

Projekt

PEŠPOT OD TREBNJEGA DO NOVEGA MESTA

pot TEMENICA

Naročnik

Turistična zveza Dolenjske in Bele krajine

Izvajalec

Studio 5 Marko Kapus s.p.
s sodelavci

Andrej Hudoklin / *Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Novo mesto*

Darinka Knapič / *Marginalija d.o.o.*

prof. dr. Marko Marin

Anton Papež

in projektnim svetom

Jože Barbo (predsednik), **Alojz Serini**, **Andrej Hudoklin**,
Rafko Krevs, **Drago Košak**

konzultant

Mitja Simič / *Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Novo mesto*

Mirna, december 2003

Vsebina

1. IZHODIŠČA PROJEKTA POT TEMENICA
  - 1.1. Dosedanje aktivnosti in opis stanja
  - 1.2. Občina Trebnje
  - 1.3. Projektna naloga: Pot po dolini Temenice od Ponikev do Zijala
  - 1.4. Mirna Peč in Novo mesto
  - 1.5. Zasnova popotništva
  - 1.6. Kaj predpostavlja razvojni projekt popotništva
  - 1.7. Razvojna ponudba popotništva
  - 1.8. Projekt Pot Temenica
  - 1.9. Vsebinska izhodišča
  - 1.10. Vrednotenje zmogljivosti pokrajine – metodologija
  - 1.11. Koordinacija turistične ponudbe
  - 1.12. Koncept trženja popotništva oziroma popotniških poti
  - 1.13. Zasnova označevanja Poti Temenica
  - 1.14. Trženje projekta Pot Temenica
  - 1.15. Konjeniška pot
  - 1.16. Pregled in status naravne dediščine v občinah Mirna Peč, Novo mesto in Trebnje
  - 1.17. Viri in literatura

2. TEKSTUALNI DEL – OPIS POTI IN TURISTIČNA PONUDBA NA NJENEM OŽJEM IN ŠIRŠEM OBMOČJU
  - 2.1. Pot Temenica – opis poti
  - 2.2. Temenica, reka s tremi izviri
  - 2.3. Od Trebnjega do Novega mesta
  - 2.4. Trebnje – najmlajše slovensko mesto
  - 2.5. Župnijska cerkev Marijinega vnebovzetja
  - 2.6. Galerija likovnih samorastnikov
  - 2.7. Trebanjski grad
  - 2.8. Gostinska ponudba Trebnjega
  - 2.9. Prenočišča v Trebnjem
  - 2.10. Turistične informacije
  - 2.11. Dolina Temenice
  - 2.12. Gostinska ponudba v Gorenjih Ponikvah
  - 2.13. Prenočišča v Gorenjih Ponikvah

- 2.14. P. c. sv. Marjete na Ponikvah
- 2.15. Prvi požiralniki
- 2.16. Reka Temenica s ponori in kraškimi izviri
- 2.17. Rupa I.
- 2.18. Rupa II.
- 2.19. Velban kevder (Mačkova jama)
- 2.20. Požiralnik Temenice na Požganju
- 2.21. Požganjska jama
- 2.22. Risanica
- 2.23. Gradišče, prazgodovinsko gradišče
- 2.24. P.c. sv. Ana na Vrhu sv. Ane
- 2.25. Kapela v ambientu p.c. sv. Ane
- 2.26. Zijalo
- 2.27. Mirna Peč
- 2.28. Gostinska ponudba v Mirni Peči
- 2.29. Turistične informacije
- 2.30. Mali vrh pri Mirni Peči – kulturna krajina
- 2.31. Goriška vas in Vrhovo pri Mirni Peči
- 2.32. Velika Strašca / Grč Vrh
- 2.33. Luknja
- 2.34. Prečna
- 2.35. Turistična in gostinska ponudba Prečne z okolico
- 2.36. Češča vas
- 2.37. Turistična ponudba Češče vasi
- 2.38. Zalog
- 2.39. Novo mesto – prestolnica Dolenjske
- 2.40. Marof
- 2.41. Novi trg
- 2.42. Na vratih – Knjižnica Mirana Jarca
- 2.43. Glavni trg
- 2.44. Frančiškanski samostan in gimnazija
- 2.45. Reka Krka
- 2.46. Novomeški Breg
- 2.47. Dolenjski muzej Novo mesto
- 2.48. Novomeški kolegiatni kapitelj
- 2.49. Gostinska ponudba Novega mesta
- 2.50. Prenosišča v Novem mestu
- 2.51. Turistične informacije
- 2.52. Turistična ponudba osrednje Dolenjske
- 2.53. Kolesarske poti
- 2.54. Vinske ceste Slovenije
- 2.55. Arheološka dediščina Dolenjske
- 2.56. Po sledih znamenitih Slovencev – Baraga, Valvasor, Vega
- 2.57. Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine
- 2.58. Vrednost markiranja, opremljanja in prospekta poti

3. KARTOGRAFSKI IN GRAFIČNI DEL – SITUACIJA NA DRŽAVNI TOPOGRAFSKI KARTI REPUBLIKE SLOVENIJE 1:25:000
  - 3.1. Ponori reke Temenice, TTN 1:5000
  - 3.2. Ponori reke Temenice, PKN 1:5000
  - 3.3. Od Zijala do Sv. Ane, TTN 1:2500
  - 3.4. Pešpot Temenica in Kolesarska pot Temenica, DTK 1:25000
  - 3.5. Pešpot Temenica in Kolesarska pot Temenica, DTK 1:25000 – v digitalni obliki

4. OBLIKOVNI DEL – CELOSTNA GRAFIČNA PODOBA, SISTEM OZNAČEVANJA, NAČRT OPREME IN VAROVANJE NA POTI, PREDRAČUN ZA MARKIRANJE IN OPREMO NA POTI
  - 4.1. »pot TEMENICA«
  - 4.2. Elementi celostne podobe
  - 4.3. Znak in logotip ter barvni sistem
  - 4.4. Razlaga likovne rešitve
  - 4.5. Tipografija
  - 4.6. Aplikacije celostne podobe
  - 4.7. Aplikacije celostne podobe – v digitalni obliki
  - 4.8. Sistem označevanja turističnih poti
  - 4.9. Oprema Poti Temenica
  - 4.10. Načrt označevanja Poti Temenica
  - 4.11. Dodatna oprema na Poti Temenica
  - 4.12. Vzdrževanje dodatne opreme na pešpoti od Zijala do Sv. Ane
  - 4.13. Vzdrževanje Poti Temenica
  - 4.14. Konstrukcija pojasnjevalne table, načrt, M 1:10, 1. varianta
  - 4.15. Konstrukcija pojasnjevalne table M, načrt, 1:10, 2. varianta
  - 4.16. Konstrukcija pojasnjevalne table
  - 4.17. Konstrukcija dveh pojasnjevalnih tabel
  - 4.18. Konstrukcija treh pojasnjevalnih tabel
  - 4.19. Konstrukcija označevalne in usmerjevalne table z merami
  - 4.20. Klop in miza iz prepolovljenih debel z merami
  - 4.21. Vrednost markiranja, opremljanja in prospekta poti

IZHODIŠČA PROJEKTA POT TEMENICA

IZHODIŠČA PROJEKTA POT TEMENICA

Dosedanje aktivnosti in opis stanja

Občina Trebnje

Športna zveza Trebnje – Center za šport občine Trebnje se je v letih 1990 in 1991 lotila priprave projekta pohodnih poti občine Trebnje. Projekt se je iz svojega osnovnega koncepta, športnorekreativne vsebine v neokrnjeni naravi, z odpiranjem in odkrivanjem prostora, ki ga je namenjal rekreativcu, širil ob programih športa na dodatno ponudbo ruralnega prostora in naravne in kulturne dediščine. Projekt pohodnih poti je bil v resnici projekt popotništva, katerega cilj sta tako potovanje kot pot. Prav zato je projekt razvoja turizma, ki ga je Občina Trebnje pripravila naslednje leto, lahko temeljil na tem konceptu pohodnih poti.

Pohodne poti v občini Trebnje naj bi v letih 1992 – 1995 povezale Levstikovo pot in evropsko pešpot E-6, in sicer dvostopenjsko s trasiranjem in markiranjem v treh oziroma štirih fazah:

- 1. faza: označevanje poti Temeniške doline (v letu 1992),
- 2. faza: označevanje poti Mirnske doline (v letu 1993),
- 3. faza: označevanje povezav z Levstikovo potjo in Evropsko pešpotjo E-6 in Trdinovo potjo (v letu 1994)
- 4. faza: označevanje poti Dobrniške kotline (v letu 1995)

1. varianta:

- 1. faza: označevanje poti Mirnske doline (v letu 1992)
- 2. faza: označevanje povezav z Levstikovo potjo ter evropsko pešpotjo E-6 in Trdinovo potjo (v letu 1993)
- 3. faza: označevanje poti Dobrniške kotline (v letu 1994)
- 4. faza: označevanje poti Temeniške doline (v letu 1995)

2. varianta:

(Večstopenjsko) trasiranje in markiranje krajših odsekov posameznih faz, s čimer se občina Trebnje enakomerno zapolnjuje s pohodnimi potmi.

Srednjeročni program trasiranja in markiranja pohodnih poti je predvidel tri med seboj zelo različne načine izvedbe. V prvem primeru naj bi se označevanje poti Temeniške doline opravilo že prvo leto izvedbe, po prvi varianti pa šele zadnje leto srednjeročnega programa, medtem ko se je druga varianta izognila določanju vrstnega reda izvedbe poti. Projekt pa je predvidel šolanje markacistov. Na prvem tečaju za markaciste leta 1990, ki ga je organiziral Meddruštveni odbor planinskih društev Dolenjske, se je izšolalo 15 markacistov iz občine Trebnje, eden iz Krškega in trije iz Novega mesta.

Andrej Hudoklin iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto in Marko Kapus iz Športne zveze Trebnje – Center za šport občine Trebnje sta leta 1990 trasirala Pot po dolini Temenice od Ponikev do Zijala. Dobro leto kasneje je nastala tudi projektna naloga. Aprila naslednje leto je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto pripravil strokovne osnove in osnutek odloka o razglasitvi ponorov reke Temenice za naravno znamenitost. Reka Temenica je bila zaradi svojih naravnih kvalitiet pred tem že uvrščena v inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije in v planskih dokumentih opredeljena kot obvezno republiško izhodišče. V občini Trebnje je ostalo pri dveh poskusih razglasitve Temenice za naravno znamenitost na sejah občinske skupščine leta 1992. Planinsko društvo Tesnila Trebnje je dve leti kasneje, 1994. leta, samoiniciativno na novo trasiralo in markiralo pot s Knafeljčevimi belo-rdečimi markacijami od Ponikev do Sv. Ane. Nazadnje je junija 2001 Športno kulturno društvo dvojčkov Dolenjske in Bele krajine markiralo planinsko varianto poti po dolini Temenice od železniške postaje v Ponikvah mimo kamnoloma do sv. Ane, od tu pa je s svojimi smerokazi markiralo še obstoječo pot od Zijala do Sv. Ane.

Projektna naloga: Pot po dolini Temenice od Ponikev do Zijala

1. Opredelitev naloge

Ponorni odsek reke Temenice med Ponikvami in izvirov v Zijalu je izjemen naravni pojav. Zatrepana dolina Temenice pod Sv. Ano je največja suha dolina na Dolenjskem. Vzdolž fosilne rečne struge je nanizanih vrsta med seboj povezanih kraških pojavov, med ponorno dolino in izvirov v Zijalu pa se dviguje grič Vrh Sv. Ana s prazgodovinskim gradiščem. Območje je uvrščeno v inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije.

Dolina je primerna za obisk javnosti, da obiskovalci na kraju samem spoznavajo naravo, njene pojave, procese, živi in neživi svet in medsebojne povezave ter kulturno dediščino.

Dolina temenice že danes privablja k svojevrstnemu pouku v naravi številne posameznike, predvsem pa šolsko mladino. Za boljše doseganje teh ciljev bi bilo potrebno predvideti ureditev steze, oznake, smerokaze, razgledišča, počivališča in izdelati informacije.

2. Status območja

Večji del območja je v občini Trebnje – KS Dolenja Nemška vas, južno od Vrha Sv. Ane pa je v občini Novo mesto – KS Mirna Peč.

Za celotno območje je značilna kmetijska in gozdarska raba prostora.

V zasnovah varstva naravne in kulturne dediščine družbenega plana je območje ob reki Temenici ovrednoteno kot obvezno republiško izhodišče.

Reka Temenica je v novomeški občini zavarovana kot naravni spomenik, kot kulturni spomenik pa arheološko območje Gradišče na Vrhju Sv. Ana (Uradni list, št. 38/90). V občini Trebnje je predlog za razglasitev v skupščinski obravnavi.

Ob usklajevanju problematičnih členov odloka in razgovorih o razvojnih usmeritvah zavarovanega območja smo predlagali, da se območje vključi v projekt pohodnih poti, ki se pripravlja za območje občine v okviru Športne zveze Trebnje.

Glede na to, da celovito podobo naravnega pojava poleg ponorov pri Dol. Ponikvah predstavlja tudi ponorni izvir v slikovitem zijalu, ki sicer sodi v občino Novo mesto, bi bilo kljub temu potrebno razmišljati o celoviti predstavitvi v povezavi s sosedi iz Mirne Peči.

3. Predlog ureditve poti

Območje ima zaradi naravoslovnih in kulturnozgodovinskih posebnosti v osnovi spomeniško oziroma pričevalno namembnost, v okviru katere so ob učinkovitem varovanju mišljeni predvsem ogledi in proučevanje brez poseganja v njeno bistvo.

Celovitost kraškega fenomena s ponori in izviri v Zijalu ter prazgodovinsko gradišče na Sv. Ani predstavljajo primerno osnovo za izobraževalno in rekreativno namembnost območja kot celote. Da bi obravnavani prostor imel svoje polno poslanstvo za obiskovalce, ga je potrebno primerno urediti.

Najprimernejši način prezentacije in vstopanja v to območje je ureditev obhodne poti.

Potek poti

Pot bi obiskovalce vodila iz Trebnjega oz. Dol. Ponikev ob reki Temenici do požiralnikov – Rup pri Dol. Ponikvah in dalje vzdolž fosilne struge vse do končnega ponora – Risanica po Sv. Ano. Od Risanice bi se pot povzpela na razgledni Vrh Sv. Ano s cerkvijo in prazgodovinskim gradiščem ter se v končnem delu spustila po pobočju v zatrepno globel Zijalo.

Pot ima pravzaprav lahko dva privlačna cilja: razgledni Vrh Sv. Ana s kulturnozgodovinskimi posebnostmi in slikovito Zijalo, s čimer se celovito predstavi fenomen kraške ponikalnice.

Smer odhoda bi se za obiskovalce iz trebanjskega konca začela pri p. c. Sv. Marjeti in pri vasi Grm in zaključevala v Zijalu ali variantno zaradi dolžine tudi na Sv. Ani. Izhodišče iz nasprotna smeri je Mirna Peč, začetek poti pa na odcepu z regionalne ceste v vas Jelše.

Na izhodišča bi se lahko obiskovalci vračali po istih poteh ali krajših kolovoznih poteh in po regionalni cesti Trebnje – Mirna Peč.

Načrtovana pot od Sv. Marjete do Zijala je dolga dobrih 5 km, za kar je potrebna dobra ura zmerne hoje. Speljana bi bila po obstoječih kolovozih in stezah. Pot je zaradi dolžine zahtev-

na, premagati je potrebno tudi večje vzpone oziroma spuste – 160 metrov višinske razlike: Risanica 260 metrov nadmorske višine, Vrh Sv. Ana 407 metrov in Zijalo 240 metrov.

Pot bi potekala po obstoječih kolovozih in poteh. Urediti bi bilo potrebno le dostop do jame Risanice z bližnjega kolovoza.

Označba

Oprema in označba poti naj bo enostavno zasnovana – skladno z ostalimi pohodnimi potmi v občini (markacije, smerokazi in pojasnjevalne table).

Markacije

V vidnih razdaljah ob poti je potrebno vrisati markacije na debla dreves ali skal ob poti. Markacija je lahko specifična (barvno in oblikovno) ali pa klasična planinska (Knafeljčeva).

Smerokazi

Smerokazi so nujni za usmerjanje obiskovalcev z glavnih cest na učno pot ali na poti sami, kjer pot pripelje do problematičnih križišč ali odcepov.

Za izdelavo smerokazov predlagamo lesene (hrast) table, puščično izdelane, z vrezkanim napisom oz. smerjo: učna pot, Sv. Ana, Risanica, Zijalo, Trebnje...

Označevalne table

Z označevalnimi tablamy označimo lokaliteto naravne ali kulturne znamenitosti. Za to so prav tako primerne lesene table z napisi znamenitosti: Rupa, Velban kevder, Risanica, Zijalo...

Pojasnjevalne table

To je običajno večja tabla, ki seznanja obiskovalca z lastnostmi in pomenom zavarovanega območja. Ob predlagani poti bi bila smiselna postavitvev minimalno treh pojasnjevalnih tabel, in sicer: pri Rupah, na Sv. Ani in v Zijalu.

Vsebinsko naj bi pojasnjevalne table obsegale:

- karto območja z vrisano potjo in stojiščem – kratko informativno besedilo o poti in območju,
- osnovno informacijo o stojišču (Rupa, Risanica, Sv. Ana)

Kot primerno obliko in velikost pojasnjevalne table predlagamo način, ki je prikazan v Vestniku št. 8: Urejanje zavarovane naravne in kulturne dediščine za vzgojnoizobraževalne namene.

Druge ureditve

Te ureditve obsegajo pripravo počivališč in razgledišč ob poti.

- Počivališča, opremljena s klopami in koši za odpadke bi bila primerna ob pojasnjevalnih tablah (Risanica, Sv. Ana, Zijalo). Za izdelavo klopi se lahko uporabi razpolovljene hrastove hlode ali podoben primeren les.
- Razgledne točke se dajo primerno urediti na razglednih pobočjih na Sv. Ani.

Ob vstopih na pot bi bilo potrebno razmišljati tudi o možnosti parkiranja.

Za vse nove odseke poti, lokacije pojasnjevalnih in označevalnih tabel ter počivališč je potrebno dobiti soglasje lastnikov zemljišč.

4. Naravna in kulturna dediščina poti

Reka Temenica s ponori

Reka Temenica je ena najbolj znanih in tipičnih dolenjskih ponikalnic. Izvira pod Javorjem na nepropustnih mezozojskih kameninah, njeno porečje je nesimetrično in ima večje pritoke le v zgornjem toku. Rečna dolina je vezana ob prelomni coni in predstavlja severovzhodno mejo kraškega sveta Dolenjske.

Reka Temenica pri Gorenjih Ponikvah prestopi z dolomita na močno prepustne apnenice. V njem so nastale številne rupe, ki požirajo rečno vodo, dokler pod Dolenjimi Ponikvami povsem ne izgine. Od tu poteka po zatrepni dolini fosilna struga Temenice do 2,5 km oddaljenega nekdanjega požiralnika Risanice pod Sv. Ano. Temenica prihaja po kratkem podzemskem toku ponovno na dan na nasprotni strani hriba Sv. Ane v visokem spodmolu Zijalo.

Za zatrepno dolino je značilen razgiban kraški relief z mestoma izrazito skalnatostjo in številnimi vrtačami. Fosilna struga je v začetnem delu regulirana in izravnana, v nadaljevanju pa sledi zmeandriran potek skozi gozd. Vzdolž suhe fosilne struge je raziskanih več kraških jam.

Rupa I., dolžina 31 metrov, globina 8 metrov.

Rupa I. je periodično aktiven požiralnik. Dostopen je ob nizkem vodostaju, ko ponira Temenica nekoliko višje v strugi. Vhod je obzidan in pokrit z rešetko. 8 metrov globoko vhodno brezno se nadaljuje v 30 metrov dolg prostoren rov, ki se konča med podornimi bloki. Podzemski prostor je močno onesnažen z naplavljenimi odpadki, med katerimi prevladuje plastična embalaža in stiropor.

Rupa II., dolžina 25 m, globina 6 metrov.

Rupa II. je prav tako periodičen požiralnik Temenice. Vhodno brezno je obzidano in prekrito z rešetko. Brezno je globoko 6 metrov, 25 metrov dolg vodoraven rov pa je usmerjen proti

vhodu. Ker je vhod v brezno nekoliko odmaknjen od glavnega toka, je podzemski prostor nekoliko manj obremenjen z naplavljenimi odpadki.

Velban kevder (Mačkova jama), dolžina 88 metrov, globina 17 metrov.

Vhod se odpira v manjšem ponoru med podornimi skalami v fosilni strugi. Za prostornim vhodnim delom se jama razveji v labirint ozkih, erozijsko obdelanih rovov v skupni dolžini 88 metrov. Najnižjo točko doseže zahodni rov, ki je pri 17 metrih s sifonom v stiku s podzemsko vodo.

Požiralnik Temenice na Požganju, dolžina 9 metrov, globina 7 metrov.

Manjša jama v fosilni strugi Temenice je nastala ob lokalni razpoki.

Požganjska jama, dolžina 21,5 metra, globina 7 metrov.

Jama se odpira v fosilni strugi. Ozko vertikalno brezno vodi v vodoravne erozijsko oblikovane rove, ki so v preteklosti prevajali podzemsko vodo.

Risanica, dolžina 72 metrov, globina 13 metrov.

Risanica je nekdanji končni požiralnik Temenice, ki se odpira kot široko udorno brezno z naravnim mostom. Vhodno brezno se na globini 10 metrov v JV smeri nadaljuje v cca 30 dolgo podzemsko dvorano z dvema sifonoma in stranskimi rovi. Jama je občasno poplavljena, po tleh prevladuje odložena ilovica, zasiganost pa je skromna.

Raziskave sifonov so pokazale zanimiva podvodna nadaljevanja, saj je odtočni sifon pod vhodnim breznom globok kar 17 metrov, pritočni na koncu jame pa 10 metrov, vendar nista do konca raziskana.

Zijalo

Iz ponikvanske doline priteče reka Temenice po 4 do 5 kilometrih podzemskega toka ponovno na dan v izviru Zijalo pod Sv. Ano. Tu je izredno slikovit izvir v vznožju 30 metrov visoke skalne stene, kjer je bil s potapljanjem raziskan tudi 63 metrov dolg podvodni rov.

Gradišče, prazgodovinsko gradišče

Na vrhu hriba Sv. Ana je bilo prazgodovinsko gradišče, na vzhodnih pobočjih pa gomilno in plano grobišče. Vrh hriba je bil z nasipi še dodatno utrjen. Gradišče na Sv. Ani ima med dolenski gradišči najboljšo strateško lego. Zapiralo je prehod med novomeško kotlino in temeniškim podoljem in je v vidni povezavi z gradiščem na Brezju pri Trebelnem. Pečnik poroča o bogatih slučajnih najdbah, sam pa je nekaj predmetov poslal na Dunaj.

P. c. Sv. Ana

Na Vrhu Sv. Ane stoji p. c. Sv. Ane. To je v jedru gotska stavba z ohranjenim šilastoločnim portalom pod kasneje prislonjenim zvonikom. Tristrano zaključen prezbitelij je prislonjen k starejši ladji. Notranjščina je barokizirana. Glavni oltar je iz začetka 18. stoletja, na severni steni ladje so tudi fragmenti stenskih slik, verjetno iz 17. stoletja.

5. Priprava informativnega gradiva

Kot propagandno gradivo in pomoč obiskovalcem poti bi bilo potrebno izdelati primeren informativni list (prospekt) z osnovnimi podatki in skico območja, prav tako pa tudi obsežnejšo informacijo v obliki vodnika.

Vodnik naj bi obravnaval reko Temenico v celoti: od izvira do izliva v reko Krko z vsemi naravoslovnimi in kulturnozgodovinskimi posebnostmi. Vodnik se lahko vključi v program vodnikov po naravni in kulturni dediščini.

6. Organizacijska shema akcije

- priprava strokovnih podlag: ZVNKD Novo mesto
- izvajalec: Športna zveza Trebnje v povezavi s Turističnim društvom Mirna Peč
- financiranje: Ministrstvo za kulturo RS – akcija sprejeta, Občina Trebnje in Občina Novo mesto
- časovni potek akcije

Mirna Peč in Novo mesto

Leta 1996 je takrat na novo ustanovljeno turistično društvo Mirna Peč s pomočjo Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto odprlo 2 km dolgo pešpot (dobre pol ure hoje) od izvira Temenice v Zijalu do vrha razglednega griča na Sv. Ani (407 m). Pešpot je opremljena s pojasnjevalnimi in usmerjevalnimi tablami, izdana je bila zloženko. Po odprtju pešpoti se število obiskovalcev Zijala oziroma pešpoti nenehno večja. Zijalo je tudi ena od 28 točk projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, katere obisk se priporoča tujemu in domačemu gostu ob ogledu Dolenjske.

Dve leti kasneje, 1998. leta, sta Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto in Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Novo mesto trasirala in markirala pešpot Luknja.

Luknja je izvirna dolina reke Temenice, kjer se številne naravne danosti dopolnjujejo z bogato kulturno dediščino. Za ogled Luknje sta obiskovalcem na voljo dve markirani krožni pešpoti:

- pot ob Temenici do izvira, gradu in jame, dolžina poti 1,8 km, 1 ura hoje,
- pot po obrobju Luknje do brezna Velika Stražca, s spustom v Luknjo, dolžina 3,5 km, 2 uri hoje.

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto je izdal zloženko z opisom pešpoti.

Po markiranju pešpoti Luknja se je pojavila želja povezati obe pešpoti, pešpot Luknja in Od Zijala do Sv. Ane v celovito pešpot ob reki Temenici, tako da bi se na sever trasa podaljšala mimo ponorov Temenice pod Sv. Ano do vasi Ponikve in še naprej do Trebnjega, na jugu pa bi pešpot spremljala počasen tok Temenice od Luknje do izliva v Krko in ob Krki nadaljevala do Novega mesta, kjer bi se pot končala. Tako razširjena pešpot bi torej povezala mesti Trebnje in Novo mesto oziroma vse tri občine, skozi katere teče reka Temenica: Trebnje, Mirna Peč in Novo mesto. Osnovno vodilo pešpoti bi bilo spremljanje toka reke Temenice, te dolenske nagajivke, ki nam dvakrat uide v svoj podzemni svet ter dvakrat v vsej svoji lepoti priteče na plano. Poleg kraških pojavov lahko popotnik opazuje še naravno lepoto dolenske pokrajine, številne rastlinske in živalske vrste ter kulturne znamenitosti. S tem, ko bi postalo izhodišče poti Trebnje oziroma Novo mesto, bi bila pešpot tako rekoč tudi odlično dostopna, saj med mestoma poteka redna avtobusna in železniška povezava. Pohodniku ali organizirani skupini bi bile dane številne možnosti pri izbiri prevoznega sredstva in več vstopov na pot iz Trebnjega, Ponikev, Mirne Peči, Prečne in Novega mesta pa morda še od kod.. Tudi gostinske usluge so zadovoljive za popotnike na poti in na vstopih na pot, nakazuje pa se tudi dodatna ponudba kmečkega turizma oziroma kmetij odprtih vrat.

Na iniciativnem sestanku, na katerem so bili prisotni predstavniki vseh treh občin, Trebnjega, Mirne Peči in Novega mesta, krajevne skupnosti Prečna, turističnih društev Trebnje in Mirna Peč, Turistične zveze Dolenjske in Bele krajine ter Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto so bili vsi navzoči naklonjeni ideji o trasiranju in markiranju pešpoti Trebnje – Novo mesto.

Ustanovljen je bil projektni svet v sestavi:

- Barbo Jože, Turistično društvo Mirna Peč, zastopa Občino Mirna Peč, predsednik,
- Alojz Serini, Turistična zveza Dolenjske in Bele krajine, član,
- Andrej Hudoklin, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto, zastopa ZVNKD Novo mesto, član,
- Rafko Krevs, predsednik Turističnega društva Trebnje, zastopa Občino Trebnje, član,
- Drago Košak, zastopa Občino Novo mesto, član.

Projektni svet je zbral osnovne podatke in skiciral traso bodoče pešpoti. Na sestanku je bilo dogovorjeno, da se pridobi projektanta, ki mu bodo ti podatki služili kot osnova pri izdelavi projekta. Projekt mora biti izdelan tako, da bo z njim mogoče kandidirati na državnih razpisih za finančna sredstva za markiranje in opremljanje poti, bodočemu izvajalcu pa bo služil kot delovni načrt.

Financiranje projekta je predvideno iz proračuna vseh treh občin: Trebnjega, Mirne Peči in Novega mesta, v enakih tretjinskih deležih.

Nosilec projekta je Turistična zveza Dolenjske in Bele krajine.

Zasnova popotništva

Kdor se premika iz kraja v kraj, je popotnik.

Popotništvo označuje interdisciplinarno projektno nastopanje družbenih dejavnosti, ekologije in turizma. Je njihova skupna in enotna zamisel, s katero si prizadevajo vzpostaviti temeljne pogoje danes doma in v svetu izjemno odmevne turistične dejavnosti – popotništva.

Cilj popotništva ni, da bi v čim krajšem času in na najlažji mogoč način prišli do konca poti, popotništvo je način življenja, cilj sta potovanje in pot. Dolžino poti in njeno težavnost pogotuje ciljni posameznik oziroma skupina, kateri je ta pot namenjena.

Trasiranje predpostavlja, da vemo za prostor, po katerem želimo potovati (hoditi, kolesariti ali jahati) – trasiranje poti je izbiranje variante, ki je najboljša in najbolj dragocena in je kot taka vredna, da jo ponudimo popotniku in gostu.

Popotništvo je lahko osnova projekta razvoja turizma na nekem področju, ki naj bi se iz svojega osnovnega koncepta razširil na dodatno ponudbo ruralnega prostora, kamor usmerjamo popotnika. Temeljna podlaga popotništva kot tudi dodatne ponudbe je ob programih športne rekreacije naravna in kulturna dediščina prostora, kjer želimo razviti turistično ponudbo.

Razvojni projekt popotništva predpostavlja:

- oblikovanje globalne marketinške strategije z merili za ugotavljanje razmerja med želim, možnim in načrtovanim – izdelava programa tržnega nastopa,
- idejni projekt: storitev, cena, distribucija in prodaja, promocija, usposabljanje in izpopolnjevanje, spremljanje trga in kontrola storitve,
- metodologijo skupnega nastopanja družbenih dejavnosti, ekologije in turizma,
- standardizacijo ponudbe – enoten sistem urejanja, opremljanja, predstavljanja in označevanja popotniških poti,
- enotni in skupni informacijski sistem – banko podatkov in inventarizacijo podatkov o (oblikovanosti) prostoru,
- analizo obstoječega stavbnega fonda in naravne in kulturne dediščine s karakteristikami potencialne športnorekreativne turistične ponudbe,
- program varovanja naravne in kulturne dediščine,
- program vzdrževanja in revitalizacije obstoječe ter razvijanja nove infrastrukture za športnorekreativno turistično ponudbo,
- izdelavo strokovnih podlag za trasiranje popotniških poti,
- program permanentnega usposabljanja in izpopolnjevanja izvajalcev in sodelavcev projekta popotništva,
- strategijo marketinga od promocije in (so)oblikovanja trga do sponzorstva popotništva,
- oblikovanje blagovne znamke (celostna likovna podoba),
- promocijo turizma z zagotavljanjem kakovosti njenih programov,
- promocijo popotništva od propagande (avdiovizualna predstavitev) do prodaje in stikov z javnostmi,

- ekonomski in pravni sistem olajšav in motiviranja varovanja naravne in kulturne dediščine ter vzpostavljanja, razvijanja in vzdrževanja potencialov za turistične namene – spodbujanje in razvijanje zasebnega dela (strokovne podlage), davčne olajšave, upravne poenostavitve, rizični sklad za investiranje turističnih projektov, financiranje izobraževanja za turizem, prodaja tržnih kmetijskih viškov.

Razvojna ponudba popotništva

- *osnovni program:*

vsebinsko ponudbo oblikovanega prostora omejuje popotništvo, premikanje iz kraja v kraj – uravnotežena ponudba športa ter kulturne in naravne dediščine

- *razširjeni program:*

- a) poudarjene športne vsebine: kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, orientacija, lokostrelstvo, na konju v naravo, rekreativni tek, plavanje, kajakaštvo, ribolov, lov, drsanje, tek na smučeh, smučanje, ponudba pokritih in odkritih športnih objektov (športnih centrov) od splošne športne vadbe do fitnesa in športnih iger
- b) poudarjena ponudba naravne in kulturne dediščine: romanja, tradicionalna znanja, delavnice domače obrti in prireditve, galerijska in muzejska dejavnost – popotovanje samo na sebi ni več prednostna dejavnost
- c) stranski program: računalniško vodenje registra divjih odlagališč – program se izvaja istočasno s trasiranjem in markiranjem popotniških poti – traserji in markacisti so v funkciji ekološke izvidnice

Cilj popotništva je potovanje in pot – potovanje je lahko hoja, tedaj gre za pohodništvo, potuje se lahko s kolesom, v tem primeru govorimo o kolesarjenju, pot lahko tudi prejahamo, običajno pa pot prevozimo. V vseh primerih je cilj dosežen. Prav zato popotništvo lahko služi za osnovo projekta razvoja turizma.

Kje so v vsem tem prednosti popotništva? V odpiranju prostora, ki ga namenjamo tujcu, turistu, gostu – vse je že tu; na nas je, da ta prostor naredimo do kraja viden. Popotništvo odpira prostor korak za korakom – tudi če bi hotelo, ga ne more odpreti naenkrat. Ko se popotniku na njegovem popotovanju damo »najti«, ko ga usmerimo, da nas poišče, smo vsi v tem prostoru gostitelji in smo na to povsem pripravljeni. V tem je poročstvo, da se ne osramotimo, in v tem je tudi možnost, da s turizmom vsi po malem zaslužimo, in nekateri živimo samo od njega. Nismo ravno navajeni, da je to lahko vsa ponudba. S popotništvom pač ne moremo razviti industrijskega turizma. Toda tega podeželjski prostor niti prenesel ne bi. To pa ne pomeni, da popotništvo nima svojega aduta – z minimalnimi vlaganji v turizem začeti z njim tržiti.

Projekt Pot Temenica

Osnovni namen projekta »Pot Temenica« je enak kot pri projektu Po poteh dediščine, to je regeneracija podeželja z vključevanjem objektov in območij naravne in kulturne dediščine kot elementa turistične ponudbe obravnavanega prostora.

Pot Temenica temelji na projektu pohodnih poti, hkrati pa v celoti povzama projekta Ureditev pešpoti Zijalo – Sv. Ana in Pešpot Luknja.

Sam projekt je interdisciplinarno zasnovan.

Pot Temenica bi lahko definirali kot regionalno mrežo naravnih in kulturnih znamenitosti in turističnih storitev, ki je oblikovana v okviru natanko določene turistične ponudbe in ki naj bi turistom omogočala zanimivo in pestro bivanje v občinah Trebnje, Mirna Peč in Novo mesto od enega do treh dni. Gre nam za popotovanje med naravnimi in kulturnimi znamenitostmi osrednje Dolenjske.

Glavni poudarek turističnega proizvoda Pot Temenica je na poti, to je na območjih in objektih dediščine in njenih tipičnih prvinah, vendar se mora projekt celovito vključevati v regijo, ker:

- se obiskovalci ne zadovoljijo samo z »omejenim« turističnim proizvodom,
- bodo na vodenje turistov in na njihovo dejavnost znotraj regije vplivale tudi tiste značilnosti, ki niso vključene v Pot Temenica,
- lahko turisti koristijo ali pa škodijo kulturni krajini.

Pri načrtovanju Poti Temenica smo izhajali iz pokrajine, strukture naselij, prometnih povezav in obstoječih vzorcev turistične ponudbe. Sestavine novega turističnega proizvoda so kulturna krajina, območja in objekti naravne in kulturne dediščine in ocena primernosti za območja za pohodništvo, kolesarjenje, jahanje in panoramske letalske ogleda. Temu je sledila kartografske dokumentacije v merilu 1 : 25000 z označenima pešpotjo in kolesarsko potjo.

Trasiranje poti predpostavlja ceste, po katerih bodo gostje prispeli v pokrajino in se po njih gibali, urbana središča, v katerih bodo iskali prenočišče in druge usluge, in območja in objekte naravne in kulturne dediščine, ki so bistveni sestavni del poti.

Vsebinska izhodišča

»Čist« turizem in možnosti njegovega razvoja v občinah Trebnje, Mirna Peč in Novo mesto:

- ugodna prometna lega in enostavna dostopnost do najbolj oddaljenih krajev,
- bogata naravna in kulturna dediščina,
- ekološko dovolj ohranjeno in prijazno okolje.

Osnovni principi za razvoj turizma na podeželju:

- varstvo naravne in kulturne dediščine,
- rekreacija – čisto okolje,
- ruralna ekonomija,
- razvoj s poudarkom na varovanju okolja,
- oblikovanje ponudbe,
- marketing.

Projekt Pot Temenica označujejo potovanje, naravna in kulturna dediščina, ki obsega naravne vrednote, ekološko pomembno območje in izjemno kulturno krajino ter arheološko, stavbno, memorialno in naselbinsko dediščino pa tudi dejavnosti domače obrti in prireditve, in turistična ponudba. Pot Temenica ni samo seznam podatkov o turističnih znamenitostih in turističnih storitvah v Dolenjskem podolju in Novomeški pokrajini. Prav tako to ni le niz znamenitosti, povezanih s ponikalnico Temenico, ki jim turisti sledijo od Trebnjega do Mirne Peči oziroma Novega mesta. Ker je večji del slovenskega podeželja manj razvit in manj obiskan, tako ozko opredeljene storitve ne bi mogle zagotoviti trajnostne ponudbe. Pot Temenica povezuje različne vrste naravnih in kulturnih znamenitosti, turističnih storitev in dejavnosti v Trebnjem in Novem mestu ter na poti in tako turistu ponujajo široko izbiro v okviru teme narava in kultura. Namen tega projekta je, da se obiskovalce z raznovrstnostjo ponudbe privabi na Dolenjsko, kjer si potem lahko oblikujejo svoje lastne potovalne načrte s pomočjo seznama ponujenih možnosti. Markirana pot ob Temenici pa jih na tem popotovanju vodi.

Cilj projekta Pot Temenica in njegovih izpeljank (pešpot, kolesarska pot in konjeniška pot) je izboljšati življenjski standard, ne da bi pri tem korenito spremenili ali uničili lokalno kulturo ali obstoječi način življenja. Predviden je kot razvojna možnost za ekonomsko oživitev podeželja, to je iz že obstoječih središč – predvsem Novega mesta pa tudi Trebnjega – širiti turizem na nova in malo obiskana območja, s tem da se poveča število obiskovalcev, podaljša čas njihovega bivanja in poveča raznolikost zanimivosti in turističnih storitev. Pot Temenica ponuja turistično ponudbo, ki v svoje središče postavlja naravno in kulturno dediščino Dolenjskega podolja in Novomeške pokrajine. Razvoj tega projekta je bistven sestavni del razvoja celotne regije. Vendar je Pot Temenica samo ena od ponudb. Dolenjsko podolje in Novomeška pokrajina seveda lahko ponudita še druge turistične storitve in proizvode, ki pa niso vključeni v projekt. Z morebitnim vključevanjem vseh turističnih zanimivosti regije, bi se verjetno izgubil cilj natanko določene turistične ponudbe – tržne niše za ciljno turistično tržišče.

Čeprav je Pot Temenica osredotočena samo na nekatere zanimivosti v regiji, lahko služi kot dopolnilo ostalim turističnim storitvam in že oblikovanim proizvodom. Prispeva lahko na primer k znižanju stroškov pri promociji regije. Projekt Pot Temenice lahko prispeva tudi k širši ponudbi na ciljnih trgih. Seveda obstaja nevarnost, da bi bila ekološko pomembno območje Temenice kot zelo »občutljiva« znamenitost pa tudi ostala dediščina na poti izpostavljena prevelikemu številu obiskovalcev. Zato je potrebno trajno spremljanje turističnih zmogljivosti predlagane turistične ponudbe. Če bi nenadno povečanje števila turistov na kakršen koli način negativno vplivalo na naravne vrednote Temenice in kulturno dediščino na poti ali če bi zahtevalo preveliko strpnost lokalnega prebivalstva, potem bi morali »preobremenjeno« dediščino izključiti iz projekta, dokler ne bi izvedli preventivnih ukrepov ali pa odpravili motečih

elementov.

Sprejemljivost oziroma zmogljivost okolja lahko definiramo kot največje število popotnikov – obiskovalcev, ki lahko uporabljajo posamezni objekt oziroma območje, ne da bi pri tem na kakršen koli način spremenili – poslabšali naravno okolje in zmanjšali kakovost izkušnje, ki jo dobijo obiskovalci. Dejavniki, ki jih je potrebno upoštevati, so fizični in ekološki vpliv obiskovalcev, vpliv občutka utesnjenosti na obiskovalce ter kulturni in družbeni vpliv na domačine.

Drugi pomemben cilj projekta Pot Temenica se nanaša na naravno in kulturno dediščino, in sicer na njeno promocijo. Gre nam za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine, vzpostavljanje naravne in kulturne dediščine kot razvojne možnosti, povezovanje dediščine z dopolnilnimi dejavnostmi na podeželju, izobraževanje o njeni vlogi in pomenu ter oblikovanje identitete območja in utrjevanje samozavesti občanov.

Tretji cilj, ki se na sólo pot sicer ne nanaša, pa je računalniško podprto oblikovanje enotnega informacijskega sistema in banka podatkov za (divja) odlagališča, peskokope in kamnolome, to je vodenje katastra (divjih) odlagališč odpadkov, peskokopov in kamnolomov.

Vrednotenje značilnosti pokrajine – metodologija

- a) Naravna zmogljivost pokrajine (da sprejme določeno število obiskovalcev)
Omejitve materialnih potencialov:
  - ustrezna namestitvev
  - ceste
  - promet
  - sanitarije
  - dispozicija odpadkov
  - preskrba z vodo
- b) Okoljevarstveni in ekološki vpliv obiskovalcev
Vpliv obiskovalcev na:
  - živalstvo in rastlinstvo (življenjski prostori in vrste)
  - zidane objekte: obraba in poškodbe arheoloških najdišč in zgodovinskih stavb
  - odnašanje spominkov
  - onesnaževanje okolja
- c) Zadovoljstvo obiskovalcev z naravnim in urbanim okoljem
  - vključevanje novih arhitekturnih elementov v tradicionalne in že obstoječe
  - vrednotenje naravne in kulturne dediščine
  - občutenje gneče
  - občutenje resničnega zanimanja za regijo kot turistično destinacijo
  - občutenje kakovosti nastanitve, hrane, prevoza, znamenitosti
  - občutenje hrupa, neurejenosti in onesnaženega okolja
- d) Kulturni in družbeni vpliv na domačine (strpnost domačinov)
  - razkroj lokalne kulture, vplivi na način življenja in navade
  - navade obiskovalcev

- množičnost obiskovalcev
- ohranjanje običajev in kulturne tradicije
- zdajšnji in možni vplivi turizma na ohranjanje običajev in kulturne tradicije ter na vrednotenje dediščine
- meje strpnosti lokalne skupnosti
- vloga turizma znotraj lokalne ekonomije, lastništvo
- vpliv na jezik in kulturo

V sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Novo mesto, in Zavodom za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Novo mesto, smo pripravili izbor dediščine in območja za zaokroženo turistično ponudbo. Oba zavoda sta tudi ocenila, da prihod oziroma porast gostov ne bo ogrozil rastlinstva in živalstva tega območja. Projektni svet Poti Temenica meni, da domačini s pričakovanim obiskom v nobenem primeru ne bodo prizadeti, svoje dejavnosti jim ne bo treba prilagajati, obiskovalci pa ne bodo otežili preskrbe z vodo in preobremenil kanalizacije. Potrebno pa bo narediti analizo sedanjih in potencialnih turističnih trgov. Ta analiza bo zagotovo pripomogla k razvijanju tistih značilnosti in vsebin na poti, ki bodo privlačne za te trge. Vsebinska poti bo vključena v marketing in promocijo. Za uspešno trženje regionalnega turističnega proizvoda bo seveda potrebno pripraviti tudi promocijsko gradivo za ciljna tržišča v skladu z rezultati analize trga.

Koordinacija turistične ponudbe

Najboljši način za reševanje vseh strateških in razvojnih vprašanj in vzdrževanje, razvijanje, nadzorovanje in trženje ponudbe na poti je, da se ustanovi turistično interesno združenje, to je koordinacijsko skupino, ki bo za pot odgovorno. To združenje lahko vključuje upravljavce posameznih objektov in območij, ponudnike turističnih uslug, predstavnike lokalnih oblasti in druge zainteresirane, skratka vse, ki jih neposredno zanima uspeh ponudbe Pot Temenica. Uspeh poti bo v glavnem odvisen od tega, kakšna bo stopnja zanimanja in odgovornosti na lokalnih nivojih. Na območjih, kjer je turizem »mlada dejavnost«, pa bo potrebno pridobiti tudi znanja in navodila o tem, kaj turisti pričakujejo od namestitve, hrane in ponudbe nasploh. Verjetno bi bilo najprimerneje, da prevzame predsedovanje koordinacijske skupine vsaj v začetnem obdobju delovanja Dolenjska turistična zveza Novo mesto oziroma njen predsednik.

Koncept trženja popotništva oziroma pohodnih poti

- Ali je nosilec tržniško zasnovana organizacija? Kakšna je njegova strategija? Strateško upravljanje ni samo pot do uresničitve poslanstva, ampak hkrati način dejavnega oblikovanja organizacije. Strategijo je potrebno načrtovati in upravljati, saj se tržne razmere nenehno spreminjajo, organizacija pa mora najti najboljšo pot do uresničitve svojega poslanstva. Kako načrtujemo strategijo? Najprej določimo organizacijske cilje, analiziramo zunanje okolje in ocenimo organizacijske spretnosti in slabosti (a). Nato izoblikujemo globalne cilje, ki izvirajo iz poslanstva (b). Opredelimo globalno marketinško strategijo, tj. ciljne trge, primerjalne prednosti in marketinški splet (c). določimo posamične taktike, oblikujemo ustrezno organizacijo, sisteme in podsisteme ter opredelimo kriterije uspešnosti (d). Operativno izvedemo zasnovan program (e). Ocenimo rezultate (f).

- Trženje turizma predstavlja zbiranje finančnih in drugih gmotnih sredstev ali storitev za izvajanje programov turistične organizacije oziroma za uresničevanje poslanstva organizacije. Tržniški koncept je zasnovan na celoviti menjavi blaga in storitev.
- Ali je pri vzpostavitvi popotništva njihov nosilec upošteval potrebe potrošnikov in za uresničitev svojega poslanstva uporablja tehnike zadovoljevanja potreb potrošnikov?
- Pohodna pot med »tržniško zasnovanimi organizacijami« združuje dve usmeritvi, ki izvirata iz temeljnega motiva organizacije, in sicer nepridobitno društvo in pridobitno usmerjene organizacije ob poti. Osnovna razlika med njimi je v opredelitvi zastavljenih ciljev, pri čemer je cilj pridobitnih organizacij ustvariti čim večji dobiček, nepridobitnega društva pa z doseganjem danih ciljev v celoti pokriti ustvarjene stroške.
- Ali so bile opravljene analize trga, potrošnikov, makro okolja, konkurenčnih organizacij in konkurenčnih organizacij pohodne poti?
- Poznavanje trga in prepoznavanje povpraševanja, ugotavljanje trendov, ocenjevanje odzivnosti trga; vedenje, navade, potrebe, običaji, kupna moč, prosti čas, pripadnost, znanje, izobrazba, starost, spol itd.; demografske, sociološke, ekonomske, tehnološke, kulturne, vladne in druge spremenljivke, ki vzpodbudno ali zaviralno vplivajo na proces trženja; kje in kako tržijo konkurenčne organizacije s podobnimi programi?
- V čem naša pohodna pot ponuja več od drugih podobnih ponudb? Kaj ima, česar druge nimajo? V čem je »združenje organizacij na naši pohodni poti« boljše od drugih? Katere so njihove prednosti?
- Ali si je pohodna pot »izbrala« svoj trg, ali je morda našla še nepokrito tržno nišo, ali je domislila vrednosti, ki jih bo tržila, ugotovila svoje primerjalne prednosti in slabosti konkurence?
- Instrumenti trženja: izdelek (storitev), *kraj*, cena, distribucija in promocija, *ljudje*, *fizični dokazi*, *procesiranje in prodaja*.
- Oblikovanje cen je odvisno od kakovosti storitve in vložene vrednosti vanjo ter od povpraševanja potrošnikov na drugi strani. Ali pohodna pot vgrajuje v ceno tudi dobiček, maržo, provizijo ali pa želi samo pokriti vse s svojim delovanjem ustvarjene stroške? Ali je trženje izdelkov in storitev ob poti samo eden od virov financiranja poti? Kakšno je razmerje med nepridobitnimi društvi in pridobitnimi organizacijami ob poti?
- Celovito zasnovana in usklajena podoba organizacije je tisti splet fizičnih dokazov, ki pozicionirajo storitev, ji omogočajo prepoznavnost in naklonjenost, višji cenovni razred in ne nazadnje povpraševanje. Poleg obnašanja in podobe organizacije sta pomembna tudi način in tehnika procesa izvedbe storitve.
- Z izrazom promocija ali tržno komuniciranje praviloma razumemo sklop naslednjih dejavnikov: oglaševanje, osebna prodaja, pospeševanje prodaje, sponzorstvo in stiki z javnostmi.
- Oglaševanje kot del marketinške filozofije – strategije menjave pomeni načrtno posredovanje informacij na zanimiv, privlačen način s ciljem, da potrošnika pritegnemo k nakupu oglaševanega izdelka ali storitve. Sporočilo je potrebno oblikovati tako, da je lahko prepoznavno, razumljivo, simbolizirano, organizirano in vsečno. Za prenos sporočila lahko uporabimo tudi predstavitevno stojnico na sejmu.
- Cilji oglaševanja Poti Temenica: javna in legitimna predstavitev izdelka in storitev, javna predstavitev »združenja organizacij«, ki oglašuje izdelek in storitve, prepoznavnost »zdru-

ženja organizacij« s pomočjo uporabe zaščitnih elementov pri oglaševanju, ponavljanje oglaševanja in doseganje večje učinkovitosti, predstavitev in utrjevanje blagovne znamke, dolgoročno razvijanje imidža, predstavitev svežih, novih, drugačnih oblik prodaje in pospeševanja prodaje, predstavitev primerjalnih prednosti pred konkurenco, predstavitev vseh, ki so vpleteni v izdelek in storitve.

- Strategija razvoja turizma, popotništvo, projekt razvoja turizma, projekt Po poti dediščine.
- Ustanovitev družbe ali združenja, ki organizira in izvaja trženje pohodne poti.

Zasnova označevanja Poti Temenice

Celostna predstavitev Poti Temenice zajema celotno grafično podobo, označevalni sistem in njegovo umestitev v prostor in koncept promocije poti. Naloge se je mogoče lotiti postopoma, to je posebej za celotno grafično podobo, potem, ko je pripravljena ta, za zasnovo označevalnih sistemov in njihove umestitve v prostor Poti Temenice, kasneje pa še za koncept promocije Poti Temenice.

Jasna identiteta, katere del je tudi celostna grafična podoba, je danes postala nuja preživetja sleherne organizacije oziroma skupnosti in predpogoj za učinkovito vodenje njenih menjalnih procesov. Celostna grafična podoba kot del simbolnega identitetnega sistema organizacije oziroma skupnosti je strateško najmočnejše orožje pri vzpostavljanju ekvivalentne menjave s porabniki izdelkov, storitev ali idej, ki jih ustvarja ta organizacija oziroma skupnost.

Čim bolj se zaščitni znak s svojo obliko približa organizaciji oziroma skupnosti, tem boljša je njena prepoznavnost. S tem se loči od ostalih in krepi občutek pripadnosti svoji organizaciji oziroma skupnosti. Z drugimi besedami pravimo, da se organizacija oziroma skupnost z zaščitnim znakom identificira in s tem veča svojo motiviranost za skupno delo. Cilj simbolnega identitetnega sistema organizacije oziroma skupnosti je takó razvijanje njenega poslovnega komuniciranja in vzpostavljanje menjave z javnostmi oziroma dviganje njene uspešnosti in učinkovitosti.

Zasnova označevanja Poti Temenice s celotno grafično podobo in prostorsko umestitvijo ter promocija in distribucija predpostavljajo, da poznamo koncept in strategijo razvoja turistične ponudbe Pot Temenica in da vemo za njene specifičnosti in iz njih izhajajoče primerjalne prednosti.

Z zasnovo označevanja Poti Temenice bomo pripravili temeljne podlage, s pomočjo katerih je mogoče:

- vzpostaviti primeren sistem informiranja in razvijati promocijo, predvsem posebnosti, preko katerih je Pot Temenica prepoznavna v širšem prostoru
- izgraditi promocijsko strategijo in skupne nastope
- poenotiti vizualna in druga promocijska gradiva, ki predstavljajo Pot Temenico
- kvalitetno informirati o sestavinah v prostoru
- izdelati sistem sporočanja za celotno območje Poti Temenice
- povezovati se z drugimi sistemi informiranja zunaj ponudbe Poti Temenice in preveriti pogoje za to
- organizirati izvajanje razvojne strategije Poti Temenica

Omejitve projekta celostne predstavitve Poti Temenice – blagovna znamka, celostna grafična podoba, skupni označevalni in informativni sistemi in sistemi sporočanja – so:

- finančna sredstva
- Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na javnih cestah (UL RS, št. 46, str. 6371-6442)
- lokacijska dovoljenja za postavitve panojev in pridobitev soglasij lastnikov parcel
- slabo razumevanje pomena promocije za celostni razvoj

Cilj zasnove označevanja Poti Temenice je snovanje in udejanjanje celostne grafične podobe kot dela simbolnega identitetnega sistema Poti Temenice v prakso. Zato bosta poleg celostne grafične podobe potrebna tudi koncept promocije Poti Temenice – izbor kanalov promocije kot oblike nagovarjanja porabnika izdelkov, storitev in idej Poti Temenice in zasnova parterne ureditve Poti Temenice – umestitev označevalnih sistemov v prostor.

Trženje projekta Pot Temenica

Trženje turistične ponudbe je nujen korak, kadar želimo, da bodo obiskovalci posegli po storitvah. Pomembno je, da so že na samem začetku procesa trženja znani odgovori na ključna vprašanja o turistični ponudbi, kot so:

- zakaj turisti prihajajo na Dolenjsko,
- odkod prihajajo,
- kako dobijo informacije,
- koliko posegajo po obstoječi turistični ponudbi,
- kako dolgo ostajajo in koliko potrošijo,
- ali so njihove počitnice res to, kar so pričakovali,
- ali bi radi videli in počeli še kaj drugega.
-

Glavni namen teh vprašanj je ugotoviti, ali obstaja povpraševanje po predlagani turistični ponudbi, in si ustvariti jasno sliko o tem, kako naj najučinkoviteje oblikujemo ponudbo in cene ter kateri elementi bodo vključeni v prodajni načrt.

Prodajni načrt je potrebno narediti, da bo vsakomur, ki je kakorkoli povezan z oblikovanjem poti, jasen princip tržnih dejavnosti, kaj natančno naj bi dosegli na določenem trgu in tržnem segmentu, zakaj je to pomembno, kako bo dosežen načrt izvajanja, koliko bo vse skupaj stalo in kako dolgo bo trajalo ter da so potrebne finančne obveznosti že sprejete in zajamčene.

V okviru načrta trženja bo potrebno pretehtati tudi naslednja vprašanja:

- ali so zastavljeni cilji realni,
- ali predlagani ukrepi izhajajo iz pričakovanih morebitnih kupcev,
- ali je načrt v celoti finančno izvedljiv,
- ali se lahko zanesemo na ljudi, ki bodo izvajali načrt in razpolagali s proračunom.

Zelo je pomembno, da je načrt oblikovan v sodelovanju z vsemi ljudmi, ki so vključeni v oblikovanje ponudbe Poti Temenica in njegovo promocijo. Ljudje in institucije, s katerimi bo pri tem segmentu projekta potrebno sodelovati, so:

- domačini – lastniki zemljišč in nosilci dopolnilnih dejavnosti na podeželju,
- lokalne turistične organizacije in državna turistična organizacija,
- ministrstva, ki sodelujejo pri razvoju turizma in turističnih dejavnosti,
- lokalna samouprava in župani,
- lastniki gostinskih storitev in prenočišč,
- gospodarska (trgovinska, obrtna) zbornica,
- prevozne organizacije, ki skrbijo za prihod turistov v državo ali regijo in za njihov prevoz v regiji,
- vplivne trgovske organizacije,
- zavodi za varstvo dediščine.

Ustanovitev družbe ali združenja za izvajanje prodajnega načrta ima več prednosti pri oživitvi podeželja in skrbi za ohranjanje kulturne krajine in varovanje naravne in kulturne dediščine. Z združenjem lahko oblikujemo neko središče za kraje in vasi, ki so daleč vsaksebi in ki sami ne morejo dobiti sredstev, da bi se tržili samostojno, lahko združimo vire in določimo ekonomiko porabe tehničnih, denarnih in človeških virov, najdemo identiteto pokrajine neodvisno od politike ter ustanovimo regijsko povezavo, v katero vsi vlagajo na takšen ali drugačen način in imajo od tega tudi koristi. Lokalna ali regionalna skupnost, ki tako združenje oblikuje, pa lahko od njega pričakuje, da bo trajno preverjal sestavine in vsebino Poti Temenica, določal obseg tehnične pomoči in strokovnega svetovanja, pritegnil k sodelovanju različne partnerje, upošteval mnenja in ideje skupnosti, oblikoval tržni pristop ter pospeševal tržne dejavnosti in tržil ponudbo poti na najustreznejši in najučinkovitejši način in pa oblikoval in vzdrževal normativne in standarde ponudbe.

Od promocijskega gradiva sta osnovna prospekt in vodnik. 32-stranski prospekt bo kot pomoč obiskovalcem na poti sestavljen iz opisov Poti Temenica s kratkimi predstavitvami objektov in območij naravne in kulturne dediščine, vodnik pa bo obravnaval reko Temenico v celoti: od izvira do izliva v reko Krko z vsemi naravoslovnimi in kulturnozgodovinskimi posebnostmi. Vodnik se lahko vključi v zbirko vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije.

Za dobro razumevanje in popotovanje bo pot v naslednji fazi markirana s sistemom pojasnjevalnih, označevalnih in usmerjevalnih tabel.

Posredovanje dobrih informacij in interpretacij območij in objektov na poti prinaša koristi obiskovalcem, domačinom in upravljavcem naravnih in kulturnih znamenitosti, in sicer:

- obiskovalcem daje občutek, da so dobrodošli, nudi jim boljše razumevanje naravnih, kulturnih in zgodovinskih znamenitosti in poveča njihovo zadovoljstvo in vrednost izkušnje,
- pomaga oblikovati podobo pokrajine, s tem da poudari njene specifične lastnosti in značilnosti,

- večja skrb za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine,
- omogoča zavodom, ki so zadolženi za varovanje naravne in kulturne dediščine, da na učinkovit način prikažejo pomen dediščine in način njenega varovanja,
- dvigne zavest domačinov o vrednosti njihove naravne in zgodovinske dediščine ter poveča lokalni ponos,
- vpliva na to, kam bodo gostje šli in kaj bodo počeli ter s tem pomaga pri nadzoru gostov,
- poveča zaslužek z vstopninami, prodajo publikacij in izdelkov domače obrti, goste pa vzpodbuja, da ostanejo dlje časa na območju in koristijo še ostale turistične produkte.

Konjeniška pot

V zadnjem času se kot učinkovita turistična ponudba in zanimiva oblika spoznavanja območja pojavlja konjenišvo oziroma konjenišvo kot popotništvo. Območje Temenice ima danosti in pogoje za oblikovanje ponudbe, v katero poleg kolesarskih in pohodniških poti sodijo tudi urejene konjeniške poti. Okvirna trasa konjeniških poti je lahko enaka že trasirani pešpoti, v okviru posebnega projekta pa bi jo morali podrobneje preveriti. Na osnovi zbranih podatkov bo potrebno dopolniti obstoječo karto z vrisanimi trasami poti, počivališči in privezi.

Konjeniške poti pa se vendarle bistveno ločijo od pešpoti in kolesarskih poti po tem, da se morajo jahači s konji praviloma vrniti na začetno točko. Glavna povezovalna pot je tako lahko le krožna, ostale poti pa se bodo prepletale v obliki osmic znotraj krožne povezovalne poti.

Pri oblikovanju konjeniških poti bi se bilo morda dobro čim bolj približati jahalnim potem, ki so zelo razširjene v Italiji, Avstriji, Nemčiji in ostalih evropskih državah, pri tem pa podobno kot pri Pešpoti in Kolesarski poti Temenica upoštevati celovitost osrednje Dolenjske in to zanimivo panogo turizma čimbolj vključiti v že obstoječo ponudbo območja.

Konjeniške poti z blagovno znamko Pot Temenica bodo vodile mimo naravne in kulturne dediščine Dolenjskega podolja in Novomeške pokrajine, tako da bodo še bolj atraktivne in zanimive za jahače, ki želijo obiskati kraje in znamenitosti, v vsakdanjem življenju in na druge načine pa si jih ne bi ogledali.

Ob poteh bo potrebno zagotoviti postojanke, ki bodo opremljene s privezi za konje in bodo nudile možnosti za oskrbo konja. Na voljo bodo morali biti tudi veterinarji in kovači. Tudi v primeru konjeniških poti bo potrebno pripraviti promocijsko gradivo z vrisanimi kartami, navedenimi dolžinami in višinskimi razlikami ter opisi poti. Zelo pomemben del te faze pa bo tudi označevanje konjeniških poti (poti, postojanke, kontrolne točke, izhodiščne točke).

Vzdrževanje Poti Temenica

Namen vzdrževanja Poti Temenica je ohranjanje standarda poti, to je da se omogoča varen prehod po poteh, vzdržuje prehodnost in varnost na njih, ščiti okolje ob teh poteh pred škodljivimi vplivi pohodnikov in vzdržuje sistem označevanja na poti. Vzdrževalna dela se opravljajo praviloma dvakrat letno. Vzdrževanje vegetacije, čiščenje poti in odstranjevanje

nevarnih ovir za popotnike se izvaja istočasno z obnavljanjem opreme in sistema označevanja. Življenjska doba opreme na poti in sistema pojasnjevalnih, označevalnih in usmerjevalnih tabel je 5 let. Sestavni del vzdrževanja je tudi dviganje standarda poti, to je n. pr. dodatno opremljanje s klopmi za počitek, z brvmi in zaščitnimi ograjami, ter trasiranje in markiranje novih smeri (variant) poti in dostopov do dodatne ponudbe prostora, po katerem poteka Pot Temenica.

Pomembni sestavni del vzdrževanja Poti Temenice je spremljanje kakovosti ponudbe na poti na podlagi standardov, ki jih določi turistično interesno združenje oziroma organizacija, ki je za pot odgovorna.

Pregled in status naravne dediščine v občinah Mirna Peč, Novo mesto in Trebnje

Pregled enot naravne dediščine v vplivnem območju poti je podan v tabeli po posameznih zvrsteh dediščine.

V seznamu je vsaka naravna vrednota (NV) opredeljena z naslednjimi podatki:

- št. inv. = inventarna številka objekta v evidenci naravne dediščine Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Novo mesto
- ime naravne vrednote
- najbližje naselje
- naj. ND = objekt je na seznamu najpomembnejše naravne dediščine Slovenije
- karta = pripadajoča karta TTN 1:5000, listi Novo mesto (NM), Kostanjevica (KO), Metlika (ME), Mokronog (MO), Semič (SE), Višnja gora (VG), Žužemberk (ŽBK)
- plan. številka = planska številka npr.: 1.5.23, povzeta iz DDP 1989 – 2000 za občino Novo mesto in DDP 1986 – 2000 za občino Trebnje
- ORI = obvezno republiško izhodišče (* št.)
- Status: z = zavarovano, n = nezavarovano, p = predlog; naravna vrednota državnega (NV DP) ali lokalnega pomena (NV LP)
- varstveni režim za posamezne zvrsti naravnih vrednot (VR) = npr. geomorfološka površinska naravna dediščina
- namembnost: spomeniška, rekreacijska, biotopska, rezervatna

Mirna Peč

Geomorfološke površinske naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	naj. ND	karta 1 : 5000	plan. številka	status	režim (VR)	namembnost
13	Globodolsko polje	Gorenji Globodol		NM: 12, 22,23	1.5.05	zav.	1	biotopska izobraževalna
44	Zijalo	Vrhpeč	+	NM: 13	1.5.28	zav.	1	spomeniška, rekreacijska

Geomorfološke podzemeljske naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	naj. ND	karta 1 : 5000	plan. števil.	status	režim (VR)	namembnost
14	Velika Strašca	Grč Vrh		NM: 34	1.5.22	zav.	2	spomeniška
738	Špelkova jama	Dolenji Globodol		NM: 22		ND	2	spomeniška
739	Slugova jama	Dolenji Globodol		NM: 22		ND	2	spomeniška
1129	Melisenca	Golobinjek		NM: 23		ND	2	spomeniška

Hidrološke naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	naj. ND	karta 1 : 5000	plan. števil.	status	režim (VR)	namembnost
45	Reka Temenica	Malenska vas	+	NM: 13, 14, 23, 24	1.5.23	zav.	3	spomeniška, rekreacijska
1133	Potok Igmanca	Poljane pri Mirni Peči		NM: 4, 14		ND	3	biotopska

Drevesna naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	naj. ND	karta 1 : 5000	plan. števil.	status	režim (VR)	namembnost
17	Lipa na Hmeljčiču	Hmeljčič		NM: 15		zav.	4	spomeniška

V skladu z odlokom o razglasitvi naravnih in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto (Ur. list RS, št. 38/92) so kot naravni spomeniki zavarovani: Globodolsko polje, Velika Strašica, Zijalo, reka Temenica in lipa na Hmeljčiču.

Novo mesto

Geomorfološke površinske naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. števil.	ORI	status	VR	namembnost
350	Jelenov skok	Gabrje	ME 1			n	1	spomeniška
351	Stena ob Vrtaškem potoku	Gabrje	KO 41, ME 1			n	1	spomeniška

Geomorfološke podzemeljske naravne vrednote

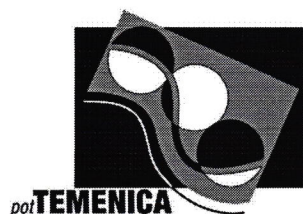
št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. števil.	ORI	status	VR	namembnost
9	Straško brezno	Drganja sela	SE 4	1.5.03	+	z (NS)	2	spomeniška
10	Gabrška jama	Gabrje	NM 50	1.5.04	+	z (NS)	2	spomeniška
22	Mihovska jama	Mihovec	SE 16		+	z (NS)	2	spomeniška, biotopska
35	Luknja, izvorna dolina	Prečna	NM 34	1.5.21	+ 844	z (NS)	2	spomeniška, biotopska
37	Kotarjeva prepadna	Rakovnik pri Birčni vasi	SE 7	1.5.25	+ 1918	z (NS)	2	spomeniška
51	Zgornja Klevevška jama	Grič pri Klevevžu	NM 9	1.5.12	+	z (NS)	2	spomeniška
52	Spodnja Klevevška jama	Grič pri Klevevžu	NM 7	1.5.13	+	z (NS)	2	spomeniška, biotopska
806	Mala jama	Veliki Podljuben	SE 5			n	2	spomeniška
805	Prepadna jama na Drganjih selih	Drganja sela	SE 4			n	2	spomeniška
807	Župenca, jama	Veliki Podljuben	SE 5			n	2	spomeniška
808	Pasja jama	Drganja sela	SE 4			n	2	spomeniška
809	Shornica, jama	Gorenje Mraševo	SE 5			n	2	spomeniška
811	Jelenca, jama (kolona 27)	Drganja sela	SE 4			n	2	spomeniška
812	Petanska ali Ribniška jama	Mali Podljuben	SE 5			n	2	spomeniška, biotopska
929	Planinova jama na Trški gori	Ždinja vas	NM 27			n	2	spomeniška
932	Pristavska jama	Gornje Kamenje	NM 16			n	2	spomeniška
989	Krojačevka, jama	Podgrad	NM 27			n	2	spomeniška
990	Predalnica, jama	Podgrad	NM 27			n	2	spomeniška
1009	Beceletova jama	Zagrad pri Otočcu	NM 28			n	2	spomeniška
1185	Ajdovska hiša pri Štravberku	Štravberk	NM 18			n	2	spomeniška

Hidrološke naravne vrednote

št.	ime objekta	naselje	karta	plan.	ORI	status	VR	namembnost
-----	-------------	---------	-------	-------	-----	--------	----	------------

inv.			1 : 5000	števil.				
45	Reka Temenica	Prečna pri Novem mestu	NM 34, 35, 45	1.5.23	+ 3699	z (NS)	3	spomeniška, rekreacijska, biotopska
49	Reka Krka	Novo mesto	NM 20, 28, 29, 30, 37, 38, 43, 44, 45, KO 11, SE 3	1.5.32	+ 128	p (NS)	3	spomeniška, rekreacijska, biotopska
15	Soteska Radulje pri Klevevžu	Grič pri Klevevžu	NM 9	1.5.41	+ 1568	z (NS)	3	spomeniška, biotopska
128	Klamfer, potok	Dolž	ME 1, SE 7, 9, 10 NM 47, 48, 49, 50	1.5.35		n	3	spomeniška, biotopska
129	Težka voda	Novo mesto	NM 47 SE 7, 8, 9	1.5.36		n	3	spomeniška, biotopska
130	Bršljinski potok	Muhaber	NM 25, 26	1.5.37		n	3	spomeniška, biotopska
134	Lešnica, potok	Grčevje	NM 16, 17, 27, 28	1.5.45		n	3	spomeniška, biotopska
231	Žerjavinski potok	Mokro polje	NM 29, 30			n	3	spomeniška, biotopska
240	Dolina Laknice	Zbure	MO 49 NM 9, 10			n	3	spomeniška, biotopska
241	Radulja do Zaloga	Radovlja	NM 8, 9, 10 MO 48, 49			n	3	spomeniška, biotopska
360	Brusničica in Šumeči potok	Velike Brusnice	ME 1 NM 39, 40, 49, 50			n	3	spomeniška, biotopska
362	Sovpat, potok	Pangrč Grm	ME 1, NM 10, 50			n	3	spomeniška, biotopska
363	Babni potok	Pangrč Grm	NM 50 SE 10			n	3	spomeniška, biotopska
365	Vrtaški potok	Velike Brusnice	ME 1, NM 40, 50 KO 41			n	3	spomeniška, biotopska
474	Rateški potok	Ratež	NM 28, 38, 39			n	3	spomeniška, biotopska
1164	Dobovski potok	Dobovo	NM 29			n	3	spomeniška, biotopska
1165	Izvir Bč	Uršna sela	SE 25			n	3	spomeniška,

								biotopska
1167	Slatenski potok (Šajser)	Mali Slatnik	NM 38, 48, 49			n	3	spomeniška, biotopska
1168	Studeneč Gospodična	Gabrje	ME 1			n	3	spomeniška, biotopska
1169	Petelinec – Vejer, potok	Stranska vas pri Birčni vasi	NM 47 SE 6, 7			n	3	spomeniška, biotopska
1172	Brezovski potok	Mokro Polje	NM 30, 40			n	3	spomeniška, biotopska
1173	Nadomestni biotop, Zalog	Zalog	NM 44			n	3	spomeniška, biotopska
1174	Prinovec, potok	Brezovica	NM 8, 9, 19			n	3	spomeniška, biotopska
1175	Toplica, potok	Šmarješke Toplice	NM 18, 19, 20			n	3	spomeniška, biotopska
1186	Potok, potok	Potok pri Gornji Straži	NM 44 SE 4, 5			n	3	spomeniška, biotopska

Botanični naravni vrednoti

št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. števil.	ORI	status	VR	namembnost
2	Rastišče rumenega sleča	Gabrje	NM 49, 50	1.4.04	+ 28	z (NR)	4	spomeniška, biotopska
375	Košnice Rute	Gabrje	ME 1			n	4	spomeniška, biotopska

Drevesne naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. števil.	ORI	status	VR	namembnost
16	Kleevška lipa	Grič pri Kleevžu	NM 9	1.5.49	+	z (NS)	5	spomeniška
40	Sekvoja na Ruprč vrhu	Stranska vas	SE 6	1.5.52	+ 811	z (NS)	5	spomeniška
41	Hrast na hribu	Škrjanče pri Noven mestu	NM 46	1.5.54	+	z (NS)	5	spomeniška
42	Lipe na Trški gori	Trška gora	NM 27	1.5.56	+ 1179	z (NS)	5	spomeniška
43	Lipa pri cerkvi	Vinji vrh	NM 20	1.5.57	+ 1180	z (NS)	5	spomeniška
55	Lipa pri cerkvi	Gabrje	NM 50			n	5	spomeniška

56	Lipe pri cerkvi	Vinja vas	SE 18			n	5	spomeniška
57	Rdečelistna bukev	Grič pri Klevevžu	NM 9	1.5.50		n	5	spomeniška
59	Mrakova lipa	Sela pri Ratežu	NM 39	1.5.51		n	5	spomeniška
61	Lipa pri cerkvi	Potov vrh	NM 39			n	5	spomeniška
138	Lipa	Rumanja vas	NM 43			n	5	spomeniška
1171	Lipa pri cerkvi	Uršna sela	SE 25			p	5	spomeniška

Zoološke naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. štev.	ORI	status	VR	namembnost
45	Reka Temenica	Prečna pri Novem mestu	NM 34, 35, 45	1.5.23	+ 3699	z (NS)	6	biotopska
49	Reka Krka	Novo mesto	NM 20,28, 29, 30, 37, 38, 43, 44, 45; KO 11 SE 11	1.5.32	+ 128	p (NS)	6	biotopska
1173	Nadomestni biotop Zalog	Zalog	NM 44			n	6	biotopska

Širše zavarovana območja

št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. štev.	ORI	status	VR	namembnost
429	Krajinski park Klevevž	Zbure	NM 8, 9, 10 MO 48, 49	1.3.01	+ 128-KP	p	7	spomeniška, rekreacijska
1151	Krajinski park Gorjanci	Gabrje	KO 31,41 NM 50 SE 9, 18, 19 28, 29, ME 1, 2	1.2.1.	+ 69	p	7	spomeniška, rezervatna, rekreacijska

Trebnje

Geomorfološke podzemeljske naravne vrednote

št. inv.	ime objekta	naselje	karta 1 : 5000	plan. štev.	ORI	status	namembnost
----------	-------------	---------	----------------	-------------	-----	--------	------------

168	Ajdovska jama v Bajerjih	Štatenberk	NM 16	1.5.02		NV DP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
171	Velika Vratnica	Rdeči Kal	NM 12	1.5.05		NV DP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
173	Koprivnica	Rdeči Kal	NM 11	1.5.07		NV DP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
174	Mišnica	Vrbovec	NM 21	1.5.08		NV DP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
177	Volčja jama	Volčja Jama	ŽBK 18	1.5.11		NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
178	Volčji kevder	Zagorica pri Velikem Gabru	ŽBK 47	1.5.12		NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
179	Zijavnica	Dol pri Trebnjem	MO 42	1.5.13		NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
180	Zijalka	Mačji Dol	VG 38	1.5.14		NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
583	Pasja jama	Orlaka	ŽBK 7	1.5.10		NV DP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
643	Jama na Dobravi	Dobrava	ŽBK 30	1.5.09		NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
644	Čepnica	Dobrava	ŽBK 19			NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
645	Štampovca	Korita	ŽBK 20			NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
647	Liška jama	Preska pri Dobrniču	ŽBK 19			NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
657	Rojska jama	Roje pri Čatežu	VG 40			NV LP	biotopska, znanstveno-raziskovalna
749	Rupa 1	Grm	NM 2			NV DP	biotopska, znanstveno-

							raziskovalna
750	Rupa 2	Grm	NM 2			NV DP	biotopska, znanstveno- raziskovalna
754	Mala jama nad Trebnjem	Vrh Trebnje	NM 1	1.5.03		NV DP	biotopska, znanstveno- raziskovalna
755	Velika jama nad Trebnjem	Vrh Trebnje	NM 1	1.5.04		NV DP	biotopska, znanstveno- raziskovalna
835	Risanica	Jezero	NM 3			NV DP	biotopska, znanstveno- raziskovalna
839	Velban kevder	Jezero	NM 3			NV LP	biotopska, znanstveno- raziskovalna
841	Jama pri Mirni	Mirna	MO 33			NV LP	biotopska, znanstveno- raziskovalna
842	Jama nad Šentrupertom	Kamnje	MO 24			NV LP	biotopska, znanstveno- raziskovalna

Geološko-paleontološke in mineraloško-petrografske naravne vrednote

št. inv.	ime	naselje	karta 1 : 5000	plan. šte.	ORI	status	namembnost
642	Nahajališče školjk Ravne nad Šentrupertom	Ravne nad Šentrupertom	MO 13			NV DP	znanstveno-raziskovalna
1277	Nahajališče roženca Jeršovec	Mirna	MO 33			NV DP	znanstveno-raziskovalna
1278	Opuščen rudnik Zapečar	Mokronog	MO 36			NV DP	znanstveno-raziskovalna

Hidrološke naravne vrednote

št. inv.	ime	naselje	karta 1 : 5000	plan. šte.	ORI	status	namembnost
122	Kostanjščica	Dolenje Jesenice	MO 25,35			NV LP	biotopska
240	Laknica	Dolenje Laknice	MO 46,47,48			NV LP	biotopska

310	Mirna	Mirna	VG 30 MO 21,25,26, 31,32,33, 34,35,36			NV DP	biotopska
311	Bistrica	Šentrupert	MO 35,44,45			NV DP	biotopska
420	Bačji potok	Ostrožnik	MO 35,45			NV DP	biotopska
1122	Gostinčica	Roje pri Trebelnem	MO 45,46,47 NM 5,6,7			NV LP	biotopska
1126	Sotla – Cetiška	Trstenik	MO 12,22,23, 33			NV LP	biotopska
1130	Globoščica	Dolenje Jesenice	MO 14,24,25			NV LP	biotopska
1184	Žibrščica – ponorni del z Mišnico	Vrbovec	NM 21			NV LP	biotopska
1187	Igmanca	Šentjur na Dolenjskem	NM 14			NV LP	biotipska
1232	Lukovški potok	Jezero	MO 43,44, NM 3			NV LP	biotopska
1273	Luža v Dečji vasi	Dečja vas	NM 12			NV LP	biotopska
1274	Luža pri Repčah	Repče	NM 1			NV LP	biotopska
1275	Radulja	Štantenberk	MO 44,45 NM 5,6,7,8, 15,16,17			NV DP	biotopska
1279	Vejar	Račje selo	MO 31,32,33, 41			NV DP	biotopska
1280	Temenica	Trebnje	VG 37,38,39, 40,48,50 ŽBK 10 NM 1,2,3	1.5.0 1	+	NV DP	biotopska, rekreacijska
1282	Jeseniščica	Dolenje Jesenice	MO 3,13,14,15, 25			NV LP	biotopska
1283	Zabrščica	Zabrdje	MO 33,43,44			NV LP	biotopska

1284	Lanšpreščica	Zabrdje	MO 33,42,43			NV DP	biotopska
1285	Gomilščica	Zabrdje	MO 32,33,42			NV LP	biotopska
1286	izvir Žibrščice	Stranje pri Dobrničju	ŽBK 10			NV LP	biotopska
1287	Hrastovec z izviri	Korita	ŽBK 20			NV LP	biotopska
1288	Luža na Orlaki	Orlaka	ŽBK 7			NV LP	biotopska
1289	Luža na Kremenjeku	Sela pri Šumberku	ŽBK 7			NV LP	biotopska
1290	Presihajoče jezero na Biču	Bič	VG 47			NV LP	biotopska
1313	Savrcja	Preloge	MO 35,45			NV LP	biotopska
1314	Cedilnica	Mala Ševnica	VG 40 MO 31			NV LP	biotopska
1315	Homščica	Selo pri Mirni	MO 21,22,32			NV LP	biotopska
1319	Gomilski potok	Log	MO 34,35,44			NV LP	biotopska
1321	Na studencu	Mala Ševnica	MO 31			NV LP	biotopska
1329	Gregorčičev kal	Škrljevo	MO 23			NV LP	biotopska
1331	Krakarjev kal	Mirna vas	NM 8			NV LP	biotopska
1335	Zaloge	Rakovnik pri Šentrupertu	MO 34			NV LP	biotopska
1341	Ponori reke Temenice	Dolenje Ponikve	NM 2, 3		+	NV DP	biotopska, znanstveno-raziskovalna

Dendrološke naravne vrednote

št. inv.	ime	naselje	karta 1 : 5000	plan. števil.	ORI	status	namembnost
182	Lipa na Vihru	Hrastno	MO 14	1.5.1 6		NV LP	biotopska
183	Baragova lipa	Knežja vas	ŽBK 9	1.5.1 8		NV LP	biotopska
187	Lipe na Zaplazu	Zaplaz	VG 29	1.5.2 2		NV LP	biotopska
188	Bregarjeva lipa na Čatežu	Čatež	VG 29	1.5.2 3		NV LP	biotopska
195	Lipa pri župnišču v	Mokronog	MO 35	1.5.2 1		NV LP	biotopska

	Mokronogu						
197	Lipa v Martinji vasi	Martinja vas	MO 35	1.5.20		NV DP	biotopska
199	Lipa pri cerkvi Sv. Helene	Mirna	MO 33			NV LP	biotopska
201	Lipa pri cerkvi, Dobrnič	Dobrnič	ŽBK 20			NV LP	biotopska
1291	Hruška v Škovcu	Škovec	VG 40			NV LP	biotopska
1311	Lipa na Orlaki	Orlaka				NV LP	biotopska
1312	Divji kostanj v Škovcu	Škovec	VG 40			NV LP	biotopska
1322	Mejaševi hruški	Pečice	MO 22			NV LP	biotopska
1327	Gorjupov oreh	Mokronog	MO 35			NV LP	biotopska
1332	Grabnarjeva tepka	Čužnja vas	MO 48			NV DP	biotopska

Ekološko pomembna območja (EPO) - PREDLOG

št. inv.	ime	naselje	karta 1 : 5000	plan. šte.	ORI	status	namembnost
1338	EPO Temenica v Trebanjski dolini	Ponikve	NM 1,2,3,			/	biotopska, znanstveno-raziskovalna
1339	EPO Mirna	Mirna	VG 30 MO 21,25,26, 31,32,33,34, 35,36			/	biotopska, znanstveno-raziskovalna

Habitatni tipi - PREDLOG

št. inv.	ime	naselje	karta 1 : 5000	šlan. šte.	ORI	status	namembnost
1318	Gorenjčev sadovnjak	Draga pri Šentrupertu	MO 14			/	biotopska
1323	Sadovnjak pod Škovcem	Šentrupert	MO 24			/	biotopska
1324	Papežev sadovnjak	Mirna vas	NM 8			/	biotopska
1325	Slakov sadovnjak	Trstenik	MO 22			/	biotopska
1326	Sadovnjak v Gornjem	Gornje Zabukovje	MO 22			/	biotopska

	Zabukovju						
1328	Sadovnjak pri gradiču Kot	Trstenik	MO 23			/	biotopska
1330	Drevored Trstenik	Trstenik	MO 33			/	biotopska
1333	Drevored pod Žugovim hribom	Križ	MO 31			/	biotopska
1334	Sadovnjak v Mirni	Mirna	MO 33			/	biotopska
1336	Drevored na Dobu	Rakovnik pri Šentrupertu	MO 34			/	biotopska

Viri in literatura

- ❖ Arheološka najdišča Dolenjske. Arheo, posebna številka, izdana ob 100-letnici arheoloških raziskav v Novem mestu 13.9.1890 – 13.9.1990. Ljubljana, 1990.
- ❖ Chernatony, L. 2002: Blagovna znamka: od vizije do vrednotenja, Strateško oblikovanje in vzdrževanje blagovnih znamk. Ljubljana.
- ❖ Dekleva, M. M. 1998: Razvoj turističnih krajev, Udeležba krajanov. Turistična zveza Slovenije. Ljubljana.
- ❖ Dular, J. 2003: Halštatske nekropole Dolenjske. Ljubljana.
- ❖ Evidentiranje in aktiviranje neizkoriščenih turističnih kapacitet in danosti Slovenije. Gospodarsko interesno združenje za pospeševanje razvoja malega gospodarstva. Žalec, 2002.
- ❖ Gams, I. 2003: Kras v Sloveniji v prostoru in času. Ljubljana.
- ❖ Geografija Slovenije. Ljubljana, 1998.
- ❖ Höfler, J. 2001: Srednjeveške freske v Sloveniji. Okolica Ljubljane z Notranjsko, Dolenjsko in Belo krajino, III. knjiga. Ljubljana.
- ❖ Hribar-Hussein, I., Macedoni, J., Kapus, M. 1998: Popotovanje med naravnimi in kulturnimi znamenitostmi Dolenjske. Mestna občina novo mesto in Upravna enota Novo mesto v sodelovanju s Studio 5. Novo mesto.
- ❖ Hudoklin, A. 1991: Strokovne osnove odloka o razglasitvi ponorov reke Temenice za naravno znamenitost. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto. Novo mesto.
- ❖ Itten, J. 1999: Umetnost barve. Jesenice.
- ❖ Jakič, I. 1997: Vsi slovenski gradovi. Ljubljana.
- ❖ Juvančič, L. 2000: Zaključno poročilo projekta Programi razvoja podeželja v okviru regionalne politike Slovenije in EU. Univerza v Ljubljani, Biotehnična fakulteta, Oddelek za zootehniko, in Kmetijski inštitut Slovenije. Ljubljana.
- ❖ Kapus, M., Koščak, M., Kržič, B. 1992, 1994: Projekt razvoja turizma v občini Trebnje. Trebnje.
- ❖ Komelj, I. 1951: Srednjeveška grajska arhitektura na Dolenjskem. Zbornik za umetnostno zgodovino. Ljubljana.
- ❖ Kos, S. 1982: Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti. Planinska založba Slovenije. Ljubljana.

- ❖ Koščak, M. 1997: Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine: Regeneracija podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine kot elementa turistične ponudbe tega prostora. Elaborat. Novo mesto.
- ❖ Koščak, M. 1999: Preobrazba slovenskega podeželja ob slovensko-hrvaški meji. Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, doktorska naloga. Ljubljana.
- ❖ Kotler, P. 1996: Marketing management – Trženjsko upravljanje: analiza, načrtovanje, izvajanje in nadzor. Ljubljana.
- ❖ Krajinsko urbanistična delavnica za pridobitev programskih izhodišč in koncepta ureditve območja reke Temenice v Trebnjem. Elaborat. Topos d.o.o.. Novo mesto, 2000.
- ❖ Ladišič, B. 1982: Hidrografske in speleološke karakteristike Temeniškega podolja. Dolenjski kras, junij 1982, strani 42-48. Novo mesto.
- ❖ Mihalič, T. 1995: Ekonomika okolja v turizmu. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta. Ljubljana.
- ❖ Navodilo o vsebini Razvojnih programov podeželja in o načinu pridobitve podpore za izdelavo programov. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ljubljana, 2003.
- ❖ Orožen, M., Perko, D., Kladnik, D. 1995: Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana.
- ❖ Postma, P. 2001: Nova doba trženja. Ljubljana.
- ❖ Potočnik, V. 2002: Temelji trženja. Ljubljana.
- ❖ Potočnik, V. 2000: Trženje storitev. Ljubljana.
- ❖ Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na javnih cestah. Vlada Republike Slovenije, Ministrstvo za promet in zveze. Uradni list Republike Slovenije, številka 46 / 31.5.2000, strani 6371-6442. Ljubljana.
- ❖ Predpisi s področja kulture. Uradni list Republike Slovenije. Ljubljana, 2003.
- ❖ Raziskave za ekološko sanacijo Temenice in njenega povodja. Program raziskav. Občina Trebnje. Trebnje, 1992.
- ❖ Regionalni razvojni program za območje jugovzhodne Slovenije do leta 2006. Podjetniški center Novo mesto. Novo mesto, 2002.
- ❖ Repovš, J. 1995: Kako nastaja in deluje učinkovita, tržno usmerjena celostna grafična podoba kot del simbolnega identitetnega sistema organizacij. Ljubljana.
- ❖ Signalizacija za vinske ceste. Projektna naloga. Idejni projekt Vinske turistične ceste Slovenije. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo. BPI – Biro za projektiranje in inženiring d.o.o., Maribor. Maribor, 1996.
- ❖ Slabe, M. 1993: Antična nekropola na Pristavi pri Trebnjem. Vestnik, št. 12. Ljubljana.
- ❖ Slovenija – pokrajina in ljudje. Ljubljana, 1998.
- ❖ Smernice programa trženja slovenskega turizma za leto 2004. Slovenska turistična organizacija. Ljubljana, 2003.
- ❖ Smole, M. 1982: Graščine na nekdanjem Kranjskem. Ljubljana.
- ❖ Stopar, I. 2000: Porečje Krke. Grajske stavbe v osrednji Sloveniji, Dolenjska, prva knjiga. Ljubljana.
- ❖ Strategija slovenskega turizma 2002-2006. Vlada Republike Slovenije, Ministrstvo za gospodarstvo. Ljubljana, 2002.

- ❖ Strategija trženja slovenskega turizma 2003-2006. slovenska turistična organizacija. Ljubljana, 2002.
- ❖ Strokovne podlage varstva kulturne dediščine za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana občine Trebnje. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Novo mesto. Novo mesto, 2002.
- ❖ Turizem in okolje, Slovenija – turistična dežela. Zbornik. Svet za varstvo okolja Republike Slovenije, Zbirka Usklajeno in sonaravno, št. 6/2001. Ljubljana, 2001.
- ❖ Ureditev pešpoti Zijalo – Sv. Ana. Projekt. Turistično društvo Mirna Peč. Mirna Peč, 1995.
- ❖ Varstvo kulturne dediščine. Strokovne podlage za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana občine Novo mesto za območje občine Mirna Peč. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto. Novo mesto, 1999.
- ❖ Varstvo kulturne dediščine. Strokovne podlage za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana občine Novo mesto za območje Mestne občine Novo mesto (razen KS Dolž in Stopiče ter UZ NM). Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto. Novo mesto, 2000.
- ❖ Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov. Ljubljana, 1999.
- ❖ Vehar, S. 1996: Kolesarski priročnik. Ljubljana.

**TEKSTUALNI DEL
OPIS POTI IN TURISTIČNA PONUDBA
NA NJENEM OŽJEM IN ŠIRŠEM OBMOČJU**

POT TEMENICA – OPIS POTI

Temenica, reka s tremi izviri

Temenica je ena večjih dolenjskih ponikalnic, ki na svoji poti od izvira do izliva kar dvakrat ponikne. Dobršen del tako teče po nedostopnem in temačnem kraškem podzemlju, zaradi česar je reka bržkone tudi dobila ime Temenica. Porečje je zanimivo zaradi svoje značilne dolenjske podobe, ki jo je v kraškem svetu sooblikovala reka. Ob njej je nanizana vrsta drobnih kraških pojavov, med katerimi izstopata zatrejni dolini s kraškimi izviri v Zijalu in Luknji. Reka je na poseben način vpeta v življenje in vsakdan ljudi, ki z njo in od nje živijo, ter jo cenijo predvsem kot nepogrešljiv vir življenja. Ob Temenici so bili nekdanj številni mlini in žage. Danes so domala vsi opuščeni.

Temenica izvira na južnih pobočjih Posavskega hribovja pod vasjo Javorje. V zgornjem toku je vrezala razmeroma ozko dolino v neprepustnih kamninah, po katerih meandriira v plitvi strugi. V večji meri ima ohranjen naravni potek struge, rečna voda in poplavne ravnice pa so polne življenja. Na območju mesta Trebnje doživi bistra reka pravi šok onesnaženja, saj čistilna naprava ni kos velikim količinam odplak. Močno obremenjena voda se nekoliko zbistri šele pod obema jezovoma v Ponikvah. Na srečo v spodnjem toku ni več večjih onesnaževalcev, biološka moč reke pa je tako vse večja.

Ko priteče Temenica pri Ponikvah na močno predrte apnence, se prično dogajati neobičajne stvari. Reka ponika v več požiralnikih, ki jim domačini pravijo rupe. Običajno izginja v dveh obzidanih rupah sredi polj, v katera pada v nekaj metrov visokem slapu. Rup si je moč ogledati v sušnih obdobjih, ko voda ponika višje v strugi. Pod obzidanima vhodoma se odpirata krajši ponorni jami s sifonskimi okni. V jami so odložene debele plasti rečnega mulja, reka pa prinaša s sabo tudi številne odpadke.

Ob ponorih je zanimivo po deževju, ko Temenica prestopi bregove. Ujeti je treba visokovodni val, ko prične reka teči mimo rup po fosilni strugi proti oddaljenim ponoram, kjer je ponikala pred tisočletji. Pred sabo pometa plitvo strugo in zaliva rupe. Končnega požiralnika Risanice, ki je od rup oddaljen skoraj dva kilometra, visoke vode ne dosejajo več. Široko brezno Risanice je na globini 15 metrov v stiku s podzemno vodo. V odtočnem sifonu so jamarji poskusili slediti podzemni reki s potapljanjem. Potapljač je prodril do globine 17 metrov, pot v globino pa so preprečevali plazovi mulja, ki so ob tem drseli v globino.

Za Risanico se na koncu suhe doline dviguje Vrh sv. Ane, v vznožju katerega se izgubi vsaka sled za podzemno reko. Kopast grič je naravna ločnica med Temeniško in Mirnapeško dolino. Nekje v drobovju ga predira podzemna reka, ki priteče na dan v izviru Zijalo na njegovi južni strani, danes pa teče skozi tudi železniški tunel. Na vrhu razglednega griča je cerkva sv. Ane, v prazgodovini pa je bila na težko dostopnem griču naselbina. O davni preteklosti pričajo še dobro vidni ostanki nekdanjega obzidja železnodobnega gradišča, ledinska imena in še živo ljudsko izročilo o izkopanih zakladih in zlatem teletu, ki ga je bojda že marsikdo poskusil izkopati.

Temenica v izviru Zijalo skrivnostno priteče v Mirnapeško dolino. Izvir je v globeli pod visokimi skalnimi stenami, kjer ob visokih vodah bruha na dan razpenjena podzemna reka. Za sifonskim izvirom se skriva v globini potopljen rov, ki vodi proti Risanici. Pod Zijalom se za prvimi jezovi strmec umiri, reka pa leno teče preko Mirnapeške doline. Zmeandrirana Struga

se zaključi pri Goriški vasi. Tu Temenica že drugič izgine pod površje. Njena suha dolina je v reliefu še dolgo opazna, še zlasti pa v času visokih vodá, ki jo običajno preplavljajo. Podzemni tok za Goriško vasjo ostaja na odseku dobrih dveh kilometrov nedostopen, saj poteka globoko v zakraselem masivu Brezove rebri.

Tretji in zadnji izvir Temenice je v Luknji. To je dober kilometer dolga zatrepna dolina, ki jo zaključuje mogočen amfiteater skalnih sten udornice. V njenem vznožju je vodnat rečni izvir, v katerem poleg Temenice prihajajo na dan verjetno tudi vode z Dobrniškega in Globodolskega polja. Nad izviro so ruševine nekdanjega mogočnega gradu Luknja, ki mu po izjemni lokaciji ni para na Dolenjskem. Zavojevalci mu prav zato niso mogli do živega, podirati pa se je pričel šele med obema svetovnjima vojnoma, ko so ga zaradi davka na streho lastniki pričeli razkrivati. Tako se je podrl tudi najvišji grajski stolp, iz katerega naj bi po ljudskem izročilu vodil skrivni izhod do bližnje Lukenjske jame. Izvirno jamo v dolini pod gradom so jamarji dodobra preiskali. Žal se rovi prehitro zaključujejo v ozkih zasiganih razpokah in zarušenem sifonu, zato pa pozabljeno preteklost razkrivajo debeli sloji kulturnih plasti pred vhomom v jamo. Prisotnost človeka je tu potrjena od kamene dobe dalje. Domišljijo najbolj buri del rova, kjer siga prekriva debelo brečo človeških kosti, ki sodijo v starejšo železno dobo ali halštatsko kulturo (8. do 5. stol. pr. n. š.). Kako in zakaj so jamo uporabili kot grobnico, je vprašanje, na katerega verjetno ne bomo dobili odgovora.

Sedanjest se je v srednjeveško podobo doline nasilno vselila. Leta 1922 je bila pod izvirom zgrajena visoka jezica, ki zagotavlja vodo manjši elektrarni, rečno ravnico na drugi strani pa je po vojni zavzela še ribogojnica, tako da dolina ob reki ni več prehodna.

Po ozki dolini se Temenica prebije na prostrano Zaloško polje. Tu se v dolgih meandrih po naporni poti skozi podzemlje umiri in potem skorajda neopazno izlije v reko Krko. Veličastno slovo je v času visokih vodá spomladi in jeseni, ko narasla Krka zadržuje odtok reke Temenice, voda pa se razlije v veliko poplavno jezero. Pestrost ekoloških razmer ponuja tu pravo bogastvo življenja. Med rastlinami poplavnih ravníc izstopa ogrožena močvirska logarica, plitvine razlite rečne vode pa v času selitve pogosto obiskujejo jate ptic.

Ob izlivu se naša pot ob Temenici konča, ne konča pa se pot reke, ki tu simbolično vstopa v neustavljivi tok kroženja vode, s katerim se vedno znova vrača.

Od Trebnjega do Novega mesta

Trebnje – najmlajše slovensko mesto

Trebnje je razpotegnjeno gručasto naselje v vzhodnem delu Dolenjskega podolja. Predstavlja eno najvažnejših prometnih vozlišč na Dolenjskem. Tu se križata najstarejša prometnica skozi Dolenjsko podolje proti Krški kotlini in prečna pot, ki vodi iz Suhe krajine prek Trebnjega čez nizek preval proti Mirnski dolini in naprej skozi Krško hribovje proti savski dolini pri Sevnici. Staro jedro naselja leži na ledenodobni terasi na levem bregu Temenice, medtem ko so se novi deli naselja razvili na višjih terasah Farovškega in Pavlinovega hriba ter vzdolž in severno od stare ceste Trebnje - Novo mesto proti vzhodu, kjer se je povsem združilo s sosednjim Starim trgom; strnjeni potezi glavne ulice ob razširjenem cestnem trgu se priključi še park s spomenikom. Z desnim bregom Temenice je Trebnje preko železniške proge, Temenice in avtomobilske ceste Ljubljana – Novo mesto povezano s "trebanjskim tromostovjem".

Trebnje je središče doline ponikalnice Temenice.

Osrednjo os trebanjske pokrajine predstavlja okrog 6 in pol kilometra dolg spodnji del zgornje Temeniške doline oziroma reka Temenica tik preden prvič izgine v kraško notranjost pri Ponikvah. Teče po ozki, a ploski dolini, in ker je le plitvo vrezana, pogosto prestopi bregove. Na široko meandrira po travnati aluvialni ravnici, ki jo spremljajo terase in tipične srednjedolenjske gorice, prekrite s plio-pleistocensko rdeče-rjavo ilovnato preperelino. Južno od Temenice je pas precej ozek, severno pa prehaja v podobno pokrajino Mirnske doline. Tak pas se vleče po Dolenjskem podolju od Šmarja prek Ivančne Gorice in Trebnjega, pa še naprej do Mirne Peči in Novega mesta in je izjemno pomemben za poselitev in obdelavo, izkoriščata pa ga tudi cesta in železnica. Mirnsko-temeniško razvodje je precej zakraselo, vrtačasto, s kraškimi jamami in kraškimi izviri.

Temenica dobiva od Velike Loke dalje pritoke le z leve strani, pa še ti so zelo kratki, saj je razvodnica proti Mirni oddaljena le 2 do 3 km. Zaradi majhnega zaledja se poleti tudi zelo hitro posušijo in terase na levem bregu prekinjajo suhe dolinice – doli in grape. Pri Dolenji Nemški vasi se Temenica obrne iz vzhodne v jugovzhodno smer in pod Ponikvami, kjer se začenja močno prepusten apnenec, postopno izgine v številnih rupah.

V trebanjskem delu Temeniške doline kras še ni izrazit. Tu opazamo le suhe dolinice, posamezne vrtače in skale na površju. Precej bolj je svet razdrapan v okrog 50 m višjem platoju iz čistega jurskega apnenca med Ponikvami in naseljem Jezero, kjer naštejemo nad 100 vrtač na km². Kraške oblike so prisotne tudi nad desnim bregom Temenice, na meji s Suho krajino, kjer pa so apnencu primešani tudi roženci. Pobočne uravnave so posute z vrtačami, v Bukovju pod Vrhtrebnjem pa sta tudi vhoda v kraški Veliko in Malo jamo.

Trebnje z okolico je bilo nedvomno naseljeno že v kameni dobi in še pred tem. V pradavnini so predele vzhodno od Račjega sela še dosegali zalivi Panonskega morja, pozneje pa je bilo tu jezero, o čemer med drugim pričajo skladi gline, ter najdba čolna - drevaka, kakršnega so uporabljali mostiščarji. O poselitvi v tej dobi govore tudi sledovi jamskega človeka v Veliki jami in najdbe kamnitih sekir pri Goljeku in na Mali Loki. Sledovi naselij iz ilirsko-keltskega obdobja so bili odkriti v Gradišču, Mali Loki, Račjem Selu, na Vrhu sv. Ana in Vrhtrebnjem. O poselitvi v tem času pričajo tudi številne gomile in druge najdbe. Iz imena Praetorium Latobicorum pa zremo, da je tod živel keltsko pleme Latobikov.

O izredno gosti naseljenosti Trebnjega v rimskem obdobju govore predvsem materialni ostanki, saj v tem delu Temeniške doline skoraj ni kraja ali zaselka, kjer ne bi našli rimskih grobov, nagrobnih kamnov, ostankov zidov, kovancev ali posod. Te najdbe nas vodijo k domnevi, da je Municipium Praetorium Latobicorum, rimska vojaška postojanka in naselje ob veliki rimski cesti Emona - Siscia, segal strnjeno na območje od Ponikev do Šentlovrenca.

Po odhodu rimskih legij je ostal ta prostor prazen in prve najstarejše vasi se omenjajo šele v 12. stoletju. V srednjem veku so nastali nekateri gradovi in številne cerkve, samo Trebnje v tem obdobju pa je Valvasor poimenoval kot "dolgo blatno vas".

V 19. stoletju je kraj z uvedbo redne poštne zveze med Ljubljano in Karlovcem in kasneje z železnico sicer nekaj pridobil, vendar se kraj kljub legi ob križišču cest ni mogel prav razmahniti in je ostal do konca 2. svetovne vojne manjše gospodarsko središče agrarne okolice. Z izgradnjo avtomobilske ceste Ljubljana - Zagreb se je začela razvijati industrija, kraj se je razcvetel in bil leta 1992 proglašen za mesto. Danes je upravno, gospodarsko in zaposlitveno središče. Po pomenu izstopa Trimo.

V kraju so posebej vredni ogleda Galerija likovnih samorastnikov, saj gre za najpomembnejšo tovrstno zbirko likovnih del v Sloveniji, grad, katerega lastnik je bil med leti 1812 in 1824 kasneje svetovno znani misijonar Friderik Baraga, župnijska cerkev in obokane kleti pod župniščem. Na rimsko obdobje spominjajo miljni kamen z rimske ceste pri Koščakovi hiši, kamniti relief s tremi poprsji v veži župne cerkve, kamnit rimski lev, vzdan na vrhu stopnišča pri trebanjskem gradu, štirje nagrobni kamni, vzdani v cerkev sv. Petra pri vasi Jezero, odkriti in znova zasuti temelji rimskih zgradb na Grajskih njivah.

Goliev trg v starem jedru mesta z rojstno hišo pesnika in dramatika Pavla Golie bogati park s spomenikom padlim v NOB, okrog njega pa se vrstijo ustanove, kot so Občina, policijska postaja, pošta, zdravstveni dom, otroški vrtec in Center za izobraževanje in kulturo Trebnje s knjižnico Pavla Golie.

Župnijska cerkev Marijinega vnebovzetja

Najverjetneje je na ozemlju koroških Trebanjcev, posestnikov starega trebanjskega gradu, nastala sredi ali v drugi polovici 11. stoletja župnija Marijinega vnebovzetja. Ni zavreči misli, da je bila tu stara lastniška cerkev v okviru šentviške pražupnije, morebiti pa celo neko zelo staro cerkveno središče, kot bi bilo mogoče sklepati po odkritem staroslovanskem grobišču iz obdobja kottlaške kulture. Župnija Trebnje se prvič omenja leta 1136. Sedanja župnijska cerkev je poznogotska triladijska arhitektura iz leta 1443. Trije pari osmerokotno prirezanih slopnih nosilcev, povezani z visokimi šilastoločnimi arkadami, ustvarjajo enoten, pregleden dvoranski prostor. Leta 1645 je bila preobokana, v drugi polovici 18. stol. pa so ji dodali novo svetišče. Cerkev bogati lep baročni oltar rezbarja Janežiča z Langusovo sliko Marijinega vnebovzetja. Pod prižnico se nahaja slika Valentina Metzingerja Angel varuh. Na svečnico, 2. februarja 1854, je imel v cerkvi škof Friderik Baraga slovesno pontifikalno mašo in birmal vnuka svoje sestre Amalije, malega Jožefa Gressla. Pred cerkvijo stoji Baragov kip, delo kiparja Franceta Goršeta iz leta 1978.

Galerija likovnih samorastnikov

V poznih šestdesetih letih, v času, ko je ti. naivna umetnost doživela izjemen odziv javnosti in je o umetnikih hlebinjske šole govorila vsa Evropa kot o odkritju prvinskosti in rešitvi duše sodobnega človeka, so v Trebnjem osnovali Tabor likovnih samorastnikov, na katerem so se od leta 1968 dalje vsako leto zbrali samotni ustvarjalci, skupaj delali in izmenjavali izkušnje, a ostajali še naprej jasno razpoznavni in samosvoji. Umetniki so tu našli čas in priložnost, da izpilijo in obogatijo svoj individualni umetniški izraz. Številni neznani avtorji so s pomočjo taborov in galerije postali doma in v svetu poznani in priznani umetniki naivne umetnosti - samorastništva. Umetniška dela, ki so jih ustvarjali na Taborih, so poklanjali Trebnjemu, od leta 1971 dalje pa Galeriji samorastnikov Trebnje. Nastala je zbirka, v kateri je danes okrog 900 umetniških del, slik, reliefov in skulptur, ki jih je ustvarilo preko 200 umetnikov iz 30 držav, tako evropskih kot držav ostalih celin sveta. Galerija je sodelovala na nekaj razstavah v tujini, izjemno odmevna je bila predstavitev 176 njenih likovnih del 1997. leta v muzejskem centru naive v Viçu pri Parizu. Na svetovni razstavi naivne umetnosti Insita '94 v Bratislavi je prejela častno priznanje za nacionalno zbirko.

Informacije: Galerija likovnih samorastnikov, Baragov trg 7, Trebnje – Center za izobraževanje in kulturo Trebnje, Kidričeva 2, Trebnje, tel.: 34 82 100, faks: 34 82 102, e-pošta: info@ciktrebnje.si, www.ciktrebnje.si

Trebanjski grad

Grad se v virih prvič omenja leta 1386, vendar začetki gradu nedvomno segajo že v obdobje okrog leta 1000. Med drugim je bil v lasti Ortenburžanov, Celjskih grofov in Habsburžanov. Današnjo podobo je dobil v 16. stoletju. Leta 1699 ga je kupil stiški samostan, ki ga je imel v lasti 30 let. Leta 1799 pa ga je kupil Janez Nepomuk Baraga; njegov sin Friderik ga je leta 1812 kot petnajstletnik podedoval, vendar ga je leta 1821 odstopil sestri Amaliji oz. njenemu možu Jožefu Gresslu. Kot škof je Baraga obiskal domači grad 31. januarja 1854. Do leta 1896 je bil grad v lasti Baragovega nečaka Karla Gressla oz. njegove žene Marije.

Gostinska ponudba Trebnjega

gostilne

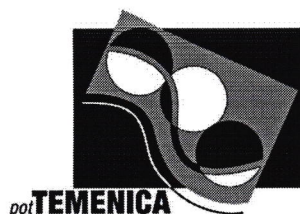
- ◆ **Gostišče Hribar**, Pod gradom 10, Trebnje, tel.: 30 44 018; odprto non-stop
- ◆ **Kavšek**, Račje selo 25, Trebnje, tel.: 30 44 860; odprto vsak dan od 8. do 22. ure, ponedeljek zaprto
- ◆ **Meglič**, Obrtniška ulica 2, Trebnje, tel.: 30 44 551; odprto vsak dan od 7. do 22. ure, med turistično sezono od 7. do 23. ure, nedelja in prazniki od 8. do 21. ure, ponedeljek zaprto
- ◆ **Opara**, Goliev trg 13, Trebnje, tel.: 30 44 005, odprto vsak dan od 7. do 23. ure
- ◆ **Pavlin**, Gubčeva cesta 7, Trebnje, tel.: 30 44 151; odprto vsak dan od 7. do 22. ure, nedelja zaprto
- ◆ **Šeligo Marjan, s.p.**, Goliev trg 8, Trebnje, tel.: 30 44 121; odprto od ponedeljka do četrтка od 6.30. do 22. ure, petek od 6.30. do 24. ure, sobota od 7. do 24. ure, nedelja in prazniki zaprto

pizzerije

- ◆ **Hom**, Baragov trg 1, Trebnje, tel.: 34 61 900; odprto pon., sre., čet. in ned. od 7. do 22.30. ure, pet. in sob. od 7. do 23.30. ure, torek zaprto
- ◆ **Šeligo (Kamra)**, Goliev trg 8, Trebnje, tel: 30 44 121; odprto od ponedeljka do četrтка od 6.30. do 22. ure, petek od 6.30. do 24. ure, sobota od 7. do 24. ure, nedelja in prazniki zaprto

obrat prehrane

- ◆ **Retelj Mojca**, Goliev trg 4, Trebnje, tel.: 30 45 710; odprto vsak dan od 6.30. do 14.30. ure, sobota in nedelja zaprto

Prenočišča v Trebnjem

gostilne s prenočišči

- ◆ **Gostišče Hribar**, Pod gradom 10, Trebnje, tel.: 30 44 018; odprto non-stop; 5/2, skupni TWC, *
- ◆ **Opara**, Goliev trg 13, Trebnje, tel.: 30 44 005; odprto vsak dan od 7. do 23. ure, sobota od 7. do 23. ure (zimski čas); 7/2, 5/3, TWC, ***, zidanica na Stari gori pri Trebnjem, 15 ležišč, skupna kopalnica (za zaključeno skupino najmanj 10 oseb)

zasebne turistične sobe

- ◆ **Gabrijel Stanislava**, Pristava 4, Trebnje, tel.: 30 44 089; 2/2 in 1/4, TWC, **
- ◆ **Zaletel Marija**, Blato 23, Trebnje, tel.: 30 44 858; 2/2 in 1/4, skupna kopalnica in WC

Turistične informacije

- ◆ **TIC Trebnje**, Baragov trg 1, Trebnje, tel.: 30 44 717, e-pošta: tictrebnje@volja.net, internet: www.trebnje.si

Dolina Temenice

Dolina zgornje Temenice velja za najdaljšo slovensko slepo dolino. Reka teče počasi in v mnogih zavojih, padec ni velik: pri kraju Temenica je struga reke na nadmorski višini okoli 275 metrov. Pri Ponikvah se reka obrne proti jugovzhodu, na stiku z močno propustnim jurskim apnencem postopno ponikne v številnih rupah. Temeničin površinski tok se konča na višini 264 metrov. Občasno se reka za 1 km podaljša v Struge in ponika tik pod Vrhom sv. Ane, na nekdanjem domnevnem razvodju med Mirno in Temenico. Po kilometru podzemne poti izvira Temenica v Zijalu na nadmorski višini 240 metrov in začne svojo pot po 12 km dolgi kraški dolini, ki sledi dinarskemu prelomnemu območju. Pri Goriški vasi, na nadmorski višini 228 metrov, ob podaljšanem vodnem toku pa pri Vrhovem pri Mirni Peči, reka še drugič ponikne.

Začetek naše poti je pri trebanjskem gradu. Tu je izhodišče že obstoječih poti, gozdne učne poti, planinske poti in Baragove poti. Grad leži le dve minuti stran od avtobusne postaje in dobrih pet minut od železniške postaje. V neposredni bližini je izvoz iz magistralne ceste Ljubljana – Novo mesto in veliko parkirišče ob gostišču Hribar in bencinskem servisu Petrol. Naša spremljevalka na poti, Temenica s ponori in kraškimi izviri, pa je od gradu oddaljena le nekaj deset metrov. Od gradu se spustimo dobrih 100 m skozi gozd do ceste na Odrgo, jo prečkamo in nadaljujemo mimo Kukenberka po kolovozni poti, vzporedno s tokom Temenice in magistralne ceste do Dolenjega Podboršta pri Trebnjem, gručastega naselja na terasi nad dolino reke Temenice. Po lokalni cesti se iz vasi spustimo po nadvozu glavne ceste Ljubljana – Novo mesto do križišča z regionalno cesto Trebnje – Mirna Peč v Dolenji Nemški vasi. Regionalna cesta nas vodi do železniške postaje Ponikve, mi pa se nekaj deset metrov pred njo

pri Zakrajškovem mlinu (Gorenje Ponikve 2) spustimo levo po kamnitih stopnicah na pot po bregu Temenice do Rup ali pa ob kapelici po lokalni cesti proti Grmu do p.c. sv. Marjete.

Gostinska ponudba v Gorenjih Ponikvah

gostilne

- ◆ **Rakar**, Gorenje Ponikve 8, Trebnje, tel.: 34 66 190; odprto vsak dan od 11. do 22. ure, torek zaprto

Prenočišča v Gorenjih Ponikvah

- ◆ **Gostilna Rakar**, Gorenje Ponikve 8, Trebnje, tel.: 34 66 190; odprto vsak dan od 11. do 22. ure, torek zaprto, 3/2, 1/3, TWC

P.c. sv. Marjete na Ponikvah

Cerkev stoji ob pokopališču v bližini več krajev, Dolenjih Ponikev in Gorenjih Ponikev, še najbližje cerkvi pa je Grm. Kljub vsemu večina Trebanjcev reče, da gre "k sveti Marjeti na Ponikve". Cerkev je prvič omenjena leta 1436. Ladja in prezbitarij sta srednjeveška (gotska), vendar je bila cerkev v 17. stol. barokizirana. Opremo, ki jo omenja Valvasor, so v 19. stol. Zamenjali z novo, stari kipi, ki sodijo v stiški kiparski krog, pa so razmeščeni ob slavoločno steno. V jugozahodnem kotu pod prislonjeno lopo med zahodno steno ladje in zvonikom nad oltarno zidano menzo je freska sv. Marjete, ob straneh pa sv. Uršule in sv. Neže. Freska je rustikalno delo z ornamentalno motiviko iz konca 18. stol.

Prvi požiralniki

Južno od Trebnjega in Dolenje Nemške vasi prevladajo jurske, predvsem različne apnenčaste in dolomitizirane kamnine in na pojav čistih karbonatov so vezani ponori, podzemne jame, kraški izviri in druge kraške oblike. Na meji z njimi zato številni vodotoki, ki tečejo proti jugovzhodu, poniknejo, med drugimi pri Ponikvah tudi Temenica.

Prvi požiralniki se začno javljati pri Gorenjem Podborštu in za Nemško vasjo. Prvi so lepo vidni pri gasilskem domu v Dolenji Nemški vasi. Nekateri so aktivni, druge doseže voda le ob višjem vodnem stanju. Le najvišje vode pa dosežejo zadnje požiralnike v Risanici pod Sv. Ano. Dva od večjih požiralnikov, Risanica in Velban kevder, imata v globini 20 metrov stalni jezerci podzemeljske vode. V tem podolju, severno od Sv. Ane, je v nekoliko višjih legah še nekaj jam, n. pr. Zgonuha, morda nekdanjih požiralnikov, ko je Temenica tekla proti vzhodu, proti Bršljinskemu potoku in Igmanci, katere suho dolino vidimo ob glavni cesti.

Nadaljujemo do vasi Grm, kjer nas na desni pozdravi kapelica. Pri prvi naslednji hiši zavijemo desno na kolovoz in se podamo proti kozolcu. Od tu pa ni več daleč do ponorov. Po približno 200 metrih zavijemo s kolovoza desno proti požiralnikoma Rupa I. in Rupa II. Po 100 metrih pot zavije v gozd. Proti Sv. Ani sledimo glavnemu kolovozu. Iz gozda pridemo na travnik in nato na makadamsko cesto, imenovano »meška« pot, ki pelje iz vasi Jezero na

Gradišče. Sledimo makadamski poti vse do vrha. Najprej v gozdu na levi strani naletimo na divje odlagališče. Domačini temu kraju rečejo Kozja jama in je pravzaprav predzadnji požiralnik Temenice. Voda do tu ne priteče nad zemljo, vendar pa se vije stalni podzemni vodotok meter ali dva pod jamo. Obseg tega smetišča se nenehno spreminja in povečuje. Malo pred Kozjo jamo se s kolovozne poti odcepimo na levo. Po nekaj metrih pridemo do ograjene jase, kjer so imeli spravljeno razstrelivo, potrebno za delo v kamnolomu. Sedaj je bunker prazen, jasa pa je še vedno ograjena in zaraščena s praprotnjo. Levo od jase leži brezno Risanica (Risnica, Risavnica, Risnca). Voda poplavi dno ob večjem deževju in naredi vrtinec. Na dnu brezna pa je stalen podzemni vodotok. Okoli jame je obilo kamenja, poraslega z mahom. Tudi rastline se razlikujejo od ostalega rastja v okolici. Obilo je vlage in zrak je svež. Gozd okoli jame je pretežno mešan z manjšimi zaplatami iglastega gozda. Mi pa nadaljujemo pot in nezavarovano prečkamo železniško progo Ljubljana – Novo mesto, na mestu, kjer tudi preglednost ni najboljša. Takoj pod progo na desni strani je kamnolom. S kolovoza pridemo na glavno cesto Trebnje – Mirna Peč. Nadaljujemo levo po bankini regionalne ceste. Pozdravijo nas prvi vinogradi in zidanice na poti. Področje Sv. Ane in hiše, ki so raztresene tudi onkraj hriba in glavne ceste, predstavljajo razloženo naselje Vrhpeč, naselje pod Sv. Ano pa domačini imenujejo tudi Gradišče. Ob glavni cesti stoji hiša z gankom. Kmalu se od regionalne ceste odcepi makadamska cesta levo navzgor, ki pelje vse do vrha Sv. Ane in do istoimenske cerkvice. Vrh sv. Ane je primeren za počitek po vzponu. Od tu nam seže pogled na celotno Mirnopoško dolino z Gorjanci in Kočevskim rogom v ozadju in Temeniško dolino, nad katero se daleč naprej dvigajo Kamniško-Savinjske Alpe.

Reka Temenica s ponori in kraškimi izviri

Reka Temenica je ob reki Ljubljanici ena najbolj znanih in tipičnih ponikalnic v Sloveniji. Celotna reka s poplavno ravnico od izvira do izliva v reko Krko, s ponori, podzemskim tokom in kraškimi izviri predstavlja ekološko pomembno območje.

Večja habitatska pestrost je značilna za srednji in spodnji tok, kjer reka dvakrat ponikne. Izpostavljen habitatski pomen ima podzemsko zaledje Temenice v Luknji. Ob reki Temenici je bilo popisanih 32 vrst kačjih pastirjev, 43 vrst metuljev, 7 vrst dvoživk in 49 vrst ptic, med katerimi najdemo več vrst uvrščenih v rdeče sezname, na poplavnih travnikih pred izlivom pa je tudi rastišče močvirske logarice *Fritillaria meleagris*.

Temenica v glavnem teče ob prelomih v dinarski smeri in ob razpokah, ki so nastale zaradi interference med alpsko in dinarsko tektoniko. Jugozahodni del se je dvignil in ostala je jasna morfološka meja.

Reka Temenica pri Gorenjih Ponikvah prestopi z dolomita na močno prepustne apnenice. V njem so nastale številne rupe, ki požirajo rečno vodo, dokler pod Dolenjimi Ponikvami povsem ne izgine. Od tu poteka po zatrepni dolini fosilna struga Temenice do 2,5 km oddaljenega nekdanjega požiralnika Risanice pod Sv. Ano. Temenica prihaja po kratkem podzemskem toku ponovno na dan na nasprotni strani hriba Sv. Ane v visokem spodmolu Zijalo. Za zatrepno dolino je značilen razgiban kraški relief z mestoma izrazito skalnatostjo in številnimi vrtačami. Fosilna struga je v začetnem delu regulirana in izravnana, v nadaljevanju pa sledi zmeandriran potek skozi gozd. Vz dolž suhe fosilne struge je raziskanih več kraških jam.

Rupa I.

Rupa I. je periodično aktiven požiralnik. Dostopen je ob nizkem vodostaju, ko ponira Temenica nekoliko višje v strugi. Vhod je obzidan in pokrit z rešetko. 8 metrov globoko vhodno brezno se nadaljuje v 30 metrov dolg prostoren rov, ki se konča med podornimi bloki. Podzemski prostor je močno onesnažen z naplavljenimi odpadki, med katerimi prevladuje plastična embalaža in stiropor.

Rupa II.

Rupa II. je prav tako periodičen požiralnik Temenice. Vhodno brezno je obzidano in prekrito z rešetko. Brezno je globoko 6 metrov, 25 metrov dolg vodoraven rov pa je usmerjen proti vходу. Ker je vhod v brezno nekoliko odmaknjen od glavnega toka, je podzemski prostor nekoliko manj obremenjen z naplavljenimi odpadki.

Velban kevder (Mačkova jama)

Vhod se odpira v manjšem ponoru med podornimi skalami v fosilni strugi. Za prostornim vhodnim delom se jama razveji v labirint ozkih, erozijsko obdelanih rovvov v skupni dolžini 88 metrov. Najnižjo točko doseže zahodni rov, ki je pri 17 metrih s sifonom v stiku s podzemsko vodo.

Požiralnik Temenice na Požganju

Manjša jama v fosilni strugi Temenice z dolžino 9 metrov in globino 7 metrov je nastala ob lokalni razpoki.

Požganjska jama

Jama se odpira v fosilni strugi. Ozko vertikalno brezno vodi v vodoravne erozijsko oblikovane rove, ki so v preteklosti prevajali podzemsko vodo. Dolžina jame je 21,5 metra in globina 7 metrov.

Risanica

Risanica je nekdanji končni požiralnik Temenice, ki se odpira kot široko udorno brezno z naravnim mostom. Vhodno brezno se na globini 10 metrov v JV smeri nadaljuje v cca 30 dolgo podzemsko dvorano z dvema sifonoma in stranskimi rovi. Jama, ki je dolga 72 metrov in seže v globino 13 metrov, je občasno poplavljen, po tleh prevladuje odložena ilovica, zasiganost pa je skromna.

Raziskave sifonov so pokazale zanimiva podvodna nadaljevanja, saj je odtočni sifon pod vhodnim breznom globok kar 17 metrov, pritočni na koncu jame pa 10 metrov, vendar nista do konca raziskana.

Gradišče, prazgodovinsko gradišče

Na skrajnem severnem obronku Mirnopoške doline se dviga kopast hrib iz apnenca s cerkvijo sv. Ane na vrhu. Strma severna in južna pobočja ovirajo vzpon na vrh. Nekoliko ugodnejši, čeprav še vedno dokaj strm, je dostop z zahodne ali vzhodne smeri. Na prevalu med Trebnjem in Mirno Pečjo, kjer se z vrha ponuja razgled vse do Gorjancev in Kočevskega roga, je stalo prazgodovinsko gradišče, na vzhodnih pobočjih pa gomilno in plano grobišče. Sv. Ana nad Vrhpečjo ima med dolensjimi gradišči najboljšo strateško lego, zato je bila zanimiva za naselitev že v bakreni dobi in nato skozi pozno bronasto dobo tudi v starejši in mlajši železni dobi ter pozni antiki. Človekovo dejavnost skozi ta dolga obdobja je zaslediti bolj v najdbah kot v plasteh, saj so vse razen ene bivalne površine nastale z naravnimi procesi. Gradišče je zapiralo prehod med novomeško kotlino in temeniškim podoljem in je v vidni povezavi z gradiščem na Brezju pri Trebelnem. Pečnik poroča o bogatih slučajnih najdbah, sam pa je nekaj predmetov poslal na Dunaj. Izjemnejši kos kasnejših izkopavanj predstavlja bronast pasni jeziček iz poznolatskega obdobja (1. stol. pr. n. š.).

P. c. sv. Ana na Vrh sv. Ane

Na Vrh sv. Ane stoji p.c. sv. Ane. To je v jedru gotska stavba z ohranjenim šilastoločnim portalom pod kasneje prislonjenim zvonikom. Tristrano zaključen prezbiterij je prislonjen k starejši ladji. Notranjščina je barokizirana. Glavni oltar je iz začetka 18. stoletja. Na severni steni ladje so tudi fragmenti stenskih slik, verjetno iz 17. stoletja. Vidni sta dve klečeči figuri (sv. Frančišek Asiški in sv. Izidor, po drugih virih pa sv. Anton).

Kapela v ambientu p. c. sv. Ane

Kapela stoji na pobočju pod podružnično cerkvijo sv. Ane. Na kvadratnem tlorisu pozidana kapela se na sprednji stranici odpira v polkrožno nišo. V njej so izredno kvalitetne plastike, kipi Matere božje, svetnika s krono, sv. Ane in putti, ki so prinesene iz nekdanjih oltarjev podružnične cerkve.

Z Vrha sv. Ane se spustimo po 2 km dolgi pešpoti od Zijala do Sv. Ane do regionalne ceste Trebnje – Novo mesto, jo prečkamo in pri domačiji čebelarja Kastelica nadaljujemo ob robu gozda proti Zijalu. Pohodnik najde tu neokrnjeno naravo s številnimi izviri, v času velikih padavin pa lahko občuduje bruhanje najvišjega izvira pod skalno pečino. Dolina je posebno lepa zgodaj spomladi, pa tudi poleti, ko s svojim hladom preganja poletno vročino.

Zijalo

Po poniranju reke Temenice pri Dolenjih Ponikvah priteče po 4 do 5 kilometrih podzemskega toka in le dveh kilometrih zračne črte od Ponikev ponovno na dan na južnem podnožju Sv. Ane v visokem spodmolu Zijalo pri Vrhpeči. Tu je izredno slikovit izvir v vznožju 30 metrov visoke skalne stene, kjer je bil s potapljanjem raziskan tudi 63 metrov dolg podvodni rov. V steni nad izviro sta manjši kraški jami, Ajdovska jama in Fantovska luknja, poznani tudi v

ljudskem izročilu. Kompleksno geomorfološko območje zajema začetni del zatrepne doline s spodmolom, previsnimi stenami, kraškimi izviri in reko Temenico do prvega mlina.

Zijalo je le občasen izvir. Globok je kakih 10 metrov, potopljeni ter na kraju zasuti rov pa poteka proti zahodu. Le nekaj deset metrov nižje po suhem potoku je na desni strani struge izdaten stalen izvir. Tu so še drugi izviri. Pod zgornjim mlinom je v pobočju (suh) bruhalnik in ob njem obzidan stalen Mikličev izvir. Več izvirov pa je tudi na levem pobočju pod Zijalom. Ob jezu, ki zadržuje vodo za mlin, je pod Pojami troje stalnih izvirov. Pri spodnjem mostu je Gradški izvir. V dolini, ki sega pod Jelše, je Žagarjev studenec in pod Jelšami zajeti Jelški studenec, ki oskrbuje z vodo Jelše in Vrhpeč. Do Biške vasi je ob reki še nekaj manjših izvirov.

Temenica teče dalje po mirnopeškem podolju in pod Goriško vasjo znova ponikne v dveh obzidanih požiralnikih.

Po obrežju Temenice nas pot pripelje najprej v Mirno Peč, ki je nekje na sredini naše poti, zato lahko tu pot začnemo ali končamo, v kolikor se poti lotimo etapno, v smeri proti Novemu mestu in Trebnjemu.

Temenica se vijuga po širokem kraškem podolju, obrobne vinske gorice Golobinjega pa ustvarjajo pravo dolensko vzdušje.

V Mirni Peči je pošta, trgovina in gostilne, kjer se popotnik lahko preskrbi s potrebnim, pa tudi avtobusno postajališče in nekoliko više železniška postaja.

Skozi Mirno Peč poteka Trdinova pot, na Golobinjeku pa se srečamo tudi z Dolnje dolensko vinsko turistično cesto.

Mirna Peč

Oskrbovalno in zaposlitveno središče jugovzhodnega dela Dolenjskega podolja Mirna Peč leži v kraški Mirnopeški dolini, na desnem bregu ponikalnice Temenice. Starejši del v jedru gručastega naselja stoji sredi ravnega rodovitnega sveta v dnu doline, novejši, imenovan Gornja Mirna Peč, pa se razvija ob železniški progi Ljubljana-Novo mesto, speljani vzhodno nad dolino. K naselju sodijo tudi nekdanji samostojni naselji Češence in Ivanja vas ter del zaselka Rogovile. Večina krajanov se vozi na delo v Novo mesto. Dokler ni leta 1894 stekla mimo železnica, so ljudje živeli od prometa med Ljubljano, Suho krajino in Karlovcem. Tod je potekala ena od ustaljenih smeri turških vpadov. Srednjeveška župnijska cerkev sv. Kancijana in tovarišev je bila povsem prezidana v letih 1914 in 1915, posvečena pa 1917. leta. Mirna Peč se prvič omenja leta 1228 z imenom Medena Peč. Še starejša pa je župnija v Mirni Peči s patrocinijem sv. Kancijana na ozemlju veleposesti, ki so jo dobili iz zapuščine Savinjskih krajišnikov Višnjegorci. Tudi ta župnija ima podobno kot sosednji dobrniška in trebanjska znamenja pražupnije. Njen patrocinijski utegne glede na starost cerkve pomeniti, da gre za patriarhatsko ustanovo sredi 11. stoletja. Okoli leta 1135 naj bi jo po nekem nezanesljivem viru patriarh Pelegrin, ustanovitelj stiškega samostana, podelil benediktinskemu samostanu v Rožacu v Furlaniji. Kasneje je bila habsburška, morda od srede 14. stoletja kot dobrniška ali od srede 15. stoletja kot trebanjska župnija, dokler je nista cesar Friderik III. in kralj Maksimilijan leta 1493 utelesila novomeškemu kapitlju kot njegovo ustanovno posest.

Gostinska ponudba v Mirni Peči

gostilne

- ♦ **Gostilna Novljan**, Trg 50, Mirna Peč, Trebnje, tel.: 30 78 027; odprto vsak dan od 7. do 23. ure; 150 sedežev
- ♦ **Gostilna Ogulin Jožica s.p.**, Postaja 33, Mirna Peč, tel.: 30 78 390; odprto vsak dan od 7. do 22. ure, četrtek zaprto; 60+20 sedežev
- ♦ **Gostilna Špolar**, Marof 7, Mirna Peč, tel.: 30 78 966, faks: 30 78 967, e-pošta: mspolar@siol.net; odprto vsak dan od 10. do 22. ure, torek zaprto; 60 + 40 sedežev v notranjih prostorih + 40 na vrtu

bifeji in okrepčevalnice

- ♦ **Okrepčevalnica Na klančku**, Rogovila 19, Mirna Peč, tel.: 3078254 in 3078244, e-pošta: klancek.gkt.@siol.net; odprto od 7. do 22. ure, nedelja in prazniki zaprto; 30 + 50 sedežev v lokalu in 16 na vrtu
- ♦ **Bistro Cesar**, Trg 30, Mirna Peč, tel.: 30 78 777, e-pošta: info@orhideja-cesar.si, www.orhideja-cesar.si; odprto med tednom od 7. do 18. ure in v soboto od 7. do 12. ure, nedelja in prazniki zaprto; 30 sedežev

Turistične informacije

- ♦ **Turistično društvo Mirna Peč**, Trg 2, Mirna Peč, kontakt: Jože Barbo, gsm: 041 754 024
- ♦ **Občina Mirna Peč**, Trg 2, Mirna Peč, kontakt: Nataša Rupnik, tel.: 30 78 706, faks.: 30 78 707, e-pošta: obcina.mirnapec@siol.net

Tik pod domačijo Šmalc nadaljujemo pot v smeri toka Temenice, ki leno vijuga proti doljnemu delu Mirnapeške doline. Pod Šmalčevim kozolcem krenemo proti gozdu, pred seboj imamo panoramo doline z Mirno Pečjo v ozadju. Na robu gozda izberemo kolovoz, ki vodi levo navzdol za domačijo Zupan. Pot nas pripelje do ceste Mirna Peč – Golobinjek – Grč vrh. Spremljamo jo do prvega ovinka, kjer jo zapustimo in se spustimo desno po kolovozu navzdol. Nadaljujemo po cesti mimo domačij Mikec, Bobnar in Žagar. Pridemo do edinega še delujočega Povšetovega valjčnega mlina v dolini. Povzpne se do podružnične cerkve sv. Petra in nato spustimo do domačije Povšetovih. Čez njihovo dvorišče vodi pot čez travnike do Goriškega mostu, kjer se Temenica delno poslovi v dobro vidnem in slišnem požiralniku. Zadaj nas spremlja cerkvica Sv. Ane na Gradišču, pred nami pa nadaljevanje teka Temenice po dolini in na obrobju Gorenjega in Dolenjega Vrhovega.

Mali Vrh pri Mirni Peči – kulturna krajina

V južnem delu Mirnapeške doline med naselji Malenska vas, Dolenji Podboršt, Goriška vas, Vrhovo pri Mirni Peči in Jablan leži tradicionalna kmetijska krajina na obrečni ravnici, terasastem pobočju in valovitem platoju v okolici vasi Mali Vrh, ki s svojo slemensko lego in

izpostavljeno lego slikovite cerkve sv. Mateja, omenjeno 1575. leta, obvladuje širše območje. Gručasto naselje Mali Vrh stoji na terasi visoko nad dolino ponikalnice Temenice. Ta pogosto poplavlja, zato so v dolini travniki.

Goriška vas in Vrhovo pri Mirni Peči

Goriška vas je gručasto naselje na skrajnem jugovzhodu Dolenjskega podolja, v južnem delu kraške Mirnopeške doline in leži na terasi ob ponoru ponikalnice Temenice. Ta pogosto poplavlja, zato so ob njej travniki. Nad vasjo se dviga vrtačasto, z gozdom poraslo položno pobočje Grmade. Sosednje naselje sestavljata gručasta zaselka Gorenje in Dolenje Vrhovo. Tudi ta ležita na terasah nad reko Temenico, ki pod vasjo ponikne v številne požiralnike. V bližini so v času fužinarstva kopali železovo rudo in jo vozili v talilnico na Dvor.

V zgornjem delu Mirnopeške doline je Temenica precej globoko vrezana, pod Mirno Pečjo pa se začenja izjemno vijugav tok po širokem dnu, prekritem z najmlajšimi halocenskimi naplavinami. Nad desnim bregom Temenice je v ozkem pasu do konca doline na površju apnenec, sicer pa poplavno dno na obeh straneh spremljajo z rjavo ilovnato preperino in jerino pokrite terase in obli griči, privlačni za poselitev in obdelavo. Temenica drugič ponikne pod Goriško vasjo v dveh obzidanih požiralnikih. Visoka voda odteka dalje v ozko podolje, v rupe. Južno od ponora je ohranjen 7 km dolg dol Prečna, nekdanja površinska povezava s spodnjim tokom Temenice, ki se danes začne v zatrepni dolini Luknja na severnem robu straške udorine, konča pa 14 km južneje z izlivom v Krko.

Pot nas pelje po asfaltni cesti do prvega križišča, kjer se lahko na levi strani tik pod cesto poslovimo od Temenice, ki tu v številnih požiralnikih dokončno ponikne. Povzpne se do Gorenjega Vrhovega. Pri hišni številki 9 (Svetlini) zavijemo levo po kolovozu. Pot nas vodi mimo zapuščene domačije in dalje po desnem pobočju doline Dno, kjer so lepo vidni še zadnji slepi rokavi Temenice. Nadaljujemo skozi gozd do ceste Prečna – Suhor. Po njej krenemo desno navzdol, kjer kmalu najdemo označeno pešpot Luknja.

Velika Strašca / Grč Vrh

Brezno v zaledju izvira Temenice nad Luknjo je zanimiv geomorfološki objekt z eno največjih podzemskih dvoran v občini Mirna Peč.

Velika Strašca je brezno udornega nastanka, ki se odpira v stropu podzemske dvorane. Vhodno brezno z odprtino 3 x 10 m se po 40 m stopnji zaključuje v podzemski dvorani okrogle oblike s premerom do 60 m. Poševno padajoče dno prekrivajo veliki podorni bloki in sigaste kope. Močno je zasigan tudi strop. Najnižja točka brezna je na globini 64 m. Brezno je zaradi zahtevnosti in oddaljenosti neogroženo in v naravnem stanju.

Luknja

Luknja je velik naravni amfiteater, dober kilometer dolga zatrepna dolina udornega nastanka, ki se zajeda v masiv Lukenjske gore med Stražo in Prečno, kjer prihaja zadnjič na dan reka Temenica oz. Prečna, ki ponira v Mirnopeški dolini. Z vzhodne strani je odprta in s te strani se tudi nadaljuje v sotesko Prečne. Vse jame, ki se odpirajo na obrobju udornice ali pa v

njenem dnu, so bile morda del nekoč obsežnega etažnega jamskega kompleksa podzemeljske Temenice. Domnevajo, da je slikoviti zatrep nastal tako, da se je zrušil strop in ustvaril danes velikansko udornico. Ostanki jam pa so obviseli na obrobju udornice. To so Orlovska jama, jama pod gradom Luknja, ki je na dnu udornice, tik pod skalo pa je ostanek najnižje danes dostopne etaže. Obokani rov, ki je visok 5 m in ravno toliko širok, je kmalu po vhodu zapolnjen s progasto ilovico, ki jo je neprestano akumulirala stoječa voda. To pomeni, da je bilo nekoč dno udornice periodično poplavljenno. Naplavine med sloji gline pa nam kažejo prehod ledene v poledeno dobo.

Izvir je na koncu udornice pod visoko previsno steno, kjer je bil nad izvirov pozidan tudi grad. Reka je zajezena, voda pa je speljana v bližnjo elektrarno in ribogojnico. Valvasor je ob Prečni pod gradom upodobil grajski mlin. V udornici je gozdni rezervat. V dolini je več manjših kraških objektov: udornica za gradom, naravno okno, estavela in nekaj kraških jam. Pomembnejša je Lukenjska jama, ki je izjemna paleontološka in arheološka točka ter nahajališče endemne postranice *Niphargus stenopus* in bogate populacije človeške ribice *Proteus anguinus*. Lukenjska jama je zatočišče več vrst ogroženih netopirjev. Lukenjsko jamo je ustvaril vodni tok, ki je ločen od podzemeljske Temenice in prihaja s Kačjih rid.

Slikovit ambient degradira ribogojnica, ki onemogoča dostop do izvira in gradu.

Prečna izvira v Luknji iz tolmana v zatrepu na nadmorski višini 173 metrov in odteka kaka dva kilometra dalje do sotočja s Krko na nadmorski višini 160 metrov.

Lukenjska jama, imenovana tudi Jama pod Lukenjskim gradom, je izoblikovana v debeloplastnih svetlosivih jurskih apnencih. Ima dva vhoda, ki sta drug od drugega oddaljena komaj okoli 20 metrov. Prvi, vzhodni, je vodno aktiven, drugi, zahodni, se odpira okoli 5 metrov nad dolino pod strmo skalno steno. Obrnjen je proti jugozahodu. Debeli sedimenti skoraj do stropa zapolnjujejo vhodni jamski prostor (80 m²), od koder vodita dva ožja rova v notranjost večjega jamskega sistema. Jama je pomembno starokamenodobno najdišče z najdbami kosti ledenodobnih živalskih vrst in starokamenodobnega kamenega orodja pa tudi eneolitskih, bronastodobnih, staroželeznodobnih, rimskih in srednjeveških ostankov, predvsem keramike.

Pod skalnim previsom Lukenjske gore so vitezi Lueggerji morda že v 13. stoletju sezidali grad Luknjo, ki je prvič omenjen 1351. leta, še istega leta pa tudi kot razvalina. Morda je bil prvotni obodni grad, stolp z obzidjem, pozidan že veliko prej, saj so med ministeriali višnjegorskih grofov konec 12. stoletja omenjeni tudi vitezi Lukenjski. V drugi polovici 14. stoletja so razdejani grad obnovili, po smrti viteza Erazma Predjamskega pa je Luknja postala deželnoknežja posest. Kasneje so ga imeli v lasti Galenbergi, Galli, Egkhi ter grofje Barbo in Herbersteini. Galli so okoli leta 1585 obnovili razpadli večnadstropni stolp s predgradjem, pozidali nova poslopja in vse skupaj obdali z obrambnimi stolpi in obzidjem, ki je oklepalo arkadirano dvorišče. Grad je varovala previsna stena, na dveh straneh naravna strmina, pred vhodom pa globok, v skalo vklesan obrambni jarek, prek katerega je vodil čvižni most. Zadnji lastnik gradu je bil novomeški trgovec Franc Seidl. Več metrov visoke grajske razvaline so še dobro ohranjene, razvidni so prvotna stolpasta stavba pravokotnega tlorisa in obrambni stolpi, zob časa pa še ni načel kamnoseško obdelanih stavbnih členov. V kilometer oddaljenem zaselku Marof še stoji mogočna grajska pristava iz 17. stoletja.

Okoli Luknje sta speljani dve pešpoti. Izberemo eno od njih, ob desnem ali levem bregu reke. Spustimo se do ceste Prečna – Straža, jo prečkamo in se podamo do Dolenjskega letalskega centra. Od letaliških poslopj se usmerimo proti Prečni, ki jo vidimo pred seboj.

Prečna

Prečna je razpotegnjeno, večinoma urbanizirano naselje v severozahodnem delu Novomeške pokrajine, ki leži ob severnem robu Zaloške kotlinice in južnem vznožju gozdnate vzpetine Kačje ride. Sredi travnate ravnice v dnu kotline je športno letališče s šolo za športne letalce. Zahodno od vasi so odkrili rimske grobove, znane so tudi najdbe iz prazgodovinskega časa. V vasi stoji neogotska župnijska cerkev sv. Antona Padovanskega iz prvega desetletja dvajsetega stoletja.

Turistična in gostinska ponudba Prečne z okolico

- ◆ **Dolenjski letalski center – letališče in letalska šola**, Prečna 46, Novo mesto, tel.: 33 22 222
- ◆ **Gostišče na letališču – AS inženiring Novo mesto d.o.o.**, Prečna 46, Novo mesto, tel.: 33 21 099 in 33 23 068
- ◆ **Okrepčevalnica V gozdu – ATG Franc Meglič s.p.**, Prečna NN, Novo mesto, tel.: 33 48 054, gsm: 041 673 498
- ◆ **Kurir bar**, Kaferle Franc s.p., Prečna 12 (gasilski dom), Novo mesto, tel.: 33 48 027
- ◆ **Sobe Rostan****, Suhor 6, Novo mesto, tel.: 33 48 025, kapaciteta tri ležišča

Pot nas iz Prečne vodi do sotočja reke Prečne, kot se imenuje tretji izvir Temenice, in Krke med Zalogom in Češča vasjo.

Češča vas

Češča vas je gručasto naselje, ki leži na levem bregu reke Krke, na vzhodnem robu Zaloške kotlinice, zahodno od Novega mesta in vzhodno od izliva ponikalnice Temenice. Temenica oz. Prečna je največji pritok Krke.

Turistična ponudba v Češči vasi

- ◆ **Konjeniški klub**, Češča vas 55, Novo mesto, tel.: 33 22 346 in 33 22 347

Zalog

Gručasto naselje Zalog leži na levem bregu reke Krke, ob izlivu njenega levega pritoka, reke Prečne. Po naselju je ime dobila Zaloška kotlina, zapolnjena z glinastimi nanosi Prečne. Hiše stojijo okoli nizkega griča, vrh katerega je stal grad Zalog. Tu je tudi cerkev sv. Martina. Grad Zalog so upravljali vitezi Zaloški, ministeriali višnjegorskih grofov in koroških vojvod Spanheimov. Med drugo svetovno vojno so grad, štiritraktno enonadstropno poslopje z delno arkadiranim notranjim dvoriščem in dvema štirikotnima vogalnima stolpoma, ki sta poudarjala sprednje pročelje, požgali partizani. Po vojni so odstranili razrušeno kamenje in o njem ni več sledu. P .c. sv. Martina stoji na pokopališču, na rahli vzpetini, na vzhodnem robu naselja Zalog. S svojo lego daje značilno podobo naselju pa tudi pokrajini ob Krki. Podružnica žup--

nije v Prečni je bila v srednjem veku podružnica mirnopedške župnije. Prvič se omenja leta 1428. Bila je ustanova zaloške graščine. Med oknoma južne zunanjščine ladje je nameščena podoba sv. Krištofa, ki so jo na desni, kot je bilo običajno, spremljali trije prizori drug nad drugim. Odkrit je le skrajni zgornji rob sv. Krištofa in desne slike, ki je slej ko prej prikazovala Kristusovo križanje med Marijo in Janezom (od te so vidni le trije nimbi). Odkriti del Krištofove glave in Jezuščka, ki sedi na velikanovi levi rami in se drži za njegove lase, kaže na »furlansko« oziroma »goriško« delo iz okoli leta 1400, a precejšnje kakovosti. Glavi sta lepo oblikovani, posebno pozornost vzbujajo žive Krištofove oči. Pravokotni, prvotno ravnostropni srednjeveški ladji je bil v 17. stoletju dodan tristrano zaključen banjasto obokan prezbitelij. Takrat je cerkev tudi dobila sedanjo baročno podobo. Glavni oltar iz leta 1640 je predstavnik zlatih oltarjev 17. stoletja, oba stranska oltarja pa sodita v skupino okvirnih oltarjev iz začetka 18. stoletja. Menza in ambon sta delo Staneta Jarma. Cerkev se s srednjeveško fresko in kvalitetno baročno oltarno opremo uvršča med pomembne spomenike sakralne umetnosti na Dolenjskem.

Nadaljujemo pot ob Krki, po njegovem levem bregu, mimo vasi Groblje in Cegelnica in naprej po Župančičevem sprehajališču mimo Portovala do Loke. Tu naše potovanje končamo. Pred nami je čas za počitek, okrepčilo pa tudi za ogled znamenitosti dolenjske prestolnice. Nekaj deset metrov stran je železniška postaja Center, do avtobusne postaje pa bomo morali po brvi čez reko Krko med trgovskim centrom in osrednjim novomeškim stadionom.

Novo mesto - prestolnica Dolenjske

Novo mesto je gospodarsko, zaposlitveno, upravno, oskrbovalno, izobraževalno, zdravstveno, kulturno in športno središče Dolenjske. Leži na strmo dvigajočem skalnatem polotoku na okljuku reke Krke, v zahodnem delu Krške kotline, imenovanem tudi Novomeška pokrajina, med Gorjanci na jugu, Raduljskim hribovjem na severu in Kočevskim rogom na zahodu, na vzhodu pa se nižji razgiban svet postopoma spušča v ravnico Krškega polja.

Arheologi s pomočjo materialnih ostankov odstirajo sliko o življenju prvih naseljencev, ki so se tu naselili že v kameni dobi. Prava zakladnica pa so arheološke najdbe iz časa kulture žarnih grobišč, iz starejše in mlajše železne dobe in iz rimskega obdobja. Ugodne prometne poti, oblikovanost površja, klima in nahajališča železove rude so omogočili nastanek naselij na naravno dobro varovanih gričih. Novo mesto se z odkritji zadnji let uvršča med najpomembnejša evropska kulturna središča v času od 8. do 1. stol. pr. n. š.. Leta 33 pr. n. š. so Rimljani zavzeli območje današnje Dolenjske in ga kasneje vključili v provinco Zgornjo Panonijo. V bližini Novega mesta je potekala pomembna rimska prometna pot iz Ljubljane proti Sisku.

V srednjem veku so plemiške rodbine in cerkvene ustanove pri prodiranju proti jugu Evrope za utrditev svojih političnih in gospodarskih teženj na osvojenih ozemljih začele ustanavljati trge in mesta kot upravna in vojaška središča. Vojvoda Rudolf IV. Habsburški je tako 7. aprila 1365 ustanovil mesto, ki ga je poimenoval po sebi – Rudolfsverd, a so ga ljudje že od vsega začetka imenovali Novo mesto. Obrt in trgovina sta v prvih stoletjih obstoja mestu omogočili razcvet. Njegov razvoj so prekinile naravne nesreče (požari in kužne bolezni) ter Turki, ki pa z obzidjem utrjenega mesta niso nikoli zavzeli.

V mestu delujejo za mesto in Dolenjsko pomembne cerkvene ustanove. Na begu pred Turki so se tu leta 1472 naselili frančiškani. V neposredni bližini Glavnega trga so sezidali cerkev in

samostanska poslopja. Cesar Friderik III. in papež Aleksander VI. sta leta 1493 pri cerkvi sv. Miklavža ustanovila kolegiatni kapitelj. Kapiteljska cerkev stoji na najvišji točki mestnega polotoka in daje značilno podobo novomeškim vedutam. V mestu je deloval med letoma 1672 in 1786 še kapucinski samostan, božjo službo pa so opravljali še v Martinovi, Katarinini, Jurijevi in Florijanovi cerkvi, na katere danes spominjajo le še imena trgov in ulic.

Ponoven razcvet je Novo mesto doživelo v 18. in 19. stoletju, ko je postalo administrativno in politično središče Dolenjske. Z upravnimi uradi, sodiščem in stalno vojaško posadko se je začelo obdobje meščanstva in uradništva.

V času Ilirskih provinc so kratek čas Novo mesto upravljali Francozi, mesta pa so se dotaknila tudi druga gospodarska, tehnična in družbena dogajanja v Evropi. V drugi polovici 19. stoletja je prišlo do narodnega prebujenja. Ustanavljala so se številna društva, med njimi narodna čitalnica, sokolsko in gasilsko društvo ter glasbena matica, ki so podpirala idejo slovenstva. Leta 1873 je bil položen temeljni kamen in dve leti kasneje tudi dograjen prvi narodni dom na Slovenskem. Zgrajeni so bili bolnišnica, Kandijski most in posamezne javne zgradbe zunaj mestnega obzidja, ki so nakazale širitev mesta v 20. stoletju. Leta 1894 je do Novega mesta stekla dolenjska železnica. Prva svetovna vojna je prekinila obetaven razvoj mesta. Po razpadu avstro-ogrske monarhije leta 1918 je mesto ostalo pomembno upravno središče z zametki prve, skromne industrije. Med 2. svetovno vojno je bilo v več bombnih napadih precej porušeno. V drugi polovici 20. stoletja je Novo mesto zelo spremenilo svojo podobo. Dokončno se je izvil iz mejá srednjeveškega obzidja, nastali so številni industrijski obrati, mesto se je začelo pospešeno urbanizirati.

Marof

Na razglednem griču Marofu, ki leži nasproti mestnega polotoka, je v 1. tisočletju pr. n. š. stalo utrjeno prazgodovinsko naselje. V neposredni bližini naselja so tri grobišča iz tega časa: na Kapiteljski njivi, Mestnih njivah in Beletovem vrtu. V starejši železni dobi je bilo območje sedanjega mesta sedež bogatih in vplivnih halštatskih knezov. Njihova naselbina je stala v močno utrjenem gradišču na Marofu. Arheološke najdbe s teh najdišč je mogoče videti na stalni in občasni arheološki razstavah v Dolenjskem muzeju.

Kostanjev drevored, nasajen leta 1830 in 1891, sledi nekdanji glavni prometni vpadnici v mesto in poteka ob samem robu prazgodovinske naselbine na Marofu. Danes je tu urejeno mestno sprehajališče, od koder se odpre lep razgled na mesto.

Novi trg

Kostanjev drevored se konča tik pred vhodom v srednjeveško Novo mesto. Tu so leta 1672 sezidali kapucinski samostan, ki je bil ukinjen leta 1786. Od začetka 19. stoletja do leta 1924 je bilo na tem mestu mestno pokopališče. Pred nekaj leti so ves prostor temeljito preuredili. Ob hotelu Krka in pošti so zgradili trgovsko-poslovno središče z garažno hišo. Odtod tudi ime novozgrajenemu trgu.

Na vratih - Knjižnica Mirana Jarca

Vhod v srednjeveško mesto so varovala močno utrjena Ljubljanska ali Gorenja mestna vrata, ki so bila del mestnega obzidja. Lega obzidja je nakazana v cestnem tlaku in na pročelju stavbe na desni strani ceste. Na levi strani stoji več stavb, kjer domuje Knjižnica Mirana Jarca, osrednja tovrstna ustanova na Dolenjskem. Knjižnica hrani bogato knjižno gradivo, med drugim Dalmatinovo Biblijo in Valvazorjevo Slavo vojvodine Kranjske. Spominska avla z vklesanimi imeni umrlih Novomeščanov med drugo svetovno vojno se nahaja ob vhodu v najstarejši del knjižnice. Tu sta tudi doprsna kipa Borisa Kidriča in Franca Rozmana Staneta. V neposredni bližini stojita kip moža z dvignjenima rokama in napisom: Pojmo, bratje, pesem o svobodi, v parku ob knjižnici pa kip talca. Vse štiri kipe je izdelal kipar Jakob Savinšek. V bližini kipa talca stoji kip skladatelja Marjana Kozine, delo kiparja Zdenka Kalina. Informacije: Knjižnica Mirana Jarca, Rozmanova ulica 26, Novo mesto, tel.: 39 34 600, faks: 39 34 601, elektronska pošta: cobissiknm@nm.sik.si, www.nm.sik.si

Glavni trg

Glavni ali Veliki trg je osrednji prostor srednjeveškega Novega mesta. Hiše bogatih trgovcev dokazujejo, da je bilo mesto gospodarsko močno. Značilnost trgovsko-obrtniških hiš so bile kamnite arkade, ki so sestavljale navzven pokrito lopo. V notranjost hodnika pomaknjene stene pa so zapirale lokale. Posamezne hiše imajo na dvorišče odprte arkadne hodnike (Glavni trg 1, 2, 8, 9). V mestni hiši so o delovanju mesta odločali mestni veljaki. Prvi rotovž so zgradili leta 1720, a so ga leta 1903 porušili in na istem mestu dve leti kasneje zgradili današnjega v neogotskem in neorenesančnem slogu. Na pročelju je grb Novega mesta s podobo ustanovitelja Rudolfa IV. Habsburškega. Pred mestno hišo stojita doprsna kipa pesnika Dragotina Ketteja in pisatelja Janeza Trdine. Oba je izdelal kipar Jakob Savinšek. Na gornjem delu Glavnega trga stoji kamnit vodnjak, ki so ga postavili leta 1955. Na njem so vklesani verzi Kettejeve pesmi »Na trgu«. Načrti za ureditev Glavnega trga, vodnjaka in vhoda v mesto »na Vratih« so delo arhitekta Marjana Mušiča.

Frančiškanski samostan in gimnazija

Frančiškani so se v Novem mestu naselili leta 1472, o čemer priča napis nad vhodnimi samostanskimi vrati. V naslednjih letih so zgradili cerkev sv. Lenarta in prvotno samostansko poslopje. Do danes sta bili obe zgradbi deležni več dozidav in prezidav. Samostanska cerkev je leta 1664 pogorela do tal. V 19. stoletju so prenovili zunanjščino cerkve v neogotskem stilu in poslikali prezbiterij, freske v ladji pa so iz leta 1902. Samostan hrani najstarejšo knjižnico v Novem mestu, tri renesančne nagrobnike in pet slik baročnega slikarja Valentina Metzingerja: Sv. Janez Nepomuk, Marija sedem žalosti, Sv. Marjeta Kortonska, Sv. Jožef in Sv. Frančišek Asiški. Zelo pomembno vlogo so imeli frančiškani pri izobraževanju mladih. Njim je bilo zaupano vodenje in poučevanje na gimnaziji, ki jo je ustanovila cesarica Marija Terezija leta 1746. O tem priča kronogram nad vhodom v bivšo gimnazijsko stavbo, ki stoji poleg cerkve. Leta 1912 so pod Marofom zgradili novo gimnazijo, kjer se nadaljuje večstoletna tradicija gimnazijskega izobraževanja mladih.

Reka Krka

Življenje meščanov je bilo v preteklih stoletjih tesno povezano z reko. Varovala jih je pred vdori vojska, tu so imeli vodo za vsakdanje potrebe, poganjala je mestni mlin, množično pa je zaživela po 1. svetovni vojni, ko so si meščani na obrežju zgradili kopališče, čolnarne, perišča in sprehajališča, kjer so preživljali prosti čas zlasti v poletnih mesecih.

Danes pridemo najlažje do njenega obrežja iz spodnjega dela Glavnega trga. Pred Kandijskim mostom zavijemo desno po strmi Pugljevi ulici in se spustimo do reke. Tu je bil do konca 19. stoletja vhod v mesto skozi Dolenja ali Karlovška vrata. S tega mesta se nam odpre pogled na značilni novomeški Breg, pot pa lahko nadaljujemo po urejenem sprehajališču ob reki do športnega središča na Loki, od koder je le dobrih sto metrov do Novega trga.

Novomeški Breg

Novo mesto leži na skalnatem polotoku, ki je najbolj izrazit na območju Brega. Naravni oblikovanosti terena je sledilo tudi mestno obzidje, ki je obdajalo mesto z vseh strani. Leta 1786 so obzidje večinoma porušili, na nekaterih mestih pa so ga dozidali in preuredili v bivališča. Na južni strani mesta so na prostoru prvotnega mestnega obzidja in obzidne ulice sezidali majhne bivalne hiške, ki dajejo posebno slikovitost novomeškim vedutam. Do Brega nas pot pripelje iz spodnjega dela Glavnega trga mimo Jakčevega in narodnega doma ali iz Župančičevega sprehajališča po strmih stopnicah med dvema breškima hišama. Na Bregu je bil rojen slikar Božidar Jakac, ki je velik del slikarskega opusa posvetil rojstnemu mestu in Dolenjski. Njegova dela si lahko ogledamo v Jakčevem domu, v nekdanji stavbi Jakčevega očeta oz. nekdanjem Hotelu Jakac, kjer je slikar prebil svoja najlepša otroška leta. V njem je shranjenih več kot osemsto originalnih del iz vseh obdobij njegovega ustvarjanja.

Informacije: Jakčev dom, Sokolska ulica 1, Novo mesto, tel.: 37 31 131, faks: 37 31 112, elektronska pošta: dolenjski.muzej@guest.arnes.si, www.dolmuzej.com

Dolenjski muzej Novo mesto

Dolenjski muzej Novo mesto je bil ustanovljen 1950. leta in predstavlja preteklost Novega mesta in Dolenjske z razstavi: arheološko, etnološko, novejše zgodovine, dislocirano razstavo Božidarja Jakca ter spomeniškim območjem Kočevski rog. Temeljna in najprepoznavnejša je stalna arheološka razstava, ki zajema čas od mlajše kamene dobe do zadnjih antičnih stoletij in predstavlja številne edinstvene predmete, ki zaradi dragocenosti, redkosti in zgodovinske pomembnosti sodijo v sam evropski arheološki vrh. Življenje in delo dolenjskega kmečkega človeka v 19. in prvi polovici 20. stoletja predstavlja etnološka razstava s kmečkimi orodji in prazničnimi običaji. Posebno mesto na razstavi je namenjeno obrtem: lončarstvu, mlinarstvu ter medicinarstvu in svečarstvu. Razstava novejše zgodovine predstavlja čas od prvih organiziranih nastopov delavstva pred prvo svetovno vojno do osvoboditve Novega mesta 8. maja 1945. V galeriji muzeja kot osrednjem razstavnem prostoru pa se vrstijo občasne velike muzejske razstave.

Informacije: Dolenjski muzej, Muzejska ulica 7, Novo mesto, tel.: 37 31 130, faks: 37 31 112, elektronska pošta: dolenjski.muzej@guest.arnes.si, www.dolmuzej.com

Novomeški kolegiatni kapitelj

Med kulturnozgodovinskimi spomeniki je v Novem mestu najpomembnejša mogočna poznogotska kapiteljska cerkev sv. Nikolaja. Stoji na najvišjem griču na polotoku v Krkinem okljuku in je vidna daleč naokrog. Prvotno cerkev so pričeli graditi sredi 14. stoletja, kjer je že stala utrjena pristava stiškega samostana Gradec. Okoli nje se je oblikovala naselbina obrtnikov in trgovcev s svobodnim tržiščem. Iz prostranosti te cerkve in iz obstoja manjše cerkve sv. Antona v gozdu, ki je verjetno tudi že stala leta 1365 malo nižje, na poti k trgu, na današnjem Florijanskem trgu, bi lahko domnevali, da je šlo za večjo naselbino, ki je v ugodnih geopolitičnih razmerah skoro dobila mestne pravice. Kmalu po ustanovitvi mesta leta 1365 se je morala pojaviti potreba po večji in trajnejši cerkvi. Gotski prezbiterij in romanska ladja sta zgovorna pričevalca usode mesta, bleščečega vzpona in stagnacije zaradi turških vpadov in gospodarskih kriz, ki so preprečile dokončanje načrtovane gotske katedrale. Cerkev sv. Nikolaja je znamenita po kripti, lomljeni osi cerkvene ladje, predvsem pa sliki župnijskega zavetnika v glavnem oltarju, delu beneškega renesančnega slikarja Jacopa Robusta Tintoretta. Ob cerkvi je bila leta 1493 ustanovljena cerkvena ustanova kolegiatni kapitelj s proštom in dvanajstimi kanoniki. Za potrebe te ustanove so v 17. stoletju zgradili proštjsko stavbo, kjer danes hranijo bogato knjižnico iz konca 15. stoletja in arhiv, galerijo 24 portretov novomeških proštov in ostale dragotine, vezane na delovanje te ustanove, kot so liturgično posodje, oblačila, freske in oltar s podobo Brnske Matere Božje. Kapitelj hrani tudi slike Zadnja večerja, Rožnovenska Marija, Umirajoči sv. Frančišek Ksaver in Sv. Frančišek Paolski, vse štiri delo enega naših najuglednejših baročnih slikarjev Valentina Metzingerja. Ob spodnjem robu kapiteljskega vrta so ohranjeni še zadnji ostanki mestnega obzidja, imenovanega »Na Šancah«.

Gostinska ponudba Novega mesta

gostilne, gostišča in restavracije

- ◆ **Gostilna Bučar**, Šmihel 14, Novo mesto, tel.: 33 75 325, gsm: 031 647 084
- ◆ **Gostilna Čefidelj**, Bršljin 41, Novo mesto, tel.: 33 80 540
- ◆ **Gostišče Dežmar**, Ljubljanska cesta 65, Novo mesto, tel.: 33 79 300
- ◆ **Gostilna Rozalija Drenik**, Podbevškova ulica 8, Novo mesto, tel.: 33 23 294
- ◆ **Gostilna Fabio**, Lobetova ulica 2, Novo mesto, tel.: 33 42 614
- ◆ **Gostilna Jakše**, Drska 44, Novo mesto, tel.: 33 77 310
- ◆ **Gostilna Na Hribu**, Škrjanče pri Novem mestu 3, Novo mesto, tel.: 33 47 091, faks: 33 47 091, gsm: 041 624 050
- ◆ **Gostilna Pri Belokranjcu**, Kandijska cesta 63, Novo mesto, tel.: 30 28 444, gsm: 041 921 694, e-pošta: gostilna.pri.belokranjcu@insert.si
- ◆ **Gostilna Pri Malnarju**, Bršljin 26, Novo mesto, tel.: 33 21 788, gsm: 031 647 084
- ◆ **Gostišče Cikava**, Podbevškova 2, Novo mesto, tel.: 33 80 095, gsm: 041 676 146
- ◆ **Gostišče Na vasi**, Dol. Kamence 35, Novo mesto, tel: 33 79 470

- ◆ **Gostišče s prenočišči Kos**, Šmarješka cesta 26, Novo mesto, tel.: 33 70 540, faks: 33 25 771, e-pošta: gostisce-kos@siol.net
- ◆ **Hotel Krka**, Novi trg 1, Novo mesto, tel.: 39 42 100, faks: 33 13 000, e-pošta: hotel.krka@krka.si, www.krka.si
- ◆ **Okrepčevalnica Dva M**, Seidlova cesta 42, Novo mesto, tel.: 33 24 656
- ◆ **Okrepčevalnica Mojca**, Ljubljanska cesta 27, Novo mesto, tel.: 33 23 630
- ◆ **Restavracija Breg**, Cvelbarjeva 9, Novo mesto, tel.: 33 21 269, faks: 30 22 939
- ◆ **Restavracija Na trgu**, Glavni trg 30, Novo mesto, tel.: 33 21 527

restavracije s hitro prehrano

- ◆ **Caffe de Paris**, Rozmanova 25, Novo mesto
- ◆ **Hitra hrana Martina Krpana**, Šegova 112, novo mesto, tel.: 33 75 000
- ◆ **Mc Donald's restavracija**, Kočevarjeva ulica 1, Novo mesto, tel.: 33 77 020, faks: 33 77 021
- ◆ **Okrepčevalnica Renata**, Ljubljanska cesta 26, Novo mesto, tel.: 33 82 015, gsm: 040 20 33 11
- ◆ **Tomato**, Novi trg 4, Novo mesto, tel.: 33 25 525
- ◆ **Tvojih 5 minut**, Novi trg 5, Novo mesto, tel.: 33 28 188

kitajske restavracije

- ◆ **Kitajska restavracija Guang Dong**, Ljubljanska cesta 51, Novo mesto, tel.: 33 24 623
- ◆ **Kitajska restavracija Nan King**, Mačkovec 6, Novo mesto, tel.: 33 70 630
- ◆ **Kitajska restavracija Tsing Tao**, Dilančeva ulica 7, Novo mesto, tel.: 33 24 388

pizzerije

- ◆ **Pizzeria Chianti**, Novi trg 3, Novo mesto, tel.: 33 22 223
- ◆ **Pizzeria Eldorado**, Irča vas 14, Novo mesto, tel.: 33 78 010
- ◆ **Pizzerija Kr neki**, Ljubljanska cesta 22, Novo mesto, tel.: 49 75 079
- ◆ **Pizzerija Novak**, Koštialova ulica 1, Novo mesto, tel.: 33 70 460, tel.: 33 70 461
- ◆ **Pizzerija Rondo**, Povhova ulica 12, Novo mesto, tel.: 33 25 669
- ◆ **Pizzerija & spaghetarija Don Bobi**, Kandijska cesta 14, Novo mesto, tel.: 33 82 400
- ◆ **Pizzerija Štangelj**, Ulica Ivana Roba 56, Novo mesto, tel.: 33 70 781
- ◆ **Pizzerija Totalka**, Kandijska cesta 60, Novo mesto, tel.: 33 75 375
- ◆ **Picerija Tratnik**, Glavni trg 11, Novo mesto, Novo mesto, tel.: 49 75 079

slaščičarne

- ◆ **Slaščičarna Cukrček**, Drska 44, Novo mesto, tel.: 33 77 311
- ◆ **Slaščičarna Na Glavnem trgu**, Glavni trg 30, Novo mesto, tel.: 33 21 527
- ◆ **Slaščičarstvo Šefi Salija, Bršljin 33**, Novo mesto, tel.: 30 21 540

- ◆ **Slaščičarna Triglav**, Rozmanova ulica 4, Novo mesto, tel.: 33 23 974

Prenočišča v Novem mestu

hoteli

- ◆ **Hotel Krka ******, Novi trg 1, Novo mesto, tel.: 39 42 100, faks: 33 13 000, e-pošta: hotel.krka@krka.si, www.krka.si, kapaciteta: 74 ležišč

apartmaji in sobe

- ◆ **Apartmaji in sobe Ravbar **/****/******, Smrečnikova ulica 15 in 17, Novo mesto, tel.: 37 30 680, faks: 37 30 681, www.ravbar.net, kapaciteta: 30 ležišč
- ◆ **Gostilna Pri Belokranjcu**, Kandijska cesta 63, Novo mesto, tel.: 30 28 444, gsm: 041 921 694, e-pošta: gostilna.pri.belokranjcu@insert.si, www.pribelokranjcu-vp.si, kapaciteta: 28 ležišč
- ◆ **Gostišče Dežmar ***, Ljubljanska cesta 65, Novo mesto, tel.: 33 79 300, kapaciteta: 8 ležišč
- ◆ **Gostišče s prenočišči Kos ******, Šmarješka cesta 26, Novo mesto, tel.: 33 70 540, faks: 33 25 771, e-pošta: gostisce-kos@siol.net, kapaciteta: 4 ležišča
- ◆ **Prenočišča Cikava ****, Podbevškova 2, Novo mesto, tel.: 33 75 320, faks: 33 75 321, gsm: 031 620 079, e-pošta: slavko.kos@siol.net, kapaciteta: 18 ležišč
- ◆ **Sobe Vidic *****, Ljubljanska cesta 51, tel.: 39 30 356, faks: 33 21 172, gsm: 041 854 121, kapaciteta: 17 ležišč

Turistične informacije

- ◆ **Turistično informacijski center Novo mesto**, Novi trg 6, Novo mesto, tel.: 39 39 263, faks: 33 22 512, e-pošta: tic@novomesto.si, www.novomesto.si
- ◆ **Turistično društvo Novo mesto**, Novi trg 6, p.p. 58, Novo mesto, tel.: 39 39 263, e-pošta: td.novomesto@novomesto.si
- ◆ **Turistična zveza Dolenjske in Bele krajine**, Novi trg 6, Novo mesto, tel.: 33 22 512, faks: 33 22 512
- ◆ **Info točka – Društvo novomeških študentov**, Prešernov trg 6, Novo mesto, tel.: 33 74 374, faks: 33 74 601, e-pošta: info@novomesto.info, www.novomesto.info

Turistična ponudba osrednje Dolenjske

Za turista je okolica doline Temenice in tudi dolina sama svojevrstna zanimivost, še posebej, če potovanje združiš z ogledom znanih dolin gradov, doline Mirne in Krke, in s koriščenjem ostale turistične ponudbe Dolenjskega podolja, Posavskega hribovja, Raduljskega hribovja, Krškega gričevja, Novomeške pokrajine in Suhe krajine, tistega sveta torej, ki ga je imel Prežihov Voranc v mislih, ko je govoril o »deželi mehke romantike«.

Kolesarske poti

programi

- **Kolesarske poti / Dolenjske Toplice**
- **Kolesarske poti / Hoteli Otočec**
Šmarješke Toplice (8 km), Otočec- Ratež – Struga (7 km)
- **S kolesom ob Temenici in Mirni**
Trebnje – Dobrnič – Mirna Peč – Vrhtrebne – Trebnje (39,5 km), Trebnje – Mirna – Mokronog – Šentrupert – Mirna – Trebnje (37 km), Trebnje – Čatež – Mirna – Trebnje (30 km), Trebnje – Poljane – Trebelno – Debenec – Trebnje (47,2 km), Kolesarska pot okoli občine Trebnje (120,2 km)
- **Kolesarjenje – izposoja koles**

informacije

- **TIC Trebnje**, Baragov trg 1, Trebnje, tel.: 30 44 717, e-pošta: tictrebnje@volja.net, internet: www.trebnje.si
- **Turistično informacijski center Novo mesto**, Novi trg 6, Novo mesto, tel.: 39 39 263, faks: 33 22 512, e-pošta: tic@novomesto.si, www.novomesto.si
- **Zdravilišče Dolenjske Toplice**, Zdraviliški trg 7, Dolenjske Toplice, tel.: 39 19 400, faks: 30 65 662, e-pošta: booking.dolenjske@krka-zdravilisca.si, www.krka-zdravilisca.si
- **Hoteli Otočec**, Grajska cesta 2, Otočec, tel.: 30 75 700, faks: 30 75 420, e-pošta: booking.otocec@krka-zdravilisca.si, www.krka-zdravilisca.si

Vinske ceste Slovenije

programi

- **Podgorjanska vinska turistična cesta – VTC 6**
- **Dolnje dolensjska vinska turistična cesta – VTC 7**
- **Gornje dolensjska vinska turistična cesta - VTC 8**

informacije

- **TIC Trebnje**, Baragov trg 1, Trebnje, tel.: 30 44 717, e-pošta: tictrebnje@volja.net, internet: www.trebnje.si
- **Turistično društvo Mirna Peč**, Trg 2, Mirna Peč, kontakt: Jože Barbo, gsm: 041 754 024
- **Občina Mirna Peč**, Trg 2, Mirna Peč, kontakt: Nataša Rupnik, tel.: 30 78 706, faks.: 30 78 707, e-pošta: obcina.mirnapec@siol.net
- **Turistično informacijski center Novo mesto**, Novi trg 6, Novo mesto, tel.: 39 39 263, faks: 33 22 512, e-pošta: tic@novomesto.si, www.novomesto.si
- **Turistično informacijski center Dolenjske Toplice**, Zdraviliški trg 8, Dolenjske Toplice, tel.: 38 45 188, e-pošta: tic.dtoplice@volja.net

- **Turistična agencija Noe**, Glavni trg 14, Novo mesto, tel.: 33 72 740, e-pošta: noe.meta@siol.net, www.noe-sp.si
- **Turistična agencija Robinson**, Glavni trg 1, Novo mesto, tel.: 33 82 800, e-pošta: robinson@siol.net, www.robinson-sp.si
- **Turistično informacijska pisarna**, Prešernova ulica 1, Sevnica, tel.: 81 65 462, faks: 81 65 463, e-pošta: tip@obcina-sevnica.si, www.tip.obcina-sevnica.si

Arheološka dediščina Dolenjske

programi

Halštat Dolenjske

- Magdalenska gora – Stična – Medvedjek – Vrhtrebnje – Trbinc – Mokronog – Vinji Vrh – Mihovo – Brusnice – Novo mesto
- Magdalenska gora – Stična – Valična vas – Dobrava – Dobrnič – Vrhtrebnje – Trbinc – Mokronog – Brezje – Novo mesto
- Mokronog – Trbinc – Vrhtrebnje – Dobrnič – Dobrava – Vinkov Vrh – Dolenjske Toplice – Novo mesto
- Mokronog – Vinji vrh – Mihovo – Brusnice – Dolenjske Toplice – Novo mesto

Kelti na Dolenjskem

- Stična – Vrhtrebnje – Trbinc – Mokronog – Bela Cerkev – Mihovo – Novo mesto
- Stična – Valična vas – Dobrnič – Vrhtrebnje – Trbinc – Mokronog – Brezje – Novo mesto
- Mokronog – Bela Cerkev – Mihovo – Verdun – Dolenjske Toplice – Novo mesto
- Mokronog – Trbinc – Vrhtrebnje – Dobrnič – Dolenjske Toplice – Novo mesto

informacije

- **TIC Trebnje**, Baragov trg 1, Trebnje, tel.: 30 44 717, e-pošta: tictrebnje@volja.net, internet: www.trebnje.si
- **Turistično informacijski center Novo mesto**, Novi trg 6, Novo mesto, tel.: 39 39 263, faks: 33 22 512, e-pošta: tic@novomesto.si, www.novomesto.si

Po sledih znamenitih Slovencev – Baraga, Valvazor, Vega

programi

• Geografsko geodetska učna pot

Stična cistercijanski samostan in Slovenski verski muzej – Mala vas Baragova rojstna hiša s spominskima sobama – Vrhtrebnje obeležje 15. poldnevnik – grad Bogenšperk dvajset let domovanje Janeza Vajkarda Valvasorja – Vače prazgodovinsko središče z vaško situlo – Geoss geografsko središče Slovenije – Drtija ostanki gradu Belnek in grajski park - Friderik Baraga je tu preživel del svoje mladosti – Moravče življenjska postaja Jurija Vege in Friderika Baraga

- **Friderik Baraga in Janez Vajkard Valvazor**

Bogenšperk *Valvazorjeva rezidenca 1672-1692* – Stična *cistercijanski samostan in Slovenski verski muzej z Baragiano* – Mala vas *Baragova domačija* – Trebnje *grad, ž.c. Marijinega vnebovzvetja, Galerija likovnih samorastnikov* – Mirna *grad*

- **Po sledih znamenitih Slovencev**

1. dan: Ljubljana – Golo – Stična – Trebnje – Mala vas – Dobrnič – Trebnje – Mirna – Sevnica – Krško – Metlika – Ljubljana

2. dan: Ljubljana – Kranj – Moravče – Drtija – Medija – Bogešperk – Zagorica – Ljubljana

informacije

- **TIC Trebnje**, Baragov trg 1, Trebnje, tel.: 30 44 717, e-pošta: tictrebnje@volja.net, internet: www.trebnje.si

Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine

28 naravnih in kulturnih znamenitosti Dolenjske in Bele krajine vabijo na prijetna potovanja in izlete, polne zanimivosti in drugačnosti:

Zaplaz nad Čatežem, Vesela Gora pri Šentrupertu, Šentrupert, Stiški samostan, Galerija likovnih samorastnikov v Trebnjem, Izvir reke Krke, Mlini v Žužemberku, Grad Žužemberk, Mirna Peč, Soteska, Staro mestno jedro Novega mesta, Dolenjski muzej, Grad Otočec, Cerkev na Stopnem pri Škočjanu, Kostanjevica na Krki, Kostanjevica na Krki – Samostanska umetnostna galerija, Kostanjeviška jama, Samostan Pleterje, Baza 20, Mirna gora, Izvir Krupe pri Semiču, Metlika, Mitrov tempelj, Stari trg ob Kolpi, Krajinski park Lahinja, Rosalnice, Črnomelj.

programi

- **Po zgodbe kočevskih gozdov in bregov reke Kolpe**

Kočevski rog – Mirna gora – Rožanec – Črnomelj – Stari trg ob Kolpi (1 dan)

- **Po pehar belokranjskih dobrot**

Metlika – Rosalnice – Krupa – Krajinski park Lahinja – Žuniči (1 dan)

- **Po mir dolenjskih cerkva in samostanov**

Zaplaz – Trebnje Vesela Gora – Šentrupert – Stopno – Pleterje (1 dan)

- **Po mir belih menihov**

Stična – Kostanjevica – Pleterje (1 dan)

- **Po dolini reke Krke**

Muljava – Krka – Žužemberk – Soteska – Novo mesto – Otočec – Mirna Peč (1 dan)

- **Po lepote rečnih izvirov**

Krka – Mirna Peč – Kostanjevica na Krki – Novo mesto – Krupa – Rožanec – Črnomelj – Krajinski park Lahinja (2 dni)

- **Po krajih drugačnega veselja**

Stična – Žužemberk – Soteska – Mirna gora – Dolenjske Toplice – Pleterje – Kostanjevica na Krki (2 dni)

- **Po pesmi vinskih krajev**

Krupa – Mirna gora – Rožanec – Stari trg ob Kolpi – Vinica – Žuniči – Metlika (2 dni)

- **Po cvičkovi deželi**

Mirna Peč – Novo mesto – Otočec – Pleterje – Kostanjevica na Krki – Stopno – Šentrupert – Vesela Gora – Trebnje (2 dni)

- **Po najlepše spomine dveh pokrajin**

Stična – Trebnje – Zaplaz – Vesela Gora – Šentrupert – Šmarješke Toplice – Otočec – Novo mesto – Kočevski rog – Črnomelj – Krajinski park Lahinja – Žuniči – Rosalnice (3 dni)

- **Po sledih grajskih doživetij**

Trebnje – Žužemberk – Soteska – Otočec – Stopno – Metlika – Rosalnice – Stari trg ob Kolpi – Kočevje – Ribnica – Turjak (3 dni)

informacije

- **Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine**, Novi trg 6, Novo mesto, tel.: 33 72 440, faks: 33 17 162, e-pošta: heritage.trail@siol.net, www.slovenia-heritage.net
- **TIC Občina Črnomelj**, Trg svobode 3, Črnomelj tel.: 30 61 142, e-pošta: turizem@crnomelj.si
- **TIC Semič**, Semič 19, Semič, tel.: 35 65 200, e-pošta: tic.semic@siol.net
- **TIC Metlika**, Mestni trg 1, Metlika, tel.: 36 35 470, e-pošta: tdvigred.metlika@siol.net
- **TIC Trebnje**, Baragov trg 1, Trebnje, tel: 30 44 717, e-pošta: tic_trebnje@slo.net
- **Občinska turistična zveza Ivančna Gorica**, Cesta II. grupe odredov 17, Ivančna Gorica, tel.: 01 / 78 69 400
- **TIC Krško**, CKŽ 53, Krško, tel.: 49 02 220
- **TIP Kostanjevica na Krki**, Ulica talcev 20, Kostanjevica, tel.: 49 87 108
- **TD Suha krajina**, Grajski trg 33, Žužemberk tel.: 38 85 184, e-pošta: td.suhakrajina@siol.net
- **TIC Novo mesto**, Novi trg 6, Novo mesto, tel: 39 39 263, e-pošta: tic@novomesto.si
- **Center za promocijo in razvoj turizma Kočevske**, Trg zboru odposlancev 18, Kočevje, tel.: 01 / 89 54 979
- **TIC Ribnica**, Škrabčev trg 36, Ribnica, tel.: 01 / 83 69 330
- **Turistična agencija Robinson**, Glavni trg 1, Novo mesto, tel.: 33 82 800, e-pošta: robinson@siol.net

**KARTOGRAFSKI IN GRAFIČNI DEL
SITUACIJA NA DRŽAVNI TOPOGRAFSKI KARTI
REPUBLIKE SLOVENIJE 1:25:000**

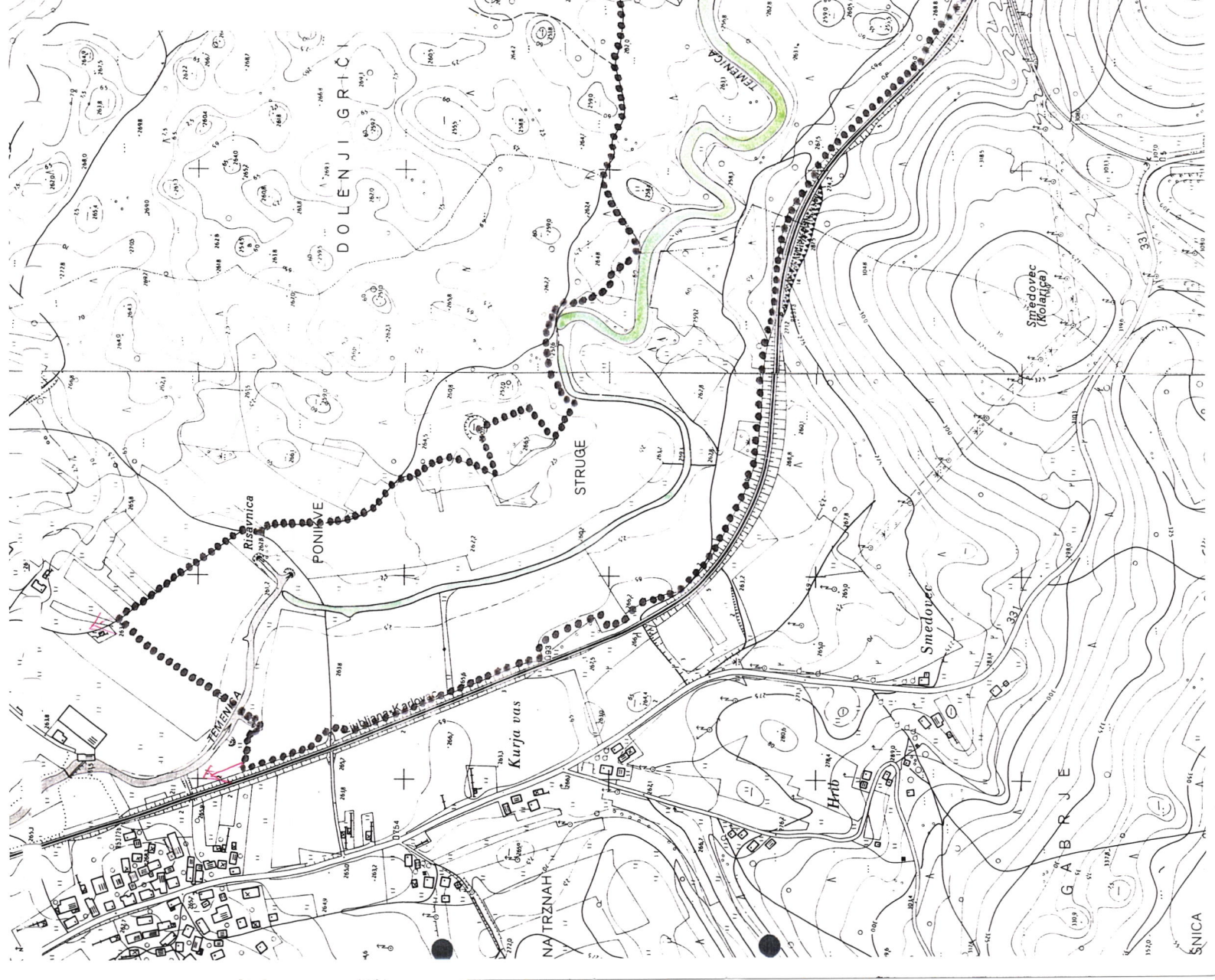

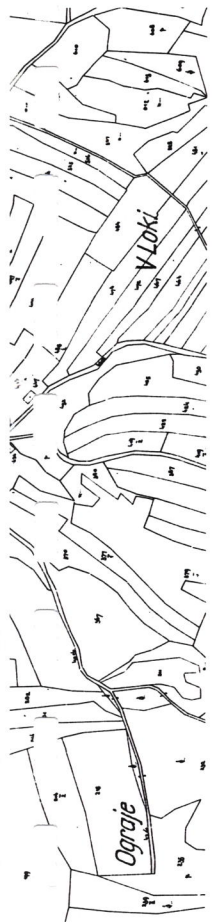
PONORI REKE TEMENICE

PONORI REKE TEMENICE TTN 1 : 5000

- NARAVNA ZNAMENITOST:
- VAROVANO OBMOČJE:

ZVKNK NOVO MESTO, februar 1991

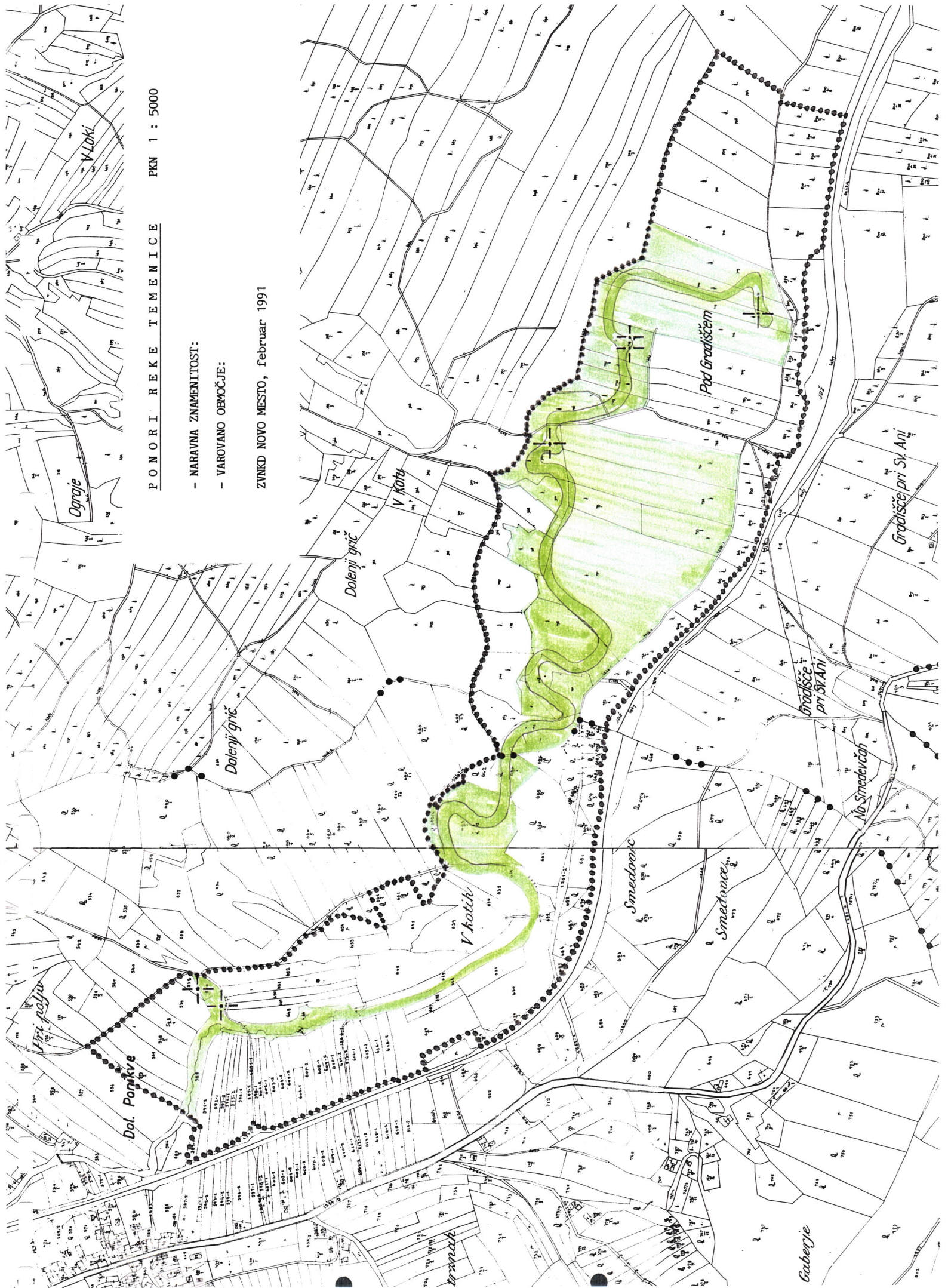

PONORI REKE TEMENICE PKN 1 : 5000

- NARAVNA ZNAMENITOST:
- VAROVANO OBMOCIJE:

ZVKD NOVO MESTO, februar 1991

Dol. Potkve

Pri polju

Dolenji grič

Dolenji grič

V kotah

V kotah

Smedovci

Smedovci

Na Smedevčan

Gradisce pri Sik Anji

Gradisce pri Sik Anji

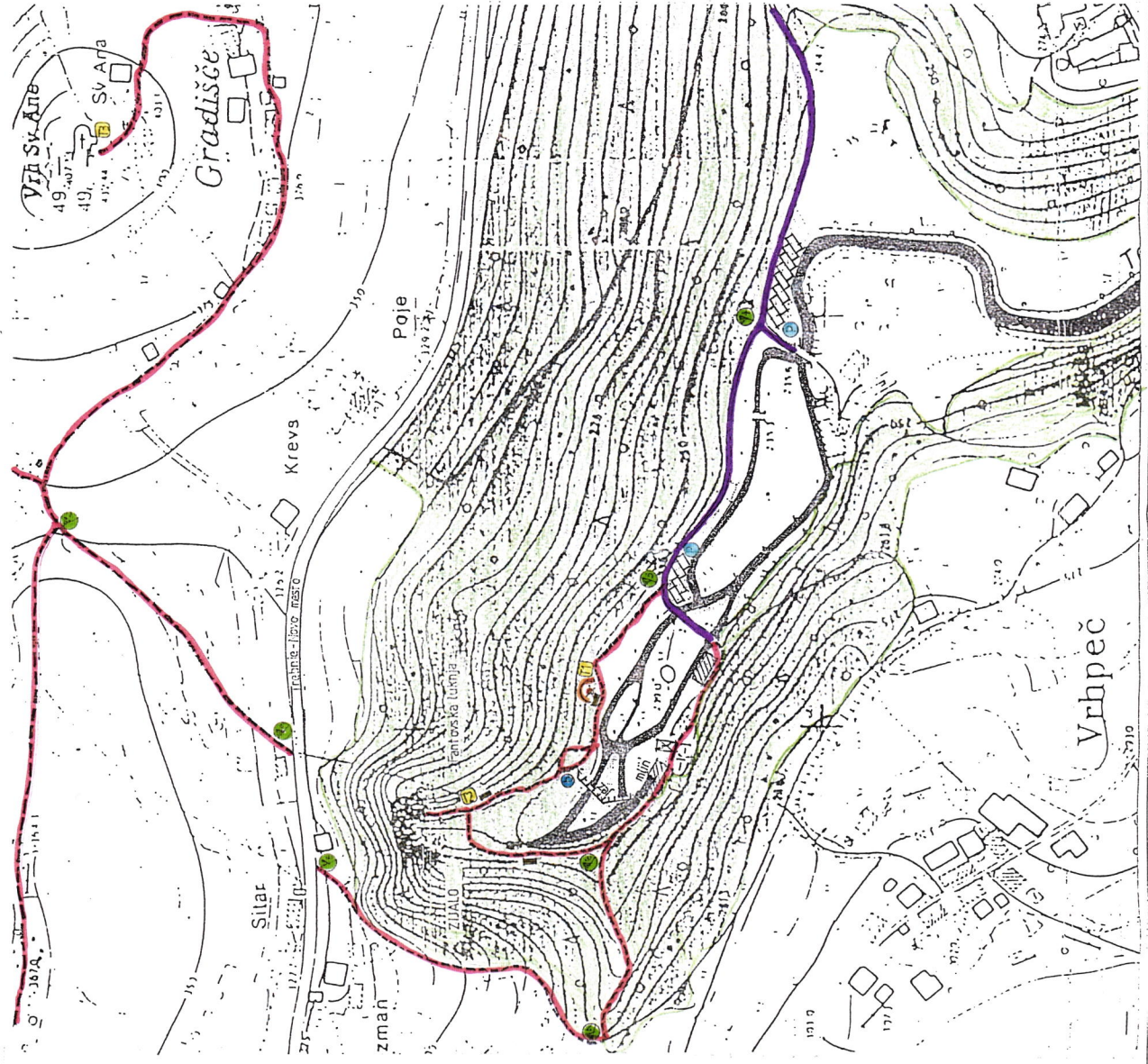
Pod Gradiscem

tomak

Gaberje

legenda:

- parking
- cestni kačipot 50/15 cm (SV.ANA) kom 1
- || ——— (ZIJALO) obojestranski kom 1
- smerokaz pšpoti leseni 40/10 cm (ZIJALO) kom 4 (2l+2d)
- || ——— (SV.ANA) kom 4 (2l+2d)
- pojasnevalna tabla 80/80 cm (Zijalo+Sv.Ana) kom 1
- || ——— 60/60 cm (Zijalo) kom 1
- || ——— 2x80/40 cm (Sv. Ana + Gradišče) kom 1
- kurišče
- lesena brv z ograjo l= 4 m
- lesena klop-hrastovo poldeblo l= 2 m kom 4
- pšpot
- asfaltirana pot

**OBLIKOVNI DEL
CELOSTNA GRAFIČNA PODOBA,
SISTEM OZNAČEVANJA, NAČRT OPREME IN VAROVANJE NA POTI,
PREDRAČUN ZA MARKIRANJE IN OPREMO NA POTI**

CELOSTNA PODOBA

»pot TEMENICA«

Celostna podoba »pot TEMENICA« predstavlja izhodišče za celovit pristop k oblikovanju identitete in turistične ponudbe dela Dolenjskega podolja in Novomeške pokrajine, ki ga zaznamuje reka Temenica, ob reki Ljubljanici ena najbolj znanih in tipičnih ponikalnic v Sloveniji. Morda pa tudi podobo duše pokrajine ob Temenici v simbolih in besedah ter razvojno vizijo.

Reka Temenica je zaradi svojih naravnih kvalitiet in izjemnih kraških posebnosti uvrščena v inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije, prav tako pa je v planskih dokumentih opredeljena kot najpomembnejša naravna dediščina Slovenije (reka Temenica v Mirni Peči, Zijalo) oziroma naravna vrednota državnega pomena (reka Temenica v Trebnjem, ponori reke Temenice) in obvezno republiško izhodišče (reka Temenica v Novem mestu, Luknja), v Trebanjski dolini pa tudi kot ekološko pomembno območje.

Do Trebnjega je reka Temenica povsem običajen vodotok z značilno rečno dolino, vrezano v nepropustnih kameninah. Ko pri Dolenjih Ponikvah prestopi na močno prepustne apnenice, se njen značaj povsem spremeni. Reka izginja v podzemlje v dveh večjih požiralnikih, ki ob visokih vodah ne zmorejo požreti velikih vodnih mas. Takrat narasla voda teče dalje po fosilni strugi in postopno izginja v številnih rupah do Velbanega kevdra. Suha dolina se zaključuje s končnim požiralnikom Risanico v vznožju sv. Ane. Po kratkem podzemskem toku pride reka ponovno na dan v zatrepni dolini na drugi strani hriba pod visokim spodmolom Zijalo. Temenica teče pa tudi poplavlja po Mirnopoški dolini do Goriške vasi, kjer pod vasjo znova ponikne v številne požiralnike. Tretji in zadnji izvir Temenice je v Luknji. To je dober kilometer dolga zatrepna dolina, ki jo zaključuje mogočen amfiteater skalnih sten udornice. Po ozki dolini se Temenica prebije na prostrano Zaloško polje. Tu se v dolgih meandrih po naporni poti skozi podzemlje umiri in potem skorajda neopazno izlije v reko Krko. Veličastno slovo je v času visokih vodá spomladi in jeseni, ko narasla Krka zadržuje odtok reke Temenice, voda pa se razlije v veliko poplavno jezero. Pestrost ekoloških razmer ponuja tu pravo bogastvo življenja.

Pot Temenica bi lahko definirali kot regionalno mrežo naravnih in kulturnih znamenitosti in turističnih storitev, ki je oblikovana v okviru natanko določene turistične ponudbe in ki naj bi turistom omogočala zanimivo in pestro bivanje v občinah Trebnje, Mirna Peč in Novo mesto od enega do treh dni. Gre nam za popotovanje med naravnimi in kulturnimi znamenitostmi osrednje Dolenjske. Vsaka naravna ali kulturna znamenitost in posamezno območje, n. pr. Temeniška dolina, Mirnopoška dolina in Novomeška pokrajina, naj bi razvijali svojo identiteto, skupaj pa naj bi tvorili kompleksno in privlačno celoto, zanimivo domačim prebivalcem in gostom – popotnikom (pohodnikom, kolesarjem, konjenikom).

Osrednja Dolenjka s prestolnico Novim mestom je pokrajina izrednih možnosti, ki ji z dobro oblikovanim razvojnim načrtom, spretnim vodenjem in sodelovanjem vseh zainteresiranih omogočajo razvoj v turistično uspešno regijo.

Elementi celostne podobe

- znak, ki ga sestavljajo pravokotnik, nepravi pravokotnik pod kotom 24° na osnovni pravokotnik s četrto stranico kot krivuljo, trije enaki krogi v nepravem pravokotniku, dvojna črta kot krivulja v nepravem pravokotniku in črta kot krivulja zunaj nepravega pravokotnika kot vzporednica nepravi stranici nepravega pravokotnika
- osnovni logotip je izpisano ime »pot« (varianste: pešpot, kolesarska pot in konjeniška pot) in »TEMENICA«, desno od znaka
- vinsko rdeča, svetlo zelena, črna in bela barva
- tipografija Helvetica (primarna kot Neue Condensed Black in Neue Condensed Oblique, sekundarna pa Neue Black, Neue Italic in Neue Roman)

Znak in logotip ter barvni sistem

Zaščitni znak poti Temenica je stiliziran tok reke Temenice (krivulja), ki teče skozi tri občine (trije krogi), po pokrajini, kjer je »najbolj vznemirljiva in skrivnostna nežna mehka lepota v valovanju gozdov, travnikov in vinorodnih gričev, širokih razgledih in objemu samotnih tihih dolin, iz katerih se mir in samota še nista odselila« (zelen pravokotnik), in deželi cvička (vinsko rdeč pravokotnik).

Barva osnovnega pravokotnika je vinsko rdeča. Dežela cvička in vinska kultura v vinorodnem okolju z vinskimi prazniki, kvalitetnimi vini, vinskimi kletmi, vinotoči in vinotekami dajeta močno obeležje temu delu Dolenjske. Rdeča barva je tudi simbol življenja, moči in vitalnosti. Barva nepravega pravokotnika s četrto stranico kot krivuljo stiliziranega toka reke Temenice pod kotom 24° na osnovni trikotnik je rumenozelena. Zelena barva je barva ravnovesja in harmonije, pozitivne asociacije, povezano z zeleno barvo, so: narava, plodnost, rast in razvoj, odprtost, povezana z rumeno pa tudi vitalnost. Barva osrednje Dolenjske je zelenorumen.

Trije krogi, ki se med seboj stikajo, ponazarjajo tri občine, Trebnje, Mirno Peč in Novo mesto, krožnica je črne barve, notranjost pa pri vseh treh bela in vinsko rdeča, vendar z različnimi deleži ene in druge barve.

Dovoljena je le ena kombinacija zaščitnega znaka in logotipa. Logotip ima poleg osnovne variante »pot TEMENICA« še tri druge variante: »pešpot TEMENICA«, »kolesarska pot TEMENICA« in »konjeniška pot TEMENICA«. Neglede na dolžino je logotip vedno v eni vrsti desno od zaščitnega znaka. Mere posameznih elementov so točno določene. Barvni sistem v celostni likovni rešitvi pozna le eno kombinacijo barv, zato barvna obravnava v nobenem primeru ne sme odstopati od standardnih štirih barv.

Razlaga pomena likovne rešitve

Zelena je vmesna barva med rumeno in modro. Nastane z mešanjem dveh primarnih barv. Zelena je barva rastlinskega sveta ter skrivnostnega klorofila, ki sodeluje pri fotosintezi. Ko svetloba doseže zemljo, ko voda in zrak sprostita elemente, takrat požene kvišku oživljajoča moč zelene. Izrazne vrednosti zelene barve so plodnost, zadovoljstvo, mir in upanje, pa tudi

združevanje ter prežemanje znanja in vere. Ker je zelena barva v naši celostni podobi bolj rumenkasta in tako seže v območje rumenozelene, pomeni mladostno, pomladansko naravo. Pomladanskega ali zgodnje poletnega jutra si ne moremo misliti brez rumenozelene, brez veselja in upanja na plodno poletje. Tudi rdeča barva greje in spodbuja. Hkrati pa je rdeča poleg črne najmočnejša zaščitna barva. Če na zaščitnem znaku nekaj časa gledamo zelen pravokotnik, nato pa zapremo oči, se nam v očeh kot paslika prikaže rdeč pravokotnik. Če pa gledamo rdeč kvadrat, bomo kot pasliko videli zelen kvadrat. Tako zelena kot rdeča barva sta v celostni podobi posvetljeni in prikazujeta svetlejšo plat življenja. Zelena barva je po svojem značaju šibkejša kot rdeča, pokriva tudi manjšo površino znaka, a zato ni nič manj izrazita, k čemur pripomore bela barva krogov v zelenem pravokotniku in črna barva krožnic in krivulj. Belo in črno barvo bomo zaman iskali na barvnem krogu. Svetloba in tema, svetlo in temno, ta polarna kontrasta sta za človeško življenje oziroma za celotno naravo zelo pomembna. Pri naši celostni podobi črna krožnica poudarja svetlobo krogov.

Trije krogi so razvrščeni drug k drugemu in ponazarjajo občine Trebnje, Mirno Peč in Novo mesto. Občina je pri nas temeljna samoupravna lokalna skupnost, ki samostojno ureja in opravlja svoje zadeve in izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakoni. Občina se tudi samostojno odloča o povezovanju v širše samoupravne lokalne skupnosti in seveda tudi v skupne projekte. Prvi krog v našem znaku se dotika drugega in drugi tretjega, med seboj pa se ne prekrivajo, s čimer smo želeli poudariti, da reka Temenica s potjo Temenica povezuje in združuje tri dolenske občine v celoto – eno ponudbo, vendar pa vsaka od njih ohranja svojo celovitost in avtonomnost. Prostor med krivuljama, ki sekata kroge, je obarvan naprej zeleno, med krožnicama prvega in drugega kroga rdeče in nato spet zeleno, s čimer smo ponazorili Temenico kot skrivnostno reko in kot ponikalnico. Črno barvo smo uporabili še pri logotipu ter za označitev notranjih krivulj, ki stilizirajo tok reke Temenice, in tako poudarili »samozavest«, »jasnost« in »svobodnost« reke Temenice, njenega toka in besede kot njenega označevalca. Vendar pa v naši barvni kombinaciji znaka in logotipa svetlo-temni kontrast ne izstopa. Simbolične lastnosti krogov, ki smo jih uporabili pri našem zaščitnem znaku, so popolnost, homogenost in odsotnost razločevanja ali delitve, kvadrat – pravokotnik je nepravilni kvadrat oziroma dolgi kvadrat – pa je simbol zemlje. Oblika kroga v kombinaciji z obliko pravokotnika oziroma celo dveh pravokotnikov zbuja misel na gibanje, na spreminjanje. S tem se vzpostavlja dialektika zemeljskega (narava) in duhovnega (človeška skupnost), z njo pa kulturna krajina, regionalna turistična ponudba in »pot Temenica«.

Tipografija

Osnovna ali primarna pisava je tipografija Helvetica v dveh oblikah, in sicer: Helvetica Neue Condensed Black in Helvetica Neue Condensed Oblique. V dveh oblikah je tudi spremljajoča ali sekundarna tipografija, in sicer: Helvetica Neue Black in Helvetica Neue Roman.

Črkovno vrsto Helvetica je oblikoval švicarski tipograf in oblikovalec Max A. Miedinger leta 1957 za tipografsko hišo Haas Typefoundry iz Basela. V kratkem je postala najbolj razširjena tipografija zahoda. Najbolj značilna za Helveticico je naslednja misel: »Helvetica iz something which is rarely quite right but never wrong«.

Aplikacije celostne podobe

Po vrsti si oštevilčeni listi v poglavju Celostna podoba sledijo v naslednjem vrstnem redu:

1. znak in logotip barvni
2. variante logotipa
  - 2.1. pešpot TEMENICA
  - 2.2. kolesarska pot TEMENICA
  - 2.3. konjeniška pot TEMENICA
3. znak in logotip enobarvni rastrski – varianta 1 in 2
4. znak in logotip enobarvni linijski
5. znak in logotip enobarvni linijski – negativ
6. znak in logotip – konstrukcijska zasnova logotipa in znaka z navedbo mer
7. barvni sistem – oznaka barve (Pantone, CMYK)
8. tipografija
9. osnovne tiskovine
  - 9.1. dopisni papir (210 x 297 mm)
  - 9.2. kuverta amerikanka z okencem (230 x 110 mm) / enaka pozicija znaka in logotipa na kuverti brez okenca
  - 9.3. poslovna vizitka (90 x 50 mm)
  - 9.4. vstopnica (130 x 60 mm)
10. štampljka (30 x 23 mm)
11. značka – varianta: pozitiv in negativ (28 x 20 mm)
12. označevanje poti
  - 12.1. pojasnjevalna tabla, varianta 1 (500 x 800 mm)
  - 12.2. pojasnjevalna tabla, varianta 2 (500 x 800 mm)
  - 12.3. pojasnjevalna tabla, varianta 3 (500 x 800 mm)
  - 12.4. pojasnjevalna tabla, v kombinaciji več tabel druga tabla (500 x 800 mm)
  - 12.5. označevalna tabla, varianta 1 (300 x 500 mm)
  - 12.6. označevalna tabla, varianta 2 (300 x 500 mm)
  - 12.7. označevalna tabla, tribarvna varianta (300 x 500 mm)
  - 12.8. usmerjevalna tabla, varianta 1 (150 x 150 mm)
  - 12.9. usmerjevalna tabla, varianta 2 (300 x 150 mm)

Pri tiskovinah in tablah je uporabljena kompleksnejša kombinacija elementov z dodatnimi geometrijskimi liki, nanosi zaščitnih barv (zelenorumena in vinsko rdeča ter v krogih 50% vinsko rdeče, zelenorumena in bela) in tremi različno obarvanimi krogi (zelenorumeno, vinsko rdeče in belo), ki poudarjajo vsebino in pomen logotipa z znakom. V tribarvni varianti označevalne in usmerjevalne table se namesto bele barve krogov in podlage pod znakom in logotipom uporablja 25% vinsko rdeče barve.

V celostni podobi so ponujene štiri rešitve, kako na pojasnjevalnih tablah razporediti besedilo, slikovne in grafične priloge ter zemljevide. Spreminja se samo kompozicija novih vsebinskih elementov, barvni sistem in tipografija pa ostajata nespremenjena. Na tablah ni večjih

praznin, prostor je funkcionalno zapolnjen in pregleden. Velikost besedila v beli barvi na vinsko rdeči podlagi dopušča dobro berljivost z večje razdalje, z uporabljenno tehnologijo pa dosežemo tudi natančen odtis topografskih kart in slikovnega materiala. To velja v primeru inkjet standard 600 dpi printanja s pigmentno tinto na IJS vnil outdoor microporous SA 600, te ločljivosti pa v enaki meri ne dosežemo z odtisom na laminatno ploščo.

znak in logotip barvni

1. varianta znaka in logotipa

2. varianta znaka in logotipa

kolesarskapot **TEMENICA**

3. varianta znaka in logotipa

znak in logotip enobarvni rastrski - varianta 1 in 2

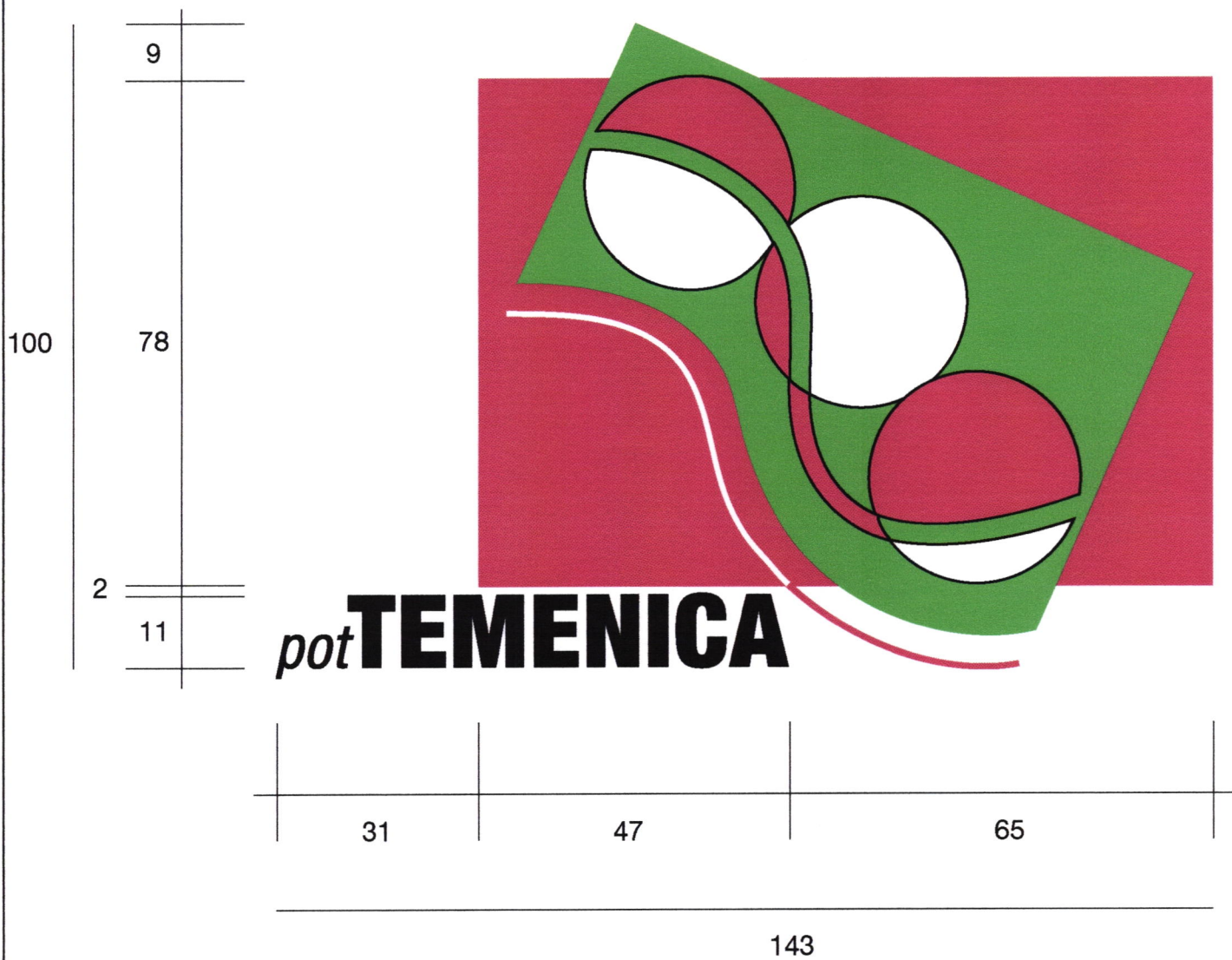
znak in logotip enobarvni linijski

znak in logotip enobarvni linijski - negativ

znak in logotip - konstrukcijska zasnova logotipa in znaka z navedbo mer

M 1:1

barvni sistem - oznaka barve (Pantone, CMYK)

Pantone barvni sistem

Pantone 200

Pantone 360

Black

CMYK barvni sistem

0c 100m 65y 15k

60c 0m 100y 0k

0c 0m 0y 100k

tipografija

primarna

Helvetica Neue Condensed Black

ABCČDEFGHIJKLMNOPRSŠTUVZŽ123467890

Helvetica Neue Condensed Oblique

abcčdefghijklmnoprsštuvzž123467890

sekundarna

Helvetica Neue Black

ABCČDEFGHIJKLMNOPRSŠTUVZŽ123467890

Helvetica Neue Italic

abcčdefghijklmnoprsštuvzž123467890

Helvetica Neue Roman

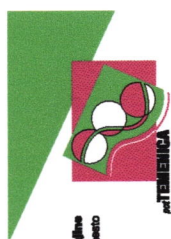
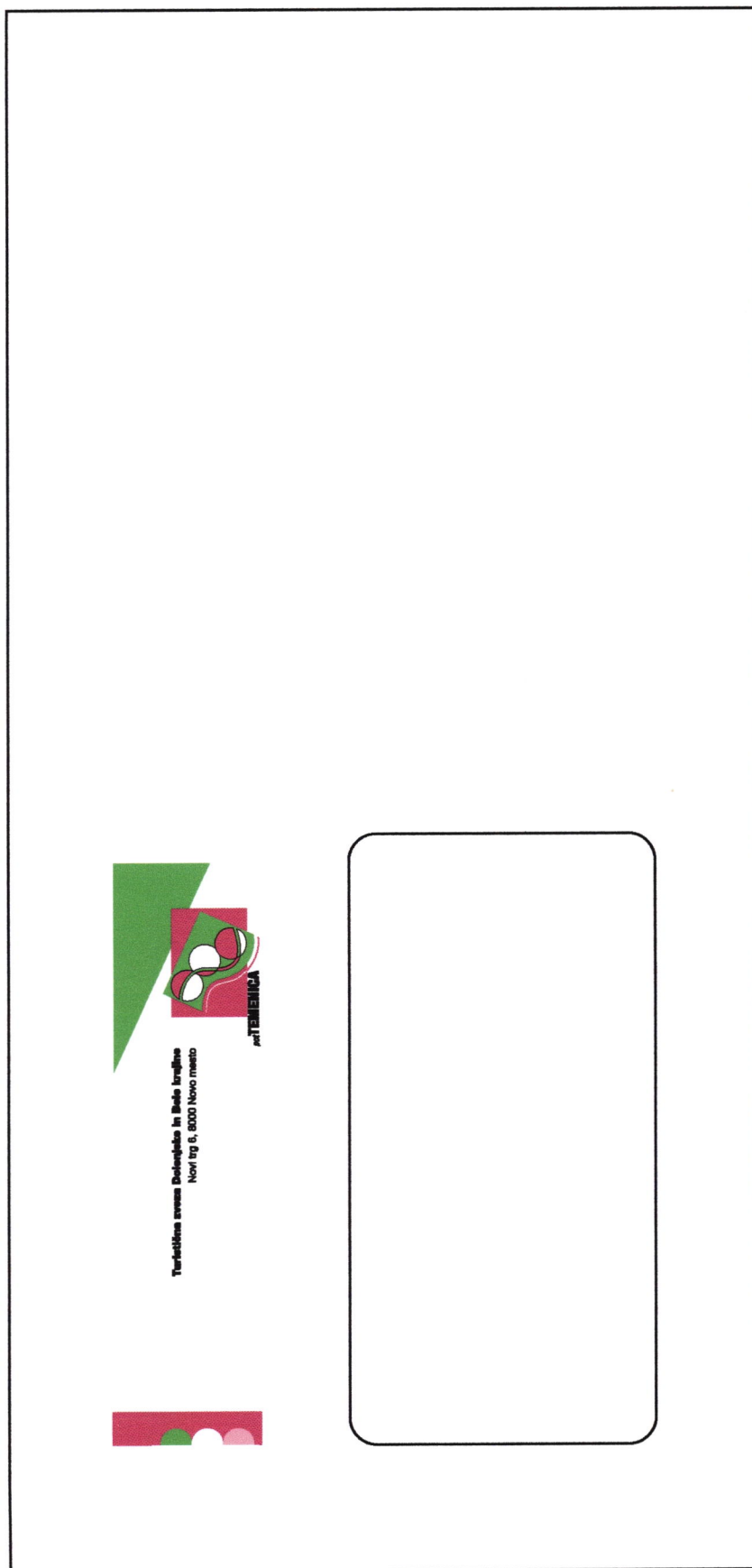
abcčdefghijklmnoprsštuvzž123467890

dopisni papir (210 x 297 mm)

Turistična zveza Dolenjske in Bele krajine
Novi trg 6, 8000 Novo mesto

kuverta amerikanta z okencem (230 x 110 mm)

Turistična agencija Dolomitijske in Blede krajine
Novi trg 6, 8000 Novo mesto

poslovna vizitka (90 x 50 mm)

vstopnica (130 x 60 mm)

stampiljka (30 x 23 mm)

značka - varianta: pozitiv in negativ (28 x 20 mm)

M 1:1

pojasnjevalna tabla, varianta 1 (500 x 800 mm)

SOTOČJE TEMENICE IN KRKE MED ČEŠČO VASJO IN ZALOGOM

Temenica oz. Prečna je največji pritok Krke.

Gručasti naselji Češča vas in Zalog ležita v Zaloški kotlinici, na levem bregu reke Krke, ob izlivu njenega levega pritoka, reke Prečne. Kotlinica, zapolnjena z glinastimi nanosi Prečne, je dobila ime po naselju Zalog.

Zalog se je s hišami razmestil okoli nizkega griča, vrh katerega je stal grad Zalog. Tu je tudi cerkev sv. Martina.

Grad Zalog so upravljali vitezi Zaloški, ministeriali višnjegorskih grofov in koroških vojvod Spanheimov. Med drugo svetovno vojno so grad, štiriraktno enonadstropno poslopje z delno arkadiranim notranjim dvoriščem in dvema štirikotnima vogalnima stolpoma, ki sta poudarjala sprednje pročelje, požgali partizani. Po vojni so odstranili razrušeno kamenje in o njem ni več sledu.

P.c. sv. Martina stoji na pokopališču, na rahli vzpetini, na vzhodnem robu naselja Zalog. S svojo lego daje značilno podobo naselju pa tudi pokrajini ob Krki. Podružnica župnije v Prečni je bila v srednjem veku podružnica mirnopoške župnije. Prvič se omenja leta 1428. Bila je ustanova zaloške graščine. Med oknoma južne zunanjsčine ladje je nameščena podoba sv. Krištofa, ki so jo na desni, kot je bilo običajno, spremljali trije prizori drug nad drugim. Odkrit je le skrajni zgornji rob sv. Krištofa in desne slike, ki je slej ko prej prikazovala Kristusovo križanje med Marijo in Janezom (od te so vidni le trije nimbi). Odkriti del Krištofove glave in Jezuščka, ki sedi na velikanovi levi rami in se drži za njegove lase, kaže na "furlansko" oziroma "goriško" delo iz okoli leta 1400, a precejšnje kakovosti. Glavi sta lepo oblikovani, posebno pozornost vzbujajo žive Krištofove oči. Pravokotni, prvotno ravnostropni srednjeveški ladji je bil v 17. stoletju dodan tristrano zaključen banjasto obokan prezbitერიj. Takrat je cerkev tudi dobila sedanjo baročno podobo. Glavni oltar iz leta 1640 je predstavnik zlatih oltarjev 17. stoletja, oba stranska oltarja pa sodita v skupino okvirnih oltarjev iz začetka 18. stoletja. Menza in ambon sta delo Staneta Jarma. Cerkev se s srednjeveško fresko in kvalitetno baročno oltarno opremo uvršča med pomembne spomenike sakralne umetnosti na Dolenjskem.

pojasnjevalna tabla, varianta 2 (500 x 800 mm)

pot **TEMENICA**

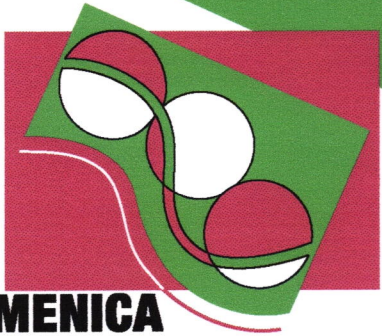

Temenica oz. Prečna je največji pritok Krke. Gručasti naselji Češča vas in Zalog ležita v Zaloški kotlinici, na levem bregu reke Krke, ob izlivu njenega levega pritoka, reke Prečne. Kotlinica, zapolnjena z glinastimi nanosi Prečne, je dobila ime po naselju Zalog.

i Gostišče na letališču, Prečna 46, tel.: 07/ 33 22 222
Konjeniški klub, Češča vas 55, tel.: 07/ 33 22 346

Tekst in slika sta simbolna.

pojasnjevalna tabla, varianta 3 (500 x 800 mm)

pot TEMENICA

Temenica oz. Prečna je največji pritok Krke.

Gručasti naselji Češča vas in Zalog ležita v Zaloški kotlinici, na levem bregu reke Krke, ob izlivu njenega levega pritoka, reke Prečne. Kotlinica, zapolnjena z glinastimi nanosi Prečne, je dobila ime po naselju Zalog.

Legenda	
	Muzaj
	Informacije
	Razgledna to-ka
	Naseljni spomenik
	Grad
	Staro mestno jedro
	Vino
	Toplica
	Sakralni spomenik
	Galerija
	Varovana območje
	Regionalni parki
	Vinska cesta
	Pešpoti, spreh. pot
	Železnica
	Razgledna cesta
	Autobusne linije
	Državna meja

Gostišče na letališču, Prečna 46, tel.: 07/ 33 22 222

Konjeniški klub, Češča vas 55, tel.: 07/ 33 22 346

Tekst in zemljevid sta simbolna.

pojasnjevalna tabla, druga (500 x 800 mm)

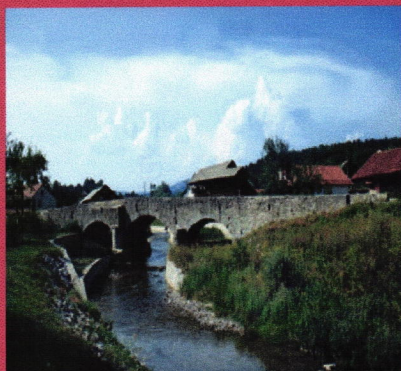
Temenica oz. Prečna je največji pritok Krke.

Gručasti naselji Češča vas in Zalog ležita v Zaloški kotlinici, na levem bregu reke Krke, ob izlivu njenega levega pritoka, reke Prečne. Kotlinica, zapolnjena z glinastimi nanosi Prečne, je dobila ime po naselju Zalog.

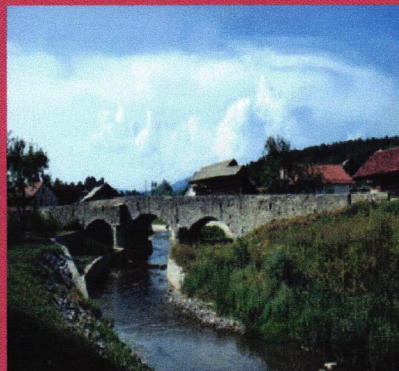
Zalog se je s hišami razmestil okoli nizkega griča, vrh katerega je stal grad Zalog. Tu je tudi cerkev sv. Martina.

Grad Zalog so upravljali vitezi Zaloški, ministeriali višnjegorskih grofov in koroških vojvod Spanheimov. Med drugo svetovno vojno so grad, štiriraktno enonadstropno poslopje z delno arkadiranim notranjim dvoriščem in dvema štirikotnima vogalnima stolpoma, ki sta poudarjala sprednje pročelje, požgali partizani. Po vojni so odstranili razrušeno kamenje in o njem ni več sledu.

P.c. sv. Martina stoji na pokopališču, na rahli vzpetini, na vzhodnem robu naselja Zalog. S svojo lego daje značilno podobo naselju pa tudi pokrajini ob Krki. Podružnica župnije v Prečni je bila v srednjem veku podružnica mirnopeške župnije. Prvič se omenja leta 1428. Bila je ustanova zaloške graščine. Med oknoma južne zunanjsčine ladje je nameščena podoba sv. Krištofa, ki so jo na desni, kot je bilo običajno, spremljali trije prizori drug nad drugim. Odkrit je le skrajni zgornji rob sv. Krištofa in desne slike, ki je slej ko prej prikazovala Kristusovo križanje med Marijo in Janezom (od te so vidni le trije nimbi). Odkriti del Krištofove glave in Jezuščka, ki sedi na velikanovi levi rami in se drži za njegove lase, kaže na "furlansko" oziroma "goriško" delo iz okoli leta 1400, a precejšnje kakovosti. Glavi sta lepo oblikovani, posebno pozornost vzbujajo žive Krištofove oči. Pravokotni, prvotno ravnostropni srednjeveški ladji je bil v 17. stoletju dodan tristrano zaključen banjasto obokan prezbiterij. Takrat je cerkev tudi dobila sedanjo baročno podobo. Glavni oltar iz leta 1640 je predstavnik zlatih oltarjev 17. stoletja, oba stranska oltarja pa sodita v skupino okvirnih oltarjev iz začetka 18. stoletja. Menza in ambon sta delo Staneta Jarma. Cerkev se s srednjeveško fresko in kvalitetno baročno oltarno opremo uvršča med pomembne spomenike sakralne umetnosti na Dolenjskem.

Sotočje Temenice in Krke

Sotočje Temenice in Krke

Tekst in slike so simbolni.

označevalna tabla, varianta 1 (300 x 500 mm)

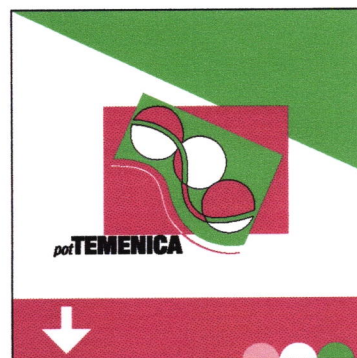
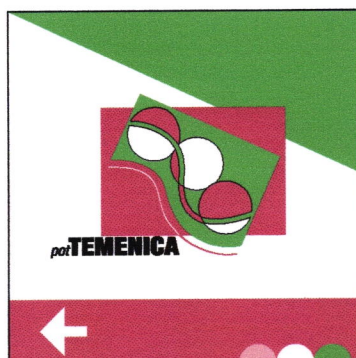
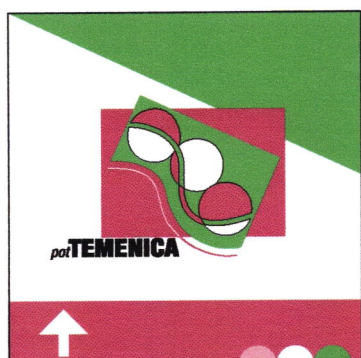
označevalna tabla, varianta 2 (300 x 500 mm)

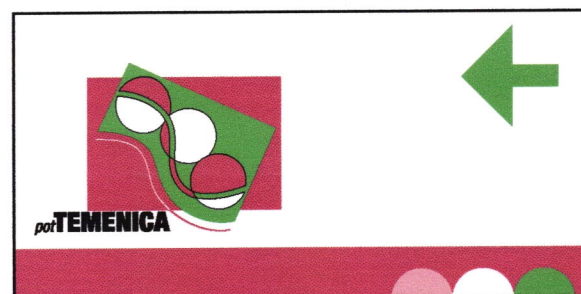
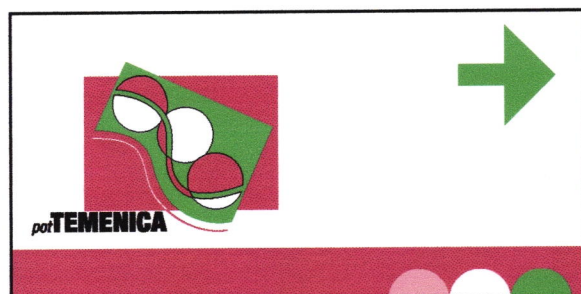
označevalna tabla, tribarvna varianta (300 x 500 mm)

usmerjevalna tabla, varianta 1 (150 x 150 mm)

usmerjevalna tabla, varianta 2 (300 x 150 mm)

Sistem označevanja turističnih poti

Katero vrsto table bomo uporabili, je odvisno od tega, kakšno informacijo želimo posredovati popotniku.

Knafeljčeve markacije so bile prvotno namenjene le označevanju planinskih visokogorskih poti, zato tudi ne poznajo pojasnjevalnih tabel z daljšimi teksti, zemljevidi, slikovnim in grafičnim gradivom. Planinca, ki je izpostavljen večjim telesnim naporom, usmerjajo iz doline skozi gozdni pas do skalovja, pokritega večji del leta s snegom in z redko vegetacijo. Te markacije so zato enostavne in narejene iz najobstojnejših materialov.

Razvoj turističnih poti, večja pričakovanja popotnikov in ponudba oblikovanega prostora so pripeljali do izpopolnjenega sistema označevanja poti in bistveno večjega števila informacij na njih.

Table po celostni podobi se lahko postavijo le ob določeni turistični poti, drugje pa v skladu s Pravilnikom o prometni signalizaciji in prometni opremi na javnih cestah ali pa z obstoječim sistemom označevanja na makrolokaciji.

Oprema Poti Temenica

Pri Poti Temenica služijo pojasnjevalne table predstavitvi krajev ter objektov in območij naravne in kulturne dediščine.

Označevalne table so namenjene označevanju pomembnih objektov in območij, turističnih zanimivosti, informacijskih točk pa tudi razdalj med kraji. Na te table napišemo le kratke tekste.

Usmerjevalne table se imenujejo tudi smerokazi ali kažipot. Praviloma jih postavljamo na križišča in razpotja. Zaradi jasnosti so opremljene tudi s puščicami ←, ↑, →, in ↓, ki kažejo smer. Z usmerjevalnimi tablami popotnika ne le usmerjamo, ampak tudi vodimo. Če naj se posveti potovanju in poti, se ne sme srečevati in spopadati z dvomi. Temu se izognemo tako, da poleg pravila: »če ni označeno drugače, se držite poti, po kateri hodite«, upoštevamo še eno: »popotnik se mora na poti počutiti varnega, zato mora na mestu, kjer je postavljen kažipot, videti že naslednji kažipot«. Usmerjevalna tabla torej ne le usmerja, ampak tudi kaže pot.

Med elementi opreme označevanja poti v kulturni krajini uporabljamo tri tipe tabel, in sicer: pojasnjevalno, označevalno in usmerjevalno tablo.

Izbran sistem označevanja ter konstrukcija, materiali in izvedba tabel temeljijo na rešitvah Triglavskega narodnega parka in drugih podobnih krajinsko izpostavljenih turističnih poteh. Pred markiranjem je potrebno za postavitev katerih koli tabel pridobiti soglasje lastnikov parcel.

Pri izbiri materiala za table predlagamo dve rešitvi:

- Usmerjevalne in označevalne table so izdelane iz forexa, pojasnjevalna tabla pa iz dvojne 3 mm debele, belo barvane pločevine, z umetno maso v sredini. Na obdelano

pločevino je kaširana vnyil folija za zunanje aplikacije. V kombinaciji s pigmentno tinto in zaradi fizične zaščite tudi z laminacijo je lahko več let izpostavljena zunanjim vremenskim vplivom. Odtis ima kakovost fotografije, prve izkušnje pa kažejo dobro obstojnost materialov.

- Vse table so izdelane iz 10 mm debelih laminatnih plošč, ki so sestavljene iz specialnih papirjev in smol ter imajo na čelni strani vgrajen print s teksti, grafičnimi predlogami in zemljevidi, ki so natisnjeni z barvnim inkjet tiskalnikom pri resoluciji 600 dpi na posebne UV obstojne papirje. Hrbtina stran in robovi so temno rjave barve. Plošče so izdelane s prešanjem pod visokim pritiskom in temperaturo. Obstojne so na udarce, razpoke, vodo, temperaturne spremembe, kemikalije, sončno svetlobo, so težko gorljive in abrazijsko odporne. Njihova slabost pa je manj kakovosten odtis, zato se izogibamo objavam fotografij in natančnejših topografskih kart.

Table so pritrjene na lesenih nosilcih, in sicer:

- označevalne (300 x 500 mm) in usmerjevalne table (150 x 150 mm) na štirikotnih nosilnih stebričkih z višino 1800 mm, dolžino 50 mm in s širino 40 mm,
- pojasnjevalne table na štirikotnih nosilnih stebričkih z višino 1900 mm, dolžino 90 mm in s širino 90 mm. Pred zatekanjem vode čelno v les so vrhovi stebričkov zašiljeni in zaščiteni z barvano pločevino.

Nosilni stebrički za pojasnjevalne table morajo biti izdelani iz odpornejših vrst lesa, katerih trajnost po Langendorfu znaša glede na obliko in dimenzijo ter klimatsko izpostavljenost lesa od 8 do 12 let, npr. iz macesna, kostanja ali hrasta. Nosilci za označevalne in usmerjevalne table pa so lahko narejeni tudi iz manj naravno odpornega in trajnega lesa, npr. iz smreke ali bora, ki se ohranijo od 4 do 8 let. Ta doba kljub izjemni klimatski izpostavljenosti na pešpoti Temenica ni manjša, saj so stebrički zaščiteni z osnovno zaščitno barvo in UV odpornim in nežno rjavo toniranim lazurnim premazom. Konstrukcija pojasnjevalne table je ojačana s pohištvno cevjo 40 x 40 mm, ki sega 500 mm v zemljo in 350 mm v notranjost nosilca, po drugi varianti pa celo 1700 mm v notranjost nosilca, tako da je stebriček pravzaprav v les oblečena pohištvna cev. Table se pritrjujejo na lesene nosilce tako, da se med les in tablo vstavi gumasta podložka $\varnothing$ 20, s čimer se omogoči odtekanje vode in prepreči, da se možne sile delovanja lesa prenašajo na table. Nosilci za usmerjevalne in označevalne table morajo biti zabiti 300 mm v zemljo, toliko pa je tudi zabetoniran nosilec pojasnjevalne table s kvadratnim profilom 50 x 50 mm oziroma 500 mm globoko, če je profil cevi 40 x 40 mm.

Načrt označevanja Poti Temenica

pojasnjevalna tabla

1. Trebnje – najmlajše slovensko mesto
lokacija: pred trebanjskim gradom
tridelna tabla
elementi: mesto Trebnje z okolico / reka Temenica / zemljevid poti Temenica
2. Dolenji Podboršt

- lokacija: v vasi ob poti
enodelna tabla
elementi: dolina Temenice, prvi požiralniki
3. Gorenje Ponikve
lokacija: pred p.c. sv. Marjete
dvodelna tabla
elementi: reka Temenica s ponori in kraškimi izviri / zemljevid Poti Temenice
4. Rupe I. in II.
lokacija: med rupama
enodelna tabla
elementi: reka Temenica s ponori in kraškimi izviri
5. Vrh sv. Ane
lokacija: na razgledni točki
dvodelna tabla
elementi: prazgodovinsko gradišče / p.c. sv. Ana, kapela v ambientu p.c. sv. Ane
6. Zijalo
lokacija: pred izviri
tridelna tabla
elementi: izviri / pešpot Od Zijala do Sv. Ane / zemljevid Poti Temenice
7. Mirna Peč
lokacija: v jedru naselja
tridelna tabla
elementi: Mirna Peč in Mirnopeška dolina/ reka Temenica v Mirnopeški dolini / zemljevid
8. Goriška vas
lokacija: pri obzidanem požiralniku
enodelna tabla
elementi: drugi požiralniki
9. Luknja
lokacija: na začetku pešpoti
tridelna tabla
elementi: reka Temenica – jamski sistem, arheološko nahajališče, grad / pot Luknja / zemljevid Poti Temenice
10. Sotočje Temenice in Krke
lokacija: na sotočju
enodelna tabla
elementi: Zalog in Češča vas, izliv Temenice v Krko
11. Novo mesto – dolenska metropola
lokacija: na Loki
tridelna tabla
elementi: Novo mesto / reka Temenica s ponori in kraškimi izviri / zemljevid Poti Temenice

označevalna tabla

1. Gostilna Opara / informacije (i) / neposredna bližina avtobusnega postajališča
2. Gostilna Šeligo / informacije (i) / neposredna bližina železniške postaje
3. Turistično informacijski center Trebnje / informacije (i)
4. Gostišče Hribar / informacije (i) / neposredna bližina začetka poti 1
5. Dolenja Nemška vas / orientacija v prostoru
6. Gorenje Ponikve / orientacija v prostoru
7. Gostilna Rakar / informacije (i) / neposredna bližina začetka poti 2
8. Mirna Peč / orientacija v prostoru
9. Gostilna Novljan / informacije (i) / središče kraja in bližina začetka poti 3 (varianta: Bistro Cesar)
10. Gostilna Ogulin Jožica / informacije (i) / neposredna bližina železniške postaje (varianta: Gostilna Špolar)
11. Mali vrh / kulturna krajina
12. domačija Povšetovih - mlin / informacije (i) / na poti
13. Gorenje Vrhovo / orientacija v prostoru
14. domačija Rostanovih / informacije (i) / na poti
15. Velika strašča / smerokaz
16. Prečna – gostišče na letališču / informacije (i) (varianta: okrepevalnica V gozdu)
17. Češča vas / orientacija v prostoru
18. Zalog / smerokaz
19. Češča vas – konjeniški klub / informacije (i)
20. Groblje / orientacija v prostoru
21. Cegelnica / orientacija v prostoru
22. Turistično informacijski center Novo mesto / informacije (i)
23. hotel Krka / informacije (i)
24. železniška postaja Bršljin / začetek poti na Loki
25. gostilna Pri Belokranjcu / informacije (i)
26. – 50. tabla na kilometer poti

usmerjevalna tabla (smerokazi)

1-300

Dodatna oprema na poti

Parkirišča

Vstopi na pot so v Trebnjem, Ponikvah, Mirni Peči, Prečni in Novem mestu. Dokler se ne pokaže dodatna potreba, se poslužujemo parkirnih mest, ki so v teh krajih.

Razgledne točke in počivališča

Posebna počivališča na poti niso potrebna, če naj se popotniku ob poti ponudi vsa obstoječa gostinska in turistična ponudba. S tem pa se tudi zanesljivo izognemo onesnaževanju okolja.

Varovanja na poti

Dobro varovanje poti ob Temenici je mogoče doseči z rednim vzdrževanjem poti enkrat do dvakrat letno. Teh poti ni potrebno urediti z varovanjem, ki bi šele z jeklenimi vrvmi, klini za oprijem in stopami ter z brvmi ali lestvami omogočilo, da postanejo težko prehodna ali neprehodna mesta prehodna, ker se lahko takih mest praviloma izognemo. Presoditi pa bo potrebno, kakšen je lahko najbližji stik popotnika z reko Temenico in s kraškimi pojavi na poti, v nekaj primerih pa tudi standard poti s premagovanjem ovir. V teh primerih se bo s projekti za posamezno območje ali del poti načrtovala in postavila dodatna oprema poti.

Vzdrževanje dodatne opreme na pešpoti od Zijala do Sv. Ane

Osnovni cilj dodatnega opremljanja na območju Zijala je bil ureditev varnih dostopov do izvira Temenice in izhodiščnih točk (počivališč), in sicer:

ureditev dostopov

- urediti krožno dostopno pot od izhodišča pri mostu: po desnem bregu mimo mlina po zahtevnem terenu do izvira in po levem bregu nazaj preko manjšega sedla nad jezom, kjer se je sprožil plaz, čez travnik do izhodiščne točke,
- zavarovati izpostavljene dele poti z leseno ograjo in nadelati stope v kamnito pobočje,
- pustiti okolico izvira v čimbolj naravnem stanju,
- očistiti smeti iz izvirnega območja in odstraniti napise s sten nad izvirom.

ureditev počivališča

- urediti počivališče v dolini in zagotoviti parkirišče za obiskovalce. Možna je ureditev manjšega parkirišča za nekaj osebnih avtomobilov, dostop z avtobusom pa ni mogoč zaradi ozke poti in neizvedljivega obračališča,
- parkirišče mora biti čim manj opazno, priporočljiva je uporaba rušnikov, da bi se površina ponovno zatravila,
- ob parkirišču je smiselna ureditev počivališča z nekaj klopmi, mizo in kuriščem.

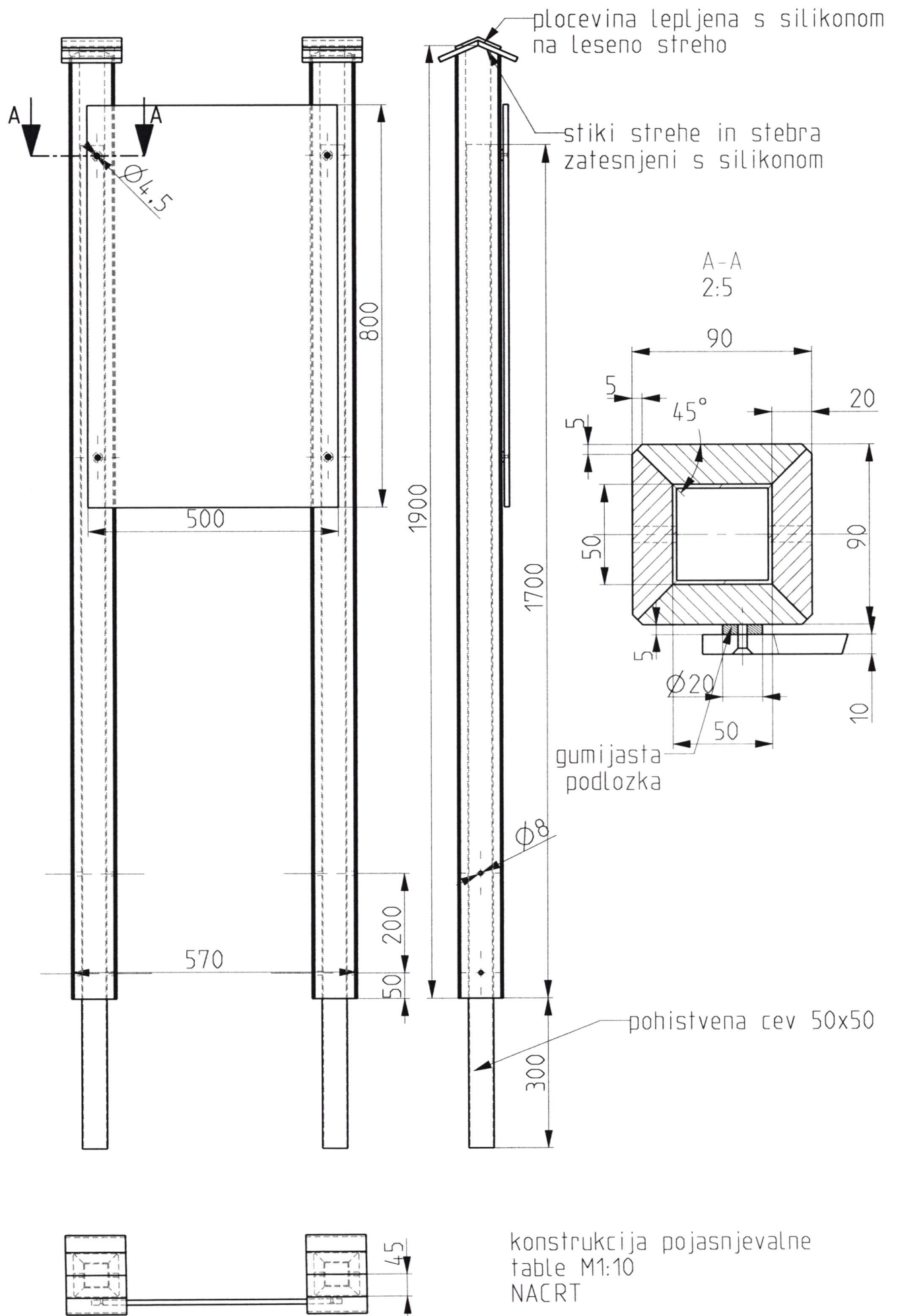
Vzdrževanje Poti Temenica

Namen vzdrževanja Poti Temenica je ohranjanje standarda poti, tj. da se omogoča varen prehod po poteh, vzdržuje prehodnost in varnost na njih, ščiti okolje ob teh poteh pred škodljivimi vplivi pohodnikov in vzdržuje sistem označevanja na poti. Vzdrževalna dela se opravljajo praviloma dvakrat letno. Vzdrževanje vegetacije, čiščenje poti in odstranjevanje nevarnih ovir za popotnike se izvaja istočasno z obnavljanjem opreme in sistema označevanja. Življenjska doba opreme na poti in sistema pojasnjevalnih, označevalnih in usmerjevalnih tabel je 5 let. Sestavni del vzdrževanja je tudi dviganje standarda poti, tj. npr. dodatno opremljanje s klopmi

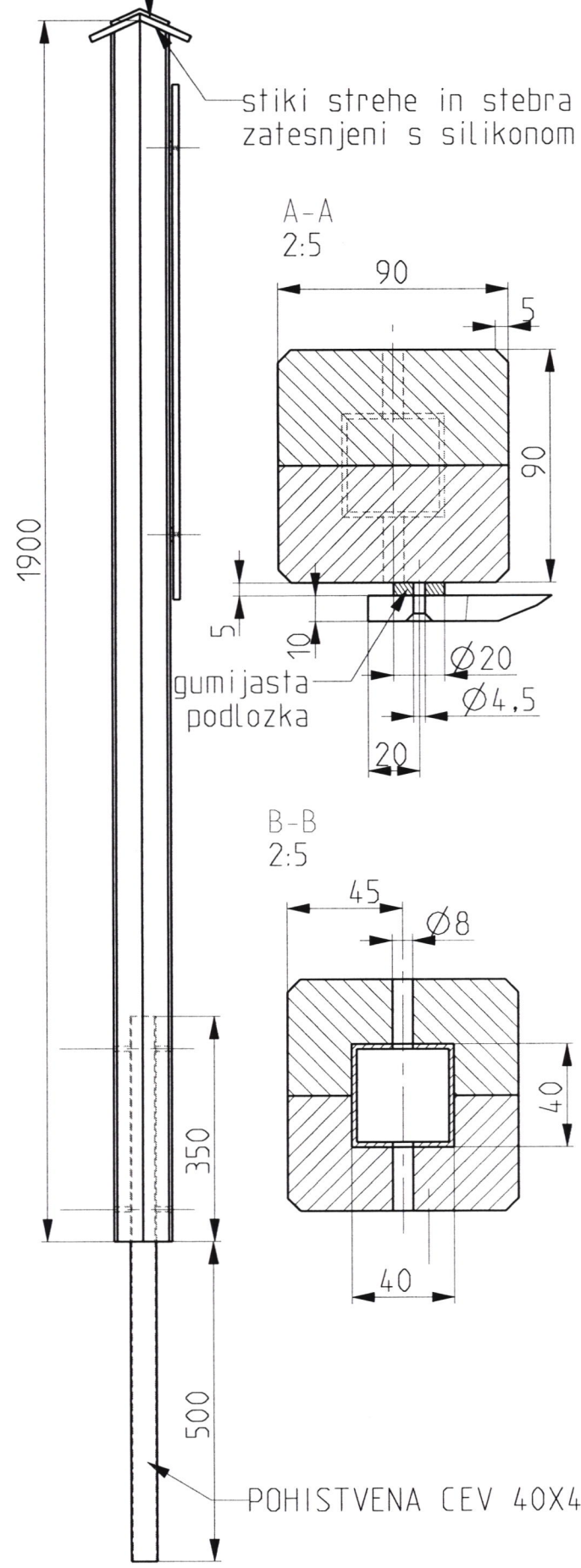
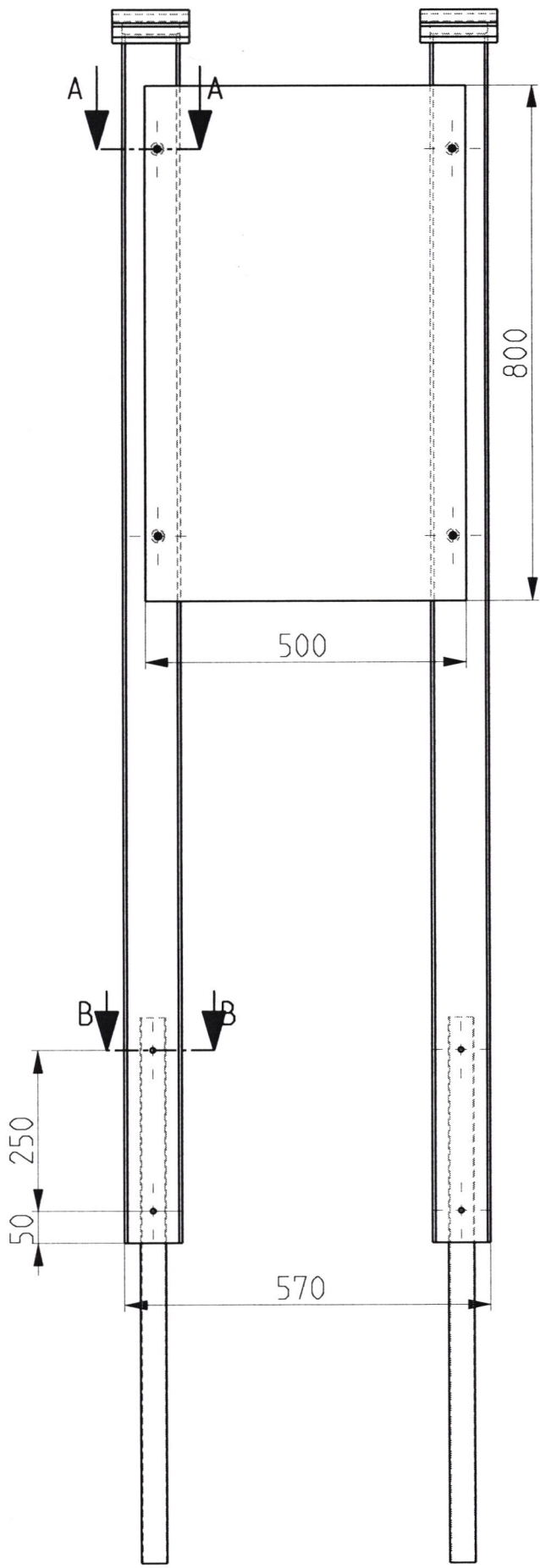

za počitek, z brvmi in zaščitnimi ograjami, ter trasiranje in markiranje novih smeri (variant) poti in dostopov do dodatne ponudbe prostora, po katerem poteka Pot Temenica.

Pomembni sestavni del vzdrževanja Poti Temenica je spremljanje kakovosti ponudbe na poti na podlagi standardov, ki jih določi turistično interesno združenje oz. organizacija, ki je za pot odgovorna.

plocevine lepljena s silikonom
na leseno streho

stiki strehe in stebra
zatesnjeni s silikonom

A-A
2:5

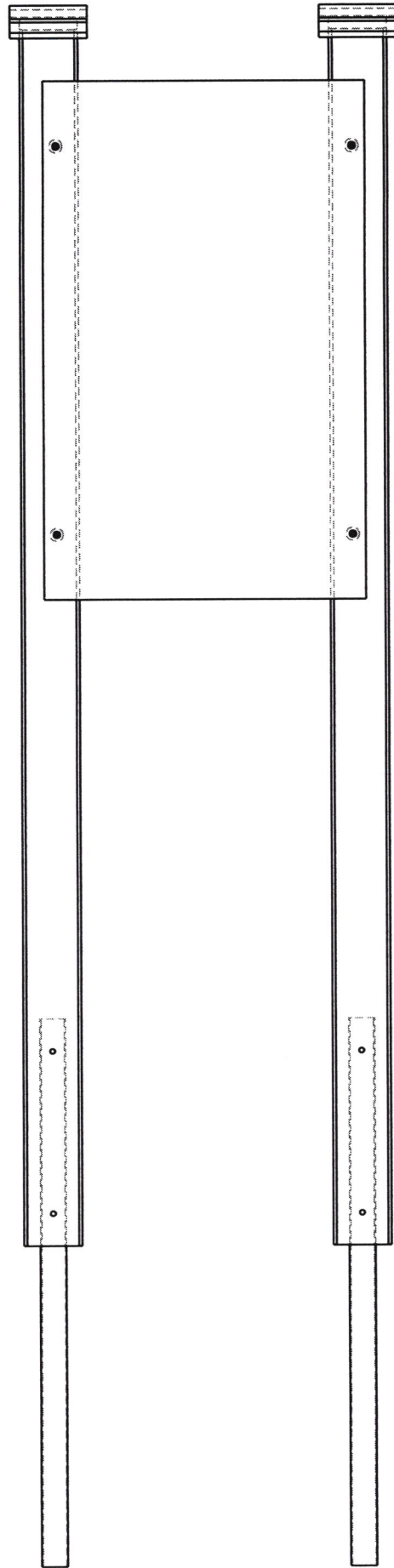
gumijasta
podložka

B-B
2:5

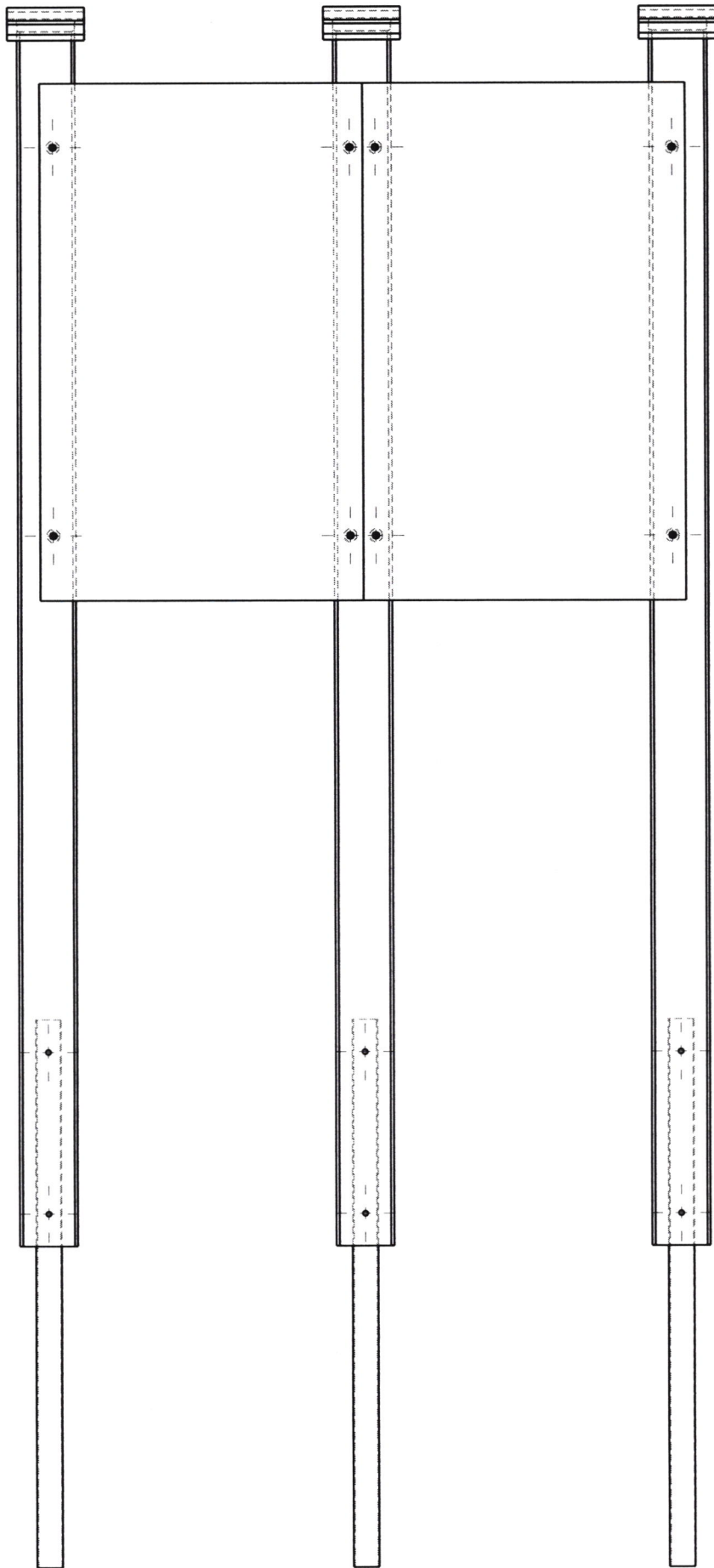
POHISTVENA CEV 40X40

konstrukcija pojasnjevalne
table M1:10
NACRT

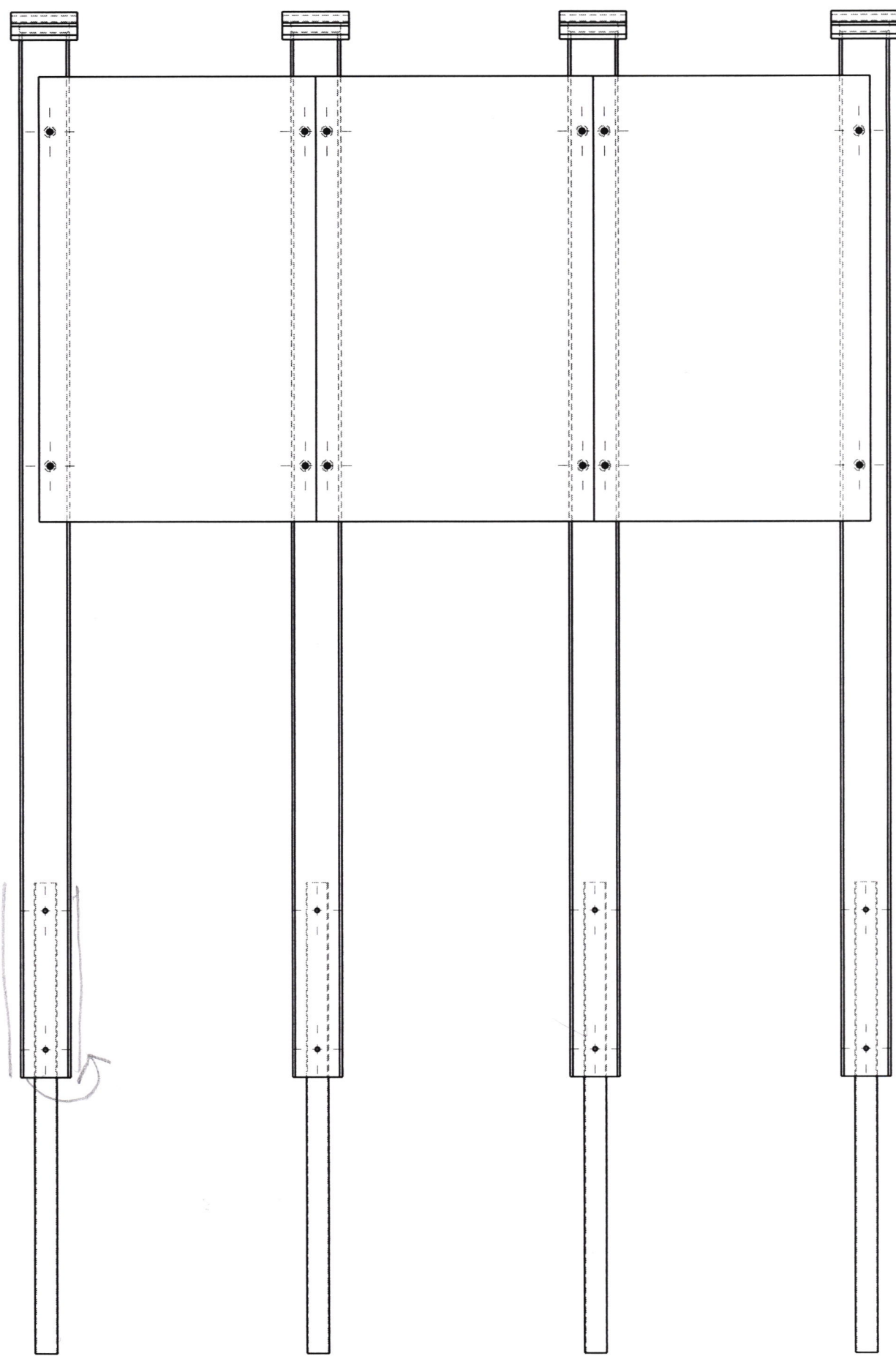

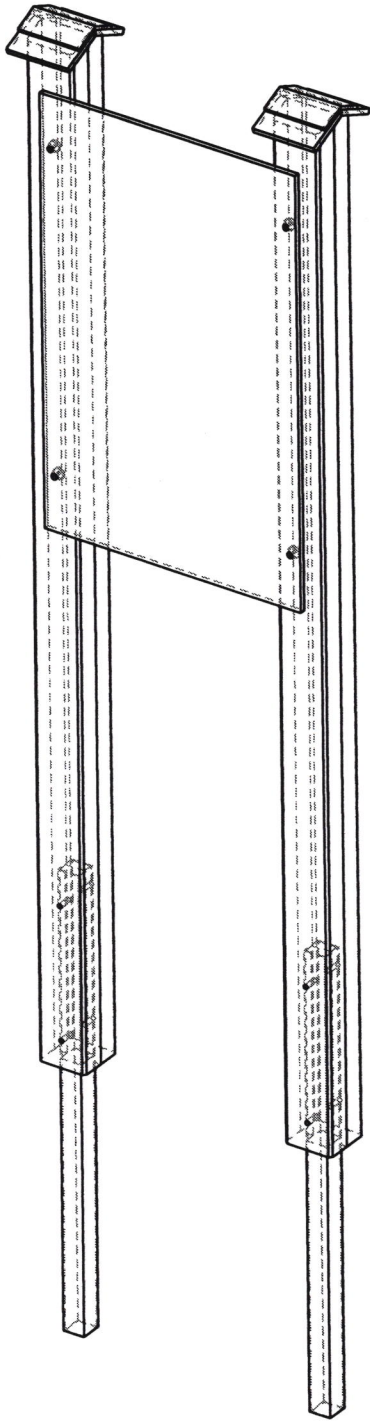
konstrukcija usmerjevalne table

konstrukcija 2 pojasnjevalnih tabel

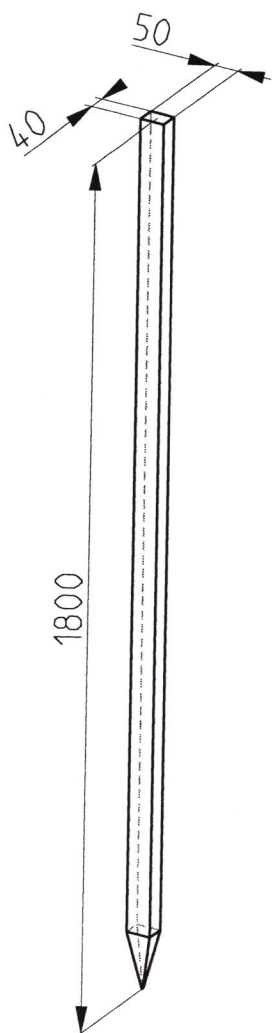

konstrukcija 3 pojasnjevalnih tabel

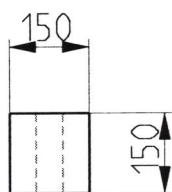
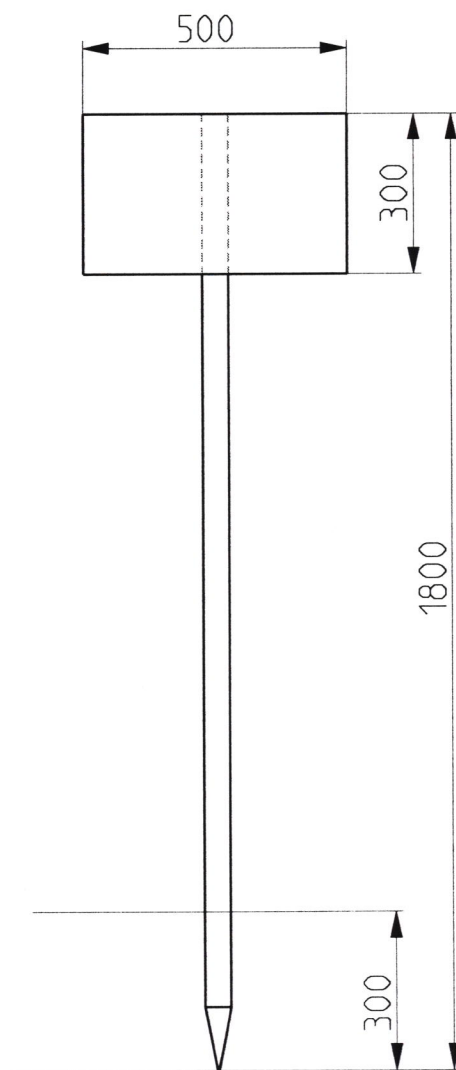

NOSILEC
OZNACEVALNE IN USMERJEVALNE
TABLE

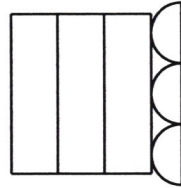
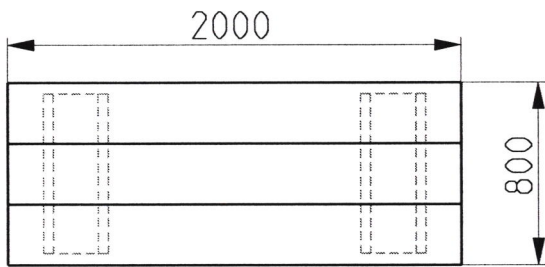
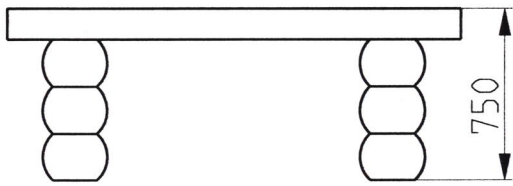
OZNACEVALNA TABLA

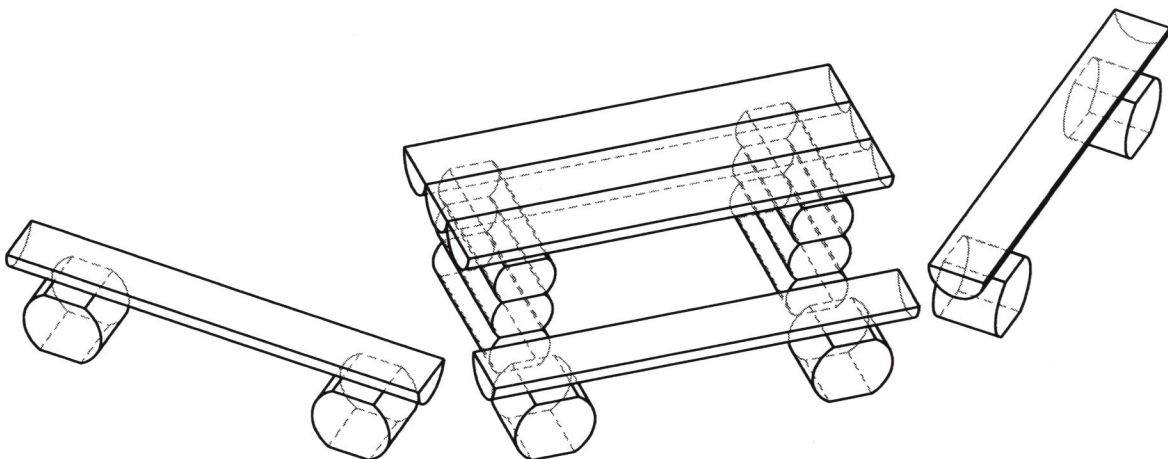
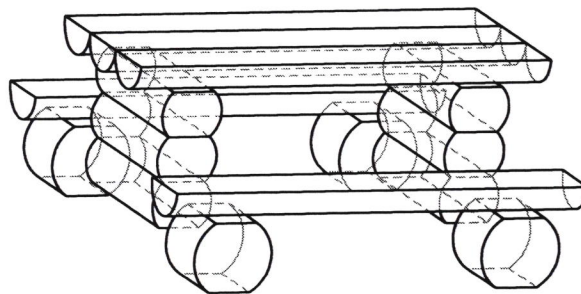
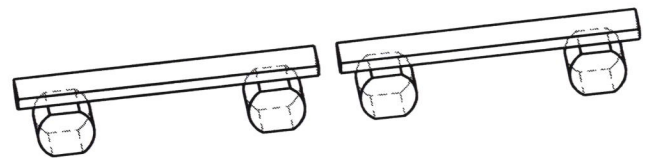
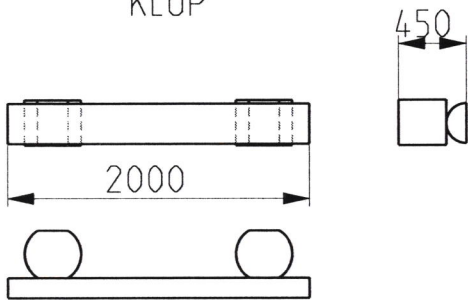
USMERJEVALNA TABLA
(SMEROKAZ)

KLOP IN MIZA IZ PREPOLOVLJENIH DEBEL

MIZA

KLOP

NARISANE POSTAVITVE V NARAVI

Vrednost markiranja, opremljanja in prospekta poti

opis del	vrednost del
<i>pojasnjevalne table</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • nosilni stebrički 50 x 50 x 2.400 mm • izkop temeljev pojasnjevalnih tabel v terenu 3-5 kategorije z odmetom na rob izkopa in planiranje / velikost jame 50 x 50 x 50 cm = 0,12 m³ • prevoz betona na mesto vgradnje • postavitve nosilcev pojasnjevalnih tabel z niveliranjem in obbetoniranjem z MB 25 	<ul style="list-style-type: none"> • 46 komadov nosilnih stebričkov x 21.000 SIT = 966.000 SIT • 3.000 SIT beton x 46 = 138.000 SIT • 4 ure x 2 x 2.000 SIT = 16.000 SIT + 5.000 SIT prevoz x 11 lokacij = 231.000 SIT • skupaj: 1.335.000 SIT + 20% DDV = 1.602.000 SIT
<ul style="list-style-type: none"> • vsebina tabel / zasnova in realizacija, besedilo, slikovne in grafične predloge, zemljevid, oblikovalska realizacija • IJS vnil outdoor microporous SA 600 dpi • plastifikacija enostranska XL 700 x 1000 mm • kaširanje 500 x 700 cm • dibond pločevina 3 mm 500 x 800 mm • računalniška priprava 60 minut 	<ul style="list-style-type: none"> • 80.000 SIT x 23 = 1.840.000 SIT + 20% DDV = 2.208.000 SIT • 0,8 m² = 11.220 SIT + 6.760 SIT + 2.200 SIT + 10.040 SIT + 6.000 SIT = 36.220 SIT x 12 = 434.640 SIT + 20% DDV = 521.568 SIT
<i>označevalne table</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • nosilni stebrički 50 x 40 x 1.800 mm • forex / sitotisk in razrez folij, 300 x 500 mm 	<ul style="list-style-type: none"> • 50 komadov x 2.000 SIT = 100.000 SIT • 50 x 4.400 SIT = 220.000 SIT • skupaj 320.000 SIT + 20% DDV = 384.000 SIT
<i>usmerjevalne table</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • nosilni stebrički 50 x 40 x 1.800 mm • forex / sitotisk in razrez folij, 150 x 150 mm 	<ul style="list-style-type: none"> • 50 komadov x 2.000 SIT = 100.000 SIT • 300 komadov x 540 SIT = 162.000 SIT • skupaj 262.000 + 20% DDV = 314.400 SIT
<i>markiranje poti</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • opremljanje z označevalnimi in usmerjevalnimi tablami • urejanje poti / čiščenje • priprava in izvedba markiranja in opremljanja poti 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 skupine po 4 markacisti x 3 dni x 8 ur x 1.500 SIT • potni stroški 200 km x 3 x 60 SIT • 10 dni x 8 ur x 4.000 SIT = 320.000 SIT • skupaj 788.000 SIT + 20% DDV = 945.600 SIT

dodatna oprema

- postavitve klopi iz hrastovih poldebela Ø 40 cm in dolžine 250 cm na dveh podstavkih
- 35.500 SIT x 8 = 284.000 SIT + 20% DDV = 340.800 SIT

obnova pešpoti Zijalo – Sv. Ana

- gradbena dela / tesarska
- obrtniška dela / ključavničarska in mizarska
- faktor 1,42 na predračun z dne 15/4-1995
- gradbena 264.830 SIT
- obrtniška 571.692 SIT
- skupaj 836.522 + 20% DDV = 1.003.826 SIT

prospekt

- zasnova in realizacija, besedilo v slovenskem jeziku, lektoriranje in korigiranje, oblikovanje, priprava in tisk
- format 10 x 21 cm, obseg 28 strani + 4 strani ovitek, papir 135 gr biomat, ovitek 250 gr mat, besedilo 8000 znakov, fotografija 80 komadov, grafika 15 simbolov in 2 zemljevida, vezava klamfano, naklada 5000 izvodov (7500, 10000)
- 2.064.000 SIT + 20% DDV = 2.476.800 SIT / 5000 izvodov, 2.241.000 SIT + 20% DDV = 2.689.200 SIT / 7500 izvodov, 2.442.000 SIT + 20% DDV = 2.930.400 SIT / 10000 izvodov
- mutacija: slovenska verzija 5000 izvodov + angleška verzija 5000 izvodov / cena slovenske naklade 10000 izvodov + 400.000 SIT = 2.842.000 SIT + 20% DDV = 3.410.400 SIT

skupaj

- **8.164.161 SIT + 20% DDV = 9.796.994 SIT / prospekt s 5000 izvodi**
- **8.341.162 SIT + 20% DDV = 10.009.394 SIT / prospekt z 7500 izvodi**
- **8.542.162 SIT + 20% DDV = 10.250.594 SIT / prospekt z 10000 izvodi**
- **8.942.162 SIT + 20% DDV = 10.730.594 SIT / prospekt s 5000 slovenski + 5000 angleški izvodi**

